

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Revitalizace krajinářského parku u zámku Diana

Diplomová práce

Autorka práce: Bc. Anna Veselá

Obor studia: Zahradní a krajinářská architektura

Vedoucí práce: Jan Hendrych, ASLA

© 2020 ČZU v Praze

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Revitalizace krajinařského parku u zámku Diana" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 16. 7. 2020

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala krajinnému architektovi Janu Hendrichovi za trpělivost, ochotnou pomoc a za rady a nasměrování v průběhu vypracovávání práce. Děkuji mu i za skvělou spolupráci v čase kdy nebyly možné osobní konzultace. Za spolupráci děkuji i panu inženýrovi Vladimíru Šístkovi ze správy Kolowratských lesů.

Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu, která byla v jedné etapě sice dálkovou záležitostí ale o to důležitější byla. A děkuji svému příteli, se kterým jsme, zavření v izolaci, vše zvládli a nepodlehli prokrastinaci.

Revitalizace krajinářského parku u zámku Diana

Souhrn

Tématem diplomové práce je revitalizace zámeckého parku v blízkosti loveckého zámku Diana. Řešené území se nachází v Plzeňském kraji v okrese Tachov, přibližně 6 km jižně od obce Rozvadov, do jejíž katastrálního území také spadá.

V literární rešerši jsou shromážděna data popisující historický vývoj lokality, budovy zámku a zámeckých zahrad od jejich založení po současnost. V rešerši je obsažena také analýza historického vývoje areálu pomocí historických snímků a map lokality, kompoziční analýza, orientační dendrologický přehled a je zde také posouzen aktuální stav celého areálu. Také jsou zde shromážděny příklady podobných zámeckých areálů a jsou dále s Dianou porovnávány.

Na základě zjištěných dat a posouzení aktuálního stavu lokality byl vypracován návrh úprav blízkého okolí zámku a byla stanovena doporučení k dalšímu postupu úprav v širší krajině. Návrh zohledňuje požadavky vyplývající provedených z analýz a průzkumů. Studie úprav se týká jak těsného okolí zámecké budovy, tak i obnovy komponované krajiny. Obě tyto části jsou stejně důležité a navzájem se doplňují a navazují na sebe. Pro nejbližší okolí zámeckého objektu byl vypracován návrh pravidelného francouzského parku s navazujícím parkem anglického typu. Pro širší okolí zámeckého areálu pak byla stanovena doporučení.

V rámci České republiky je obnova památek zahradního umění aktuálním tématem. Přispívá k tomu i rostoucí turistický ruch zvyšující i požadavky a nároky návštěvníků na turistické cíle. Lokalita je cennou památkou zahradního umění s hodnotnými prvky komponované barokní krajiny a zaslouží si pozornost laické i odborné veřejnosti. Výsledný návrh parkových úprav reaguje na současné problémy a nedostatky lokality a dotváří okolí objektu loveckého zámku.

Práce může být použita jako součást podkladů pro další zásahy v parku a okolí v souvislosti s plánovanou obnovou zámecké budovy.

Klíčová slova: Zámek Diana

Krajinářský park

Revitalizace historického parku

CHKO Český les

Kolowrat-Krakowští

Revitalization of landscape park near Diana chateau

Summary

The topic of the diploma thesis is revitalization of historical park near the chateau Diana. The area of focus is located in the Pilsen Region in the district of Tachov, it is located 6 km south of the village Rozvadov, it belongs to its cadastral area.

The literature research describes the historical development of the area, the chateau and the landscape garden from the time of their foundation to the present. The research also contains an analysis of the historical development of the area presented in historical images and maps, a composition of the area, an orientational dendrological overview and the rating of the current state of the area. Examples of similar chateau grounds are also collected here and compared with Diana.

The design of the surroundings of the chateau was based on the information found during the analysis and the assessment of the current state of the location. Further recommendations were given for the future landscape design of the broader surroundings. The design considers the requirements resulting from the analyses and surveys. The study of the design focuses on both the close surroundings of the chateau, as well as the restoration of the composed landscape. Both parts are of the same importance and complement each other. A French garden was designed for the nearest area of chateau. The wider landscape is designed in the English style. Further recommendations were set for the even wider surroundings of the chateau grounds.

The restoration of the garden art heritage is a relevant topic in the Czech Republic. The growing tourism sector increases the requirements of the visitors of the tourist destinations. The location is a valuable garden art heritage with valuable elements of the Baroque landscape and deserves the attention of both the lay and the professional public. The final design of the park reacts on the current problems and negatives of the location and completes the surroundings of the chateau.

The work can be used as a reference for further interventions in the park and its surroundings, especially considering the planned renovation of chateau.

Keywords: Chateau Diana

Landscape park

Revitalization of historical park

Český les Protected Landscape Area

Kolowrat-Krakowsky

Obsah		
1 Úvod	1	
2 Cíl práce a metodika	1	
3 Literární rešerše	2	
3.1 Zahradní umění baroka Západních Čech	2	
3.1.1 Obecné znaky zahradního umění baroka	2	
3.1.2 Úvod do krajinných úprav Plzeňska	2	
3.2 Historie oblasti	3	
3.2.1 Historie osídlení oblasti Českého lesa	3	
3.2.2 Rod Kolowratů v Českém lese.....	4	
3.3 Historie lokality Diana	5	
3.3.1 Osada Diana	5	
3.3.2 Lovecký zámek.....	6	
3.3.3 Historický vývoj zámeckého parku	7	
3.3.4 Honitba a obora	9	
3.4 Historická vyobrazení	9	
3.5 Historická mapování	12	
3.6 Podobné lokality	17	
3.6.1 Veltrusy.....	17	
3.6.2 Ferdinandsko.....	18	
3.6.3 Valdštejnsko.....	18	
3.6.4 Zámek Lány	19	
3.6.5 Manětín	20	
3.6.6 Zámek Úsobí.....	21	
3.6.7 Zámek Karlštejn.....	21	
3.6.8 Svatý Hubert u Jesenice.....	22	
3.6.9 Palárikovo	22	
3.6.10 Schloss Hof.....	23	
4 Zhodnocení podkladových údajů	24	
4.1 Současnost lokality Diana	24	
4.1.1 Občanská vybavenost.....	24	
4.1.2 Širší vztahy	24	
4.1.3 Způsob využívání parcel.....	24	
4.1.4 Majetkové poměry	24	
4.1.5 Turistický ruch.....	24	
4.2 Areál zámku v současnosti	25	
4.2.1 Budova loveckého zámku	25	
4.2.2 Další budovy areálu	26	
4.2.3 Drobná architektura a sochařská výzdoba	26	
4.2.4 Cesty	27	
4.2.5 Mobilář	27	
4.2.6 Dřeviny.....	27	
4.2.7 Druhy rostlin v záhonech.....	31	
4.2.8 Kolowratská obora	31	
4.3 Plánovaná budoucnost	31	
4.4 Kompoziční analýza	32	
4.4.1 Kompoziční celek v kontextu okolní krajiny	32	
4.4.2 Zasazení kompozice do terénu	32	
4.4.3 Stav kompozice krajinářského parku	33	
4.4.4 Stav kompozice francouzského parku.....	33	
4.5 Přírodní podmínky	35	
4.5.1 Podmínky v širší souvislosti Českoleského bioregionu.....	35	
4.5.2 Podmínky lokality.....	35	
4.6 Ochrana přírody	36	
4.6.1 Územní systém ekologické stability	36	
4.7 Památková ochrana	37	
4.8 Analýza SWOT	37	
5 Vlastní návrh	39	
5.1 Požadavky	39	
5.2 Studie zámeckého parku	39	
5.2.1 Dotčené parcely	39	
5.2.2 Legislativní řešení.....	39	
5.2.3 Koncepční rozvaha	39	
5.2.4 Kácení	40	
5.2.5 Ochrana stávajících dřevin při stavebních činnostech.....	40	
5.2.6 Půdorys	42	
5.2.7 Popis řešení.....	43	
5.2.8 Doporučení pro širší okolí.....	45	
5.2.9 Řezy	46	
5.2.10 Kompozice návrhu.....	48	
5.2.11 Pohledy – perspektivy, vizualizace.....	49	
5.2.12 Stavebně technické prvky.....	62	
5.2.13 Osazovací plány.....	68	
5.2.14 Sortiment	72	
5.3 Finanční zhodnocení	73	
6 Diskuze	74	
7 Závěr	75	
8 Citovaná literatura	76	
9 Seznam obrázků a tabulek	79	

1 Úvod

V rámci České republiky je obnova památek zahradního umění stále častěji řešeným a tím i aktuálním tématem, k čemuž přispívá i rostoucí turistický ruch, jehož vlivem se zvyšují i požadavky na upravenost lokalit. V Plzeňském kraji se nachází množství zahrad, které zasluhují pozornost z hlediska ochrany a obnovy. Tyto akce jsou důležité pro zachování historické rozmanitosti Čech. Množství památek je ve špatném stavu a je důležité je zmapovat a provést jejich obnovu dříve, než dojde k nevratnému poškození či úplnému zániku.

Tématem této diplomové práce je revitalizace krajinného parku u zámku Diana. Řešené území v blízkosti loveckého zámečku Diana se nachází v Plzeňském kraji v okrese Tachov, 6 km jižně od obce Rozvadov, do jejíž katastrálního území také spadá. Objekt loveckého zámku je lokální krajinnou dominantou umístěnou na vyvýšenině nad stejnojmennou osadou. V historii se v okolí zámku nacházely rozsáhlé krajinné úpravy. Byly zde osy cest doprovázené alejemi, ale i francouzský park v těsné blízkosti zámečku. Dlouhou tradici zde má honitba a obory s chovy lovné zvěře. Lokalita je díky své odlehlosti a izolovanosti okolními lesy málo známým a málo navštěvovaným místem. Povědomí o Dianě mají většinou jen místní.

V literární rešerši jsou shromážděna data popisující historický vývoj lokality, budovy zámku a zámeckých zahrad od jejich založení po současnost. V rešerši je obsažena také analýza historického vývoje areálu pomocí historických snímků a map lokality.

Z vyhodnocení provedených analýz a terénních průzkumů a z posouzení aktuálního stavu zámku a krajinných a zahradních úprav v jeho okolí bude vypracována studie úprav blízkého okolí zámku a jsou stanovena doporučení k dalšímu postupu úprav v širší krajině. Studie zohledňuje požadavky vyplývající z provedených analýz a průzkumů.

Lokalita je cennou památkou zahradního umění s hodnotnými prvky komponované barokní krajiny a zaslouží si pozornost laické i odborné veřejnosti.

2 Cíl práce a metodika

Cílem práce je vytvoření studie revitalizace krajinných úprav a okrasné zahrady v okolí loveckého zámku Diana.

Studie byla vypracována na základě dat a informací shromážděných v rámci literární rešerše. Jsou zde shromážděny údaje ohledně historického vývoje celé oblasti včetně vývoje osídlení oblasti Českého lesa. V návaznosti na to je podrobně zpracován vývoj řešené lokality, a to jak krajinných úprav, tak i budovy zámku. Historický vývoj lokality je dokumentován historickými snímky a mapováním.

Jsou zde shromážděny i informace týkající se aktuálního stavu lokality. Zhodnocen zde byl stav budovy zámku a úprav v blízkosti zámeckého objektu, i stav přilehlé osady. Tato část se věnuje i kompoziční analýze krajiny. Dále byla shromážděna data ohledně přírodních podmínek, ochrany přírody a památkové ochrany.

Studie úprav se týká obnovy komponované krajiny i těsného okolí zámecké budovy. Obě tyto části jsou stejně důležité a měly by se navzájem doplňovat.

V rešeršní části byly shromážděny literární podklady, současné i historické mapy a plány krajinného celku v blízkosti osady Diana v Českém lese a krajinného parku náležejícímu k loveckému zámku Diana. Z informací z literárních pramenů, analýz a terénních průzkumů byl vytvořen podrobný souhrn informací o historickém vývoji sídla a blízké krajiny.

V literární rešerši jsou také shromážděny reprezentativní podobné příklady zámeckých objektů a jejich krajinných kompozic v Čechách a Evropě. Podobné lokality byly porovnávány s Dianou. Nalezené podobnosti se mohou stát zdrojem inspirace při vytváření návrhu kompozice.

Projekt byl vytvořen na základě literární rešerše a řídí se informacemi zjištěnými při analýzách literatury, mapových a obrazových podkladů a terénních průzkumech.

Dále byl zhodnocen aktuální stav lokality a posouzeno bylo i hledisko ochrany přírody ve vztahu k budoucímu řešení plochy.

Součástí práce je také SWOT analýza, kde jsou shrnuty veškeré faktory jejichž posouzení bylo nutné k vypracování projektu zámeckého parku.

Výsledný projekt parkových úprav bude reagovat na současné problémy a nedostatky lokality a bude dotvářet okolí objektu loveckého zámku. Pro nejbližší okolí zámeckého objektu bude vypracován projekt pravidelného francouzského parku se zpracovanými technickými detaily. Pro širší okolí zámeckého areálu budou stanovena doporučení pro další aktivity a postupy.

Práce může být použita jako součást podkladů pro další zásahy v parku a okolí s ohledem na plánovanou obnovu zámecké budovy.

3 Literární rešerše

3.1 Zahradní umění baroka Západních Čech

Pro ucelený přehled historického vývoje lokality je nutné nejprve shrnout obecné informace k zahradnímu umění baroka. Následně jsou charakterizovány i barokních památky zahradního umění Západních Čech.

3.1.1 Obecné znaky zahradního umění baroka

Barokní styl se formuloval Itálii v průběhu 17. a 18. století. V průběhu společenských změn s dobou baroka spjatých se začíná měnit i vnímání okolního světa. Baroko tak mění všechny směry umění od literatury, divadla, hudby, výtvarného umění po architekturu. Architektura a úpravy okolí staveb má pak přímý vliv i na charakteristiky krajinného rázu. (Turner, 2011; Sypher, 1955)

Šlechtická sídla byla v době baroka doprovázena honosnými zahradami a parky. Vzhled zahrad a prvků v nich silně podléhal módě a trendům doby. Barokní zahrady tvořily působivé kompoziční celky, a to jak v kontextu objektu, v jehož okolí byly zakládány, tak i v kontextu okolní krajiny, na kterou mnohdy navazovaly. Využívalo se zde mnoho kompozičních prvků, z nichž nejvýznamnějšími jsou osy a jejich křížení. (Tarabra, a další, 2011)

Kompozice úprav v blízkosti zámeckých objektů v období baroka se dá rozlišit na dvě až tři více či méně prolínající se kompoziční sekce – pravidelný parter francouzské zahrady, volnější krajinařské parky anglického typu a okolní komponovaná krajina. V blízkosti objektů zámků se nacházela pravidelná precizně upravovaná zahrada často se stříženými plůtky a výsadbou kvetoucích rostlin. Pomocí květin a menších dřevin byly utvářeny často složité geometrické obrazce. Začaly se zde používat i dovážené exotické druhy rostlin. Míra použití těchto nepůvodních druhů záležela na finančních prostředcích majitelů, protože exkluzivní exotické druhy byly finančně nákladné. Na pravidelný parter navazoval anglický park. (Turner, 2005; Dobrilovič, 2010)

Součástí detailně promyšlených kompozic jsou v barokních zahradách prostory pro pořádání slavností a jiné

programové prvky pro pobavení šlechty. Typickými prvky byly například králičí kopce a jahodové pahorky. V rozlehlejších zahradách honosných sídel, jejichž majitelé měli větší finanční možnosti, se nacházely i malé statky „*ferme ornée*“, pustevny a další prvky, ve kterých pro pobavení šlechty mohli účinkovat poddaní jako herci. Prvky mohly být oddělovány vegetací ve formě například udržovaných lesíků – bosketů. Oblíbenými doplňky parků byly sochy, dekorativní vázy či umělé jeskyně – grotty. Vedle rostlin byly v barokních zahradách hojně zastoupeny vodní prvky v podobě statické hladiny kanálů a bazénů, ale i dynamické fontány či kaskády. (Turner, 2011; Kluckert, a další, 2005)

V Anglických vizuálně volných, přírodních parcích je užíván efekt dojemové gradace a silné proměnlivosti (odhalování a zakrývání) průhledů na nejrůznější krajinné dominanty, prvky či výhledy do otevřených prostranství okolní krajiny. Využívá se hojně i rámování výhledů vegetací. Významnou roli zde má i kontrast porostu dřevin a volné plochy travních porostů. Zdánlivě nahodilá až divoká porosty jsou precizně kompozičně promyšleným krajinařským dílem. Prvky zámeckých zahrad vybíhaly dále do krajiny. Došlo zde k porušení uzavřeného prostoru zahrady. Nebylo vždy možné rozlišit kde zámecké parky končí a kde začíná okolní (často také komponovaná) krajina. Barokní krajina je promyšleným komplexním systémem vegetačních prvků, krajinných os, cestních sítí a mnoha dalších dílčích prvků. (Turner, 2011)

Nedílnou součástí barokní krajiny byla architektura. Objekty selských stavení, hospodářských budov i sakrální objekty jako kostely, kaple a drobná architektura božích muk či křížových cest dotváří celkový ráz české barokní krajiny. Estetická hodnota architektonických prvků bývá zvýrazněna nebo doplněna shluky stromů, liniemi alejí nebo solitérními dřevinami. Tyto prvky vytváří v krajině jedinečná místa, kde dochází ke kontaktu místních obyvatel s lokální přírodou a vzniká zde silný vztah ke krajině domova a pocit lokální identifikace obyvatel. (Heřmanová, 2009)

Důležitými kompozičními prvky jsou v kontextu barokní krajiny liniové výsadby – aleje, které z části utváří i malebnost české krajiny v širším kontextu. Tento prvek se v krajině začal významněji objevovat v době baroka, zejména pak v průběhu 17. a 18. století, kdy se jimi zvýrazňovaly krajinné osy v blízkosti

zámků a loveckých revírů. Funkcí alejí bylo nejprve členění krajiny, posléze začala být ceněna i funkce estetická i orientační, kdy prozrazovaly rozložení cest v krajině či prvky drobné architektury (křížové cesty, boží muka). Výjimkou nebyly ani linie alejí dekorované sochařskou výzdobou, okrasnými dřevinami nebo vodními prvky. V dobách Marie Terezie byla uložena povinnost vysazovat aleje podél všech nových silnic. (Borský, 2010; Lehmann, a další, 2006)

Zajímavým prvkem v krajině se následně staly linie ovocných alejí. Obnova ovocných alejí je ve současné době ve střední Evropě relativně vzácný jev a tyto prvky postupně z krajiny mizí. (Fortuna-Antoszkiewicz, a další, 2019)

V době baroka vznikalo mnoho dnes světoznámých parkových úprav u sídel po celé Evropě. Rozvoj tohoto směru se odehrával hlavně v Itálii, kde vznikají známé celky jako Villa Garzoni a další. Veliká popularita je také u francouzské šlechty, která si nechává vytvářet rozlehlé krajinné kompozice jako Versailles, Vaux-le-Vicomte, Fontainebleau či Saint-Cloud a Saint-Germain. S projekty parků získávají věhlas a prestiž i jejich autoři. Jedním příkladem za všechny může být dvorní projektant Ludvíka XIV. André Le Nôtre. (Baridon, 2012; Thompson, 2006)

Z barokních kompozic vychází a následně se vyvíjí klasicistní způsob myšlení a postupů projektování se silnou vazbou na antiku a inspirace starověkými kulturními památkami. (Turner, 2011)

3.1.2 Úvod do krajinných úprav Plzeňska

Plzeňský kraj byl v době baroka tvořen mozaikou panství, statků a měst, jejíž struktura se stabilizovala v období po třicetileté válce do josefínských reforem. Z důvodu nízkého osídlení pohraničních hvozdů se jednalo o celkově méně zalidněný region. Centrem oblasti byla již v této době Plzeň. Vedle Plzně bylo v kraji dalších 5 královských a 51 panských měst, 117 rytířských a 8 duchovních statků. (Heřmanová, 2009)

Šlechtické rody na Plzeňsku staví počátkem 18. století mnohé výstavní rezidence. Jedná se o období urbanizace české aristokracie, která buduje rozsáhlá panská sídla jako objekty pro letní pobyt. Příkladem takového objektu je například

zámek v Manětíně s francouzskou zahradou dekorovanou četnými sochami a anglickým parkem v blízkém okolí. Z architektonických památek Plzeňska doprovázených krajinnými úpravami lze uvést také zámek Nebílovy s rozsáhlými parkovými úpravami či o něco později postavený zámek Kozel s anglickým parkem navazujícím na okolní lesy. (Bukačová, 2016)

Významným krajinným prvkem barokní krajiny jsou také objekty panských statků. V jejich okolí byla krajina přetvářena především pro účely zemědělství a snazšího obdělávání ploch. V jejich blízkosti často vznikaly například sady, ale i pastviny a další zemědělské plochy. Jako příklady těchto dvorů lze uvést statky Býkov, Hubenov, Kalec či dvůr Gigant u Záluží. (Žižka, 2018)

Mezi nejvýznamnější sakrální památky barokního Plzeňska dotvářející celkový ráz krajiny lze uvést chrám sv. Jana Nepomuckého v Nepomuku, kladrubský klášter, Mariánskou Týnici nebo kostel sv. Jana v Manětíně. Tyto památky doplňovaly kompoziční prvky tvořené zelení. Jednalo se o solitérní stromy, skupinky stromů a stromořadí. Zajímavostí ze solitérních (dnes často památných) stromů je například javor pod Zelenou Horou v obci Klášter, jedná se o nejmohutnější javor stříbrný v ČR. (Heřmanová, 2009)

V dnešním Plzeňském kraji působilo v době baroka mnoho architektů světového věhlasu. Nejznámějším z těchto stavitelů byl Jan Blažej Santini-Aichl. (Barth, 2004)

3.2 Historie oblasti

3.2.1 Historie osídlení oblasti Českého lesa

Dle archeologických nálezů procházeli lidé územím Českého lesa již v pravěku, a to po obchodních stezkách. Kvůli nepříliš příznivým přírodním podmínkám zde nejdříve nevznikala větší sídla. V souvislosti s obchodní stezkou spojující starosídlní oblasti bylo první Slovanské osídlení zaznamenáno v 10. a 11. století. Od 11. století zde byla pravděpodobně zakládána i první sídla Chodů. Tyto aktivity jsou spojovány s obranou zemských stezek, které Chodové měli na příkaz knížete Břetislava I. střežit. Zajímavé je, že z této doby (r. 1086)

pochází i první zmínky o německých vesnicích na tomto území. Český les byl již v této době přirozenou hranicí s Bavorskem. Tato lokalita byla hustě pokryta lesním porostem s močály. (Procházka, 2007; Culek, a další, 2013; Wagner, 1928)

Ke kolonizaci docházelo především podél dálkových spojovacích tras jako byla pozdější *Via Carolina* spojující Prahu s Norimberkem pro jejichž zabezpečení byly později budovány strážní hrady. Jedním z těchto hradů byla Přimda, která je do dnes významným bodem oblasti. První dochovaná zmínka o kamenném hradě pochází z roku 1126, kdy jej nechal přestavět kníže Soběslav I. Hrad plnil vedle funkce strážné posádky zemské stezky a výběru cla i funkci vězení. (Jánský, 2001; Schnabl, 1973)

Z doby Karla IV. se informace o lokalitě v blízkosti Přimdy dochovaly z mnoha písemností. V době husitských válek pak Přimda patřila k oporám katolické strany. Roku 1429 byl hrad husity neúspěšně obléhán a zničeno bylo městečko pod ním. Hrad a panství kolem něj pak často měnily majitele a budovy hradu byly postupně přestavovány. (Jánský, 2001)

K zásadním změnám dochází v oblasti v 16. století, a to v souvislosti s rozmachem sklářského průmyslu v Českém lese. To přineslo značné zvýšení intenzity těžby dřeva pro sklářské hutě. V této době nebyla stanovena žádná ochrana přírody ani lesů, o kterou se dříve pokoušel Karel IV. Těžba dřeva byla důležitým krajinnotvorným faktorem. Hrad Přimda v této době chátral. Dochovaly se i záznamy o stížnostech Chodů o neutěšeném stavu oblasti a finančních sporech. (Schnabl, 1973; Procházka, a další, 1988)

Během druhé fáze kolonizace přicházejí noví kolonisté a usazují se na území pohraničí, kde jsou zakládány vesnice, sklárny a mlýny. Vedle těchto řemesel se zde provozovaly i další důležité činnosti, a to především smolaři, uhlíři, dřevorubci, šindeláři a kolomazníci. Přimdské panství se na krátko dostalo do držení Rudolfa II. V roce 1609 je již hrad uváděn jako zchátralý a opuštěný. Torzo hradu následně několikrát změnilo majitele, až se roku 1675 dostala do majetku hraběte Jana Václava Novohradského z Kolowrat, který přesunul centrum panství do blízkých Velkých Dvorců. (Procházka, a další, 1988; Schuster, 1962)

18. století je vrcholným obdobím pro sklářství v Českém lese. V této době přichází další německy mluvící osadníci, které

láká příležitost podnikání ve sklářství. Staví se další leštírny, brusírny a mlýny, intenzita těžby dřeva se tak stále zvyšovala. (Jílek, 2005)

K poklesu sklářské výroby došlo v druhé polovině 19. století, a to hlavně kvůli snížení zásob klíčové suroviny – dřeva. Do kraje v této době přichází první turisté, pro které jsou zde budovány turistické stezky s penziony a restauračními zařízeními. Turistický ruch též láká významné osobnosti kulturní scény té doby. (Jílek, 2005; Procházka, 2007)

V době první světové války dochází k dalšímu poklesu sklářské výroby, a to především z důvodu odvodu českých i německých mužů do boje. Odcházel společně, ale po válce se Němci vrací již na území československého státu. Zde začíná konflikt dvou národů v jedné lokalitě, která je pro všechny domovem. Po zřízení protektorátu Čechy a Morava byla obsazena linie pohraničí. Včetně několika starých českých chodských vesnic. Tyto vesnice byly připojeny k Německé říši a místní Češi byli nuceni odejít. Nejdříve dochází k vysídlení českého obyvatelstva a však po roce 1945 jsou vysídleni Němečtí obyvatelé. Ti museli 2. května 1946 opustit své domovy. (Jílek, a další, 2006; Procházka, 2007)

vliv těchto událostí na krajinu je z hlediska vztahu místních obyvatel devastující. Dochází k přetrhání vazeb obyvatel na krajinu jejich domova. Lidé, kteří zde hospodařili, oblast dobře znali a měli k ní hluboký vztah, museli odejít a do jejich domovů byli přesunuti noví, cizí lidé. Novým obyvatelům (např. Volyňským Čechům, ale i trestancům) pak bylo předáno hospodářství se soupisem majetku. Nově přichozí ale k těmto místům neměli vztah a často nevěděli jak na nových a neznámých lokalitách hospodařit. Nic je zde nedrželo, a tak z vesnic odcházel. K nesnadnému hospodářství přispívá i fakt, že se jedná o vyšší nadmořské oblasti s kratší vegetační dobou a nedaří se zde všem plodinám pěstovaných v nížinách. (Schnabl, 1973; Culek, a další, 2013)

V roce 1951 došlo ke zřízení pohraniční stráže a vzniklo pohraniční pásmo o šířce 2 km od hranic. Roku 1953 bylo toto pásmo rozšířeno na šířku 10 km. V důsledku toho byla většina lidí nucena odejít. Domy v tomto pásmu byly zbourány nebo je rozebrali obyvatelé z okolních vesnic a použili jako stavební materiál pro jiné vlastní stavby. Výjimkou byly lokality využívané pro zřízení posádek pohraničnicků. Takovými osadami byly

v rámci Českého lesa například Folmava, Maxov, Spálenec, Všeruby, Sruby, Bystřice, Čerchov, Nemanice, Hraničná, Pleš, Železná, Václav, Lužina a lokalita která je předmětem této práce – Diana. (Procházka, 2005; Hamperl, 2004)

Z hlediska obnovy lesních porostů v historii silně zasažených kácením se však jedná o významný pozitivní faktor. Omezení pohybu lidí v prostoru znamenalo pro les ochranu a možnost k obnově lesních porostů. Nulový management v oblasti ale vedl k zániku travních společenstev, která na několika místech zanikla. Pozitivní ekologický efekt pro lesní společenstva byl významným faktorem pro chárání kulturních památek a staveb oblasti. Mnoho budov bylo rozebíráno pro stavby domů a silnic pro potřebu posádek. Docházelo zde k nenařízenému, ale cílenému ničení kulturních památek sakrálního i světského typu. (Culek, a další, 2013; Procházka, 2005)

Již v 70. letech 20. století dochází k rozprodávání vysídlených domů v obcích mimo pásmo. Domy se tak často dostávají do majetku lidí, kteří zde mají zájem ze starých domů vytvořit rekreační chaty pro vlastní užitek. Množství těchto objektů je ve stejném vlastnictví dodnes. Některé obce však v této době fungovaly, a dokonce docházelo k jejich růstu a zlepšování technického a občanského vybavení. Po roce 1989 a po zrušení pohraničního pásma nastal příliv budování obchodů, služeb, restaurací u nově zřízených hraničních přechodů. Moderní komerční budovy ani z daleka nepřipomínají minulý ráz vesnic. Tyto investiční aktivity byly částečně potlačeny díky vyhlášení CHKO Český les v roce 2005. V roce 2007 vstoupila Česká republika do Schengenského prostoru a hraniční přechody pozbyly významu. Komerční aktivity těchto prostorů jsou ale stále provozovány. (Procházka, 2005; Halla, 2019)

Přestože dnes existuje už jen několik vesnic, kde je možno vidět podobu někdejších příhraničních sídel před nepříznivou dobou mezi lety 1939-1989, je stále možné najít zbytky budov a sídel označené dvojjazyčnou informační tabulí. (Procházka, a další, 2019)

3.2.2 Rod Kolowratů v Českém lese

Členové rodu Kolowratů byli historicky velmi důležitými osobnostmi, a to v Čechách i ve střední Evropě. Patřili mezi velmi vysoké politiky ale i církevní hodnostáře. Mimo to byli i podporovateli českého národního obrození, mecenáši umění i přispěvatelé o rozvoj státu. Nejstarší zmínka o rodu Kolowratů pochází z 13. století. Prvním historicky doloženým pánem z Kolowrat je Albrecht z Kolowrat. Byl hejtmánem a maršálkem královny Anny Svídnické. Z jeho osmi potomků se rozvinul jeden z nejrozsáhlejších šlechtických rodů u nás. Během 14. a 15. století vzniklo 8 rodových větví. (Kolowrat-Krakowští, 2020)

Roku 1672 kupuje celé Přimdské panství hrabě Jan Václav Novohradský z Kolowrat. V této době je panství spojeno se sousedními Velkými Dvorci, kam je následně i přesunuto centrum panství do nového sídla. Roku 1743 se v inventáři panství Kolowratů poprvé objevují stručné zmínky o zámku na Dianě. (Kolowrat-Krakowští, 2020; Ryšavý, 2012)

Bukačová (2016) uvádí, že rod Kolowratů byl v průběhu 18. století jedním z nejbohatších rodů Plzeňska. Podobné prestiže dosáhly například rody jako Černínové z Chudenic, nebo Lamingenové z Alberneutu. (Bukačová, 2016)

Novohradští z Kolowrat spravují panství až do roku 1806. V této době se dostává pod správu jiné větve tohoto rodu, a to do majetku hraběte Františka Antonína II. Kolowrat-Liebsteinského. Po jeho smrti roku 1861 pak panství získává březnická větev rodu, a sice Kolowrat-Krakowští. Prvním majitelem z tohoto rodu byl hrabě Jan Nepomuk Karel Kolowrat-Krakowský. Dále se panství dostává do majetku Leopolda hraběte Kolowrat-Krakowského, jehož potomci vlastnili zámek až do roku 1943, kdy byl zabrán do majetku Německé říše. (Schüler, 2016)

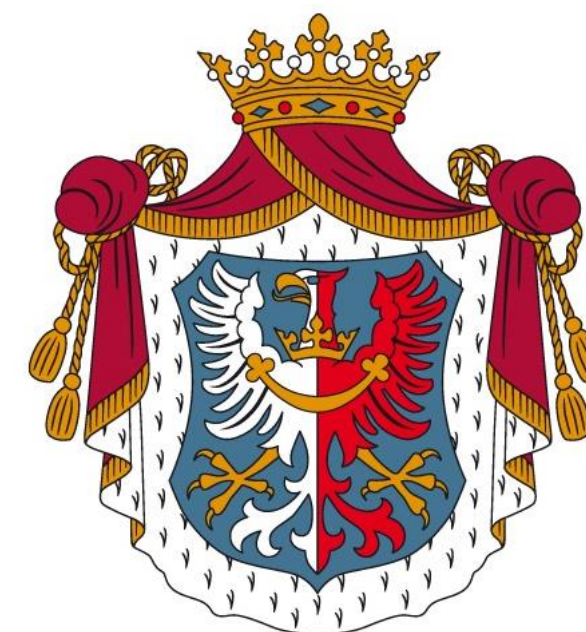
Rod Kolowratů zde také původně vlastnil významná výrobní zařízení. Mezi osadami Svatá Kateřina (Frauenthal) a Diana je zaznamenána železárna na místě původní staré sklárny. Ta byla největším průmyslovým provozem v tachovské části Českého lesa. Jindřich Kolowrat zde vlastnil výrobu dřevěných domků a stavebního dřeva. Kolowratům však náležely i výroby výše zmíněné. Jindřichovi hraběti Kolowrat-

Krakowskému byla lokalita navrácena roku 1945, ale už roku 1948 mu byl majetek opět zabaven. (Baxa, a další, 2008)

Po roce 1989 se Jindřich Josef hrabě Kolowrat Krakovský vrací z emigrace a se svým synem Františkem Tomášem začínají roku 1992 spravovat rodové majetky. V současnosti je majetek rodu spravován paní Dominkou Kolowrat-Krakowskou a jejími dvěma dětmi, pokračovateli rodu, Maxmiliánem Alexandrem a Francescou Dominikou Kolowrat-Krakowskými. (Kolowrat-Krakowští, 2020)

Rod Kolowrat-Krakowských je dodnes s Českou republikou a lokalitou Českého lesa silně spjat. V obci Přimda se každoročně koná závod veteránů zvaný Jízda Saši Kolowrata, známého vášnivého automobilového závodníka, který ve své době zajel světový rychlostní rekord. V nedaleké osadě Málkov nalezneme památný strom a sice Lípu Jindřicha Kolowrata. Podle rodu se zde jmenuje i celé polesí Kolowratových lesů. Správa Kolowratských lesů sídlí přímo v osadě Diana. (von Dassanowsky, 2012; AOPK ČR, 2014)

Rodové heslo zní: 'Věrně a stále'. Erb rodu Kolowrat-Krakowských má v současnosti podobu červenobílé orlice na modrém poli (viz obr. č. 1). Pole je položeno na hermelínovém plášti s knížecí korunou. Lze zde dohledat symbolické spojitosti v souvislosti k dlouhé historii a vznešenosti rodu (hermelínový plášť) či k věrnosti a držení se pravdy (modrá barva). (Becker, 2000; Kolowrat-Krakowští, 2020)

Obrázek 1: Erb rodu Kolowrat – Krakowských (Kolowrat-Krakowští, 2020)

3.3 Historie lokality Diana

3.3.1 Osada Diana

Hraniční přechod na zemské stezce na dnešním území Rozvadova (dříve Roszhaupt) je poprvé doložen roku 1581, a to v Tachovském urbáři. Osada Diana, která začala vznikat zřejmě v návaznosti na budovu zámku, byla v letech 1864-1930 jako Dianaberg součástí obce Nová Ves. Roku 1961 byla přičleněna pod Rozvadov. (Růžková, a další, 2006; Baxa, a další, 2008)

V oblasti se dařilo průmyslu jako bylo sklářství či železářství. Bylo zde několik podniků, často využívajících sílu vodního proudu pro svůj pohon. Provoz v Dianě byl posledním zařízením na Kateřinském potoce plnicím účel pily zpracovávající dřevo z okolních lesů. V mapách stabilního pozemkového katastru z roku 1836 je zaznamenána pila označená jako Thiergarten Maschine. Tato pila byla začátkem podnikání hraběte Jindřicha Kolowrata, který zde vlastnil dřevozpracující podnik. Podnik s celým názvem Západočeské lesní podniky J. Kolowrat, Dianaberg založený roku 1930 se zaměřoval na výrobu dřevěných domků nejrůznějších rozměrů a konstrukcí.

Před 2. světovou válkou zde bylo zaměstnáno přes 600 dělníků. Po německém zabrání pohraničí byl podnik Kolowratům zabaven a začaly se zde vytvářet stavby pro potřeby německého vojska. Ve válečných letech ale podniku začala docházet klíčová surovina – dřevo. V této době zde pracovali i váleční zajatci, ale byli sem přiváženi i zaměstnanci kooperující holandské firmy. Tito byly ubytováni přímo v osadě Diana. (Procházka, a další, 2019)

Při cestě k budově zámku byla roku 1939 vybudována dřevěná kaple zasvěcená Matce Boží a svaté Žofii. Byla vystavěna na památku ženy hraběte Jindřicha Kolowrata. Budova kaple byla vytvořena v místním dřevozpracujícím podniku. (Baxa, a další, 2008)

Dne 26.4.1945 byla Diana osvobozena americkými jednotkami. Podnik byl ve špatném stavu, a i když se na krátko vrátil do majetku rodu Kolowratů, už nebyl provoz obnoven do své původní velikosti. Po příchodu komunistického režimu byla Diana opět vyvlastněna a v 50. letech 20. století byl provoz podniku úplně zastaven a budovy zničeny. Dnes zde stojí pouze tovární komín. (Procházka, a další, 2019)

Roku 1949 byl změněn německý název obce Dianaberg na název Diana. Po roce 1990 bylo rozhodnuto o tom, že se podnik již neobnoví. Na Dianě ale došlo k opravení správních budov Kolowratských lesů, dvora a kaple Matky Boží a svaté Žofie. Začátek obnovy v této době zaznamenaly i aleje a místní pastviny a louky (viz obr. č. 2 a 3). (Procházka, a další, 2019)

Podle českého statistického úřadu se počty obyvatel a obytných domů v obci Diana od roku 1869 do roku 2001 výrazně snížily. Roku 1869 zde žilo 205 lidí ve 43 domech. Od té doby trvale ubývají jak obyvatelé, tak i domy. Roku 2001 je dle údajů Českého statistického úřadu 29 stálých obyvatel a 12 objektů. Největší úbytek obyvatel ve sledovaném období je mezi lety 1991 a 2001, kdy se obyvatelstvo obce snížilo ze 100 obyvatel na pouhých 29. (Růžková, a další, 2006)

V současnosti je dostupný údaj o trvalých obyvatelích Diany významně zkreslený, protože osada je přičleněna pod obec Rozvadov. Počet trvalých obyvatel Rozvadova včetně všech přidružených obcí je 735 osob. Jedná se o poslední zveřejněný údaj platný k 31.12.2018 (ČSÚ, 2019)

Obrázek 2: Pohled ze zámeckého návrší na osadu Diana, v pozadí Přimda, rok 1943 (Baxa, a další, 2008)

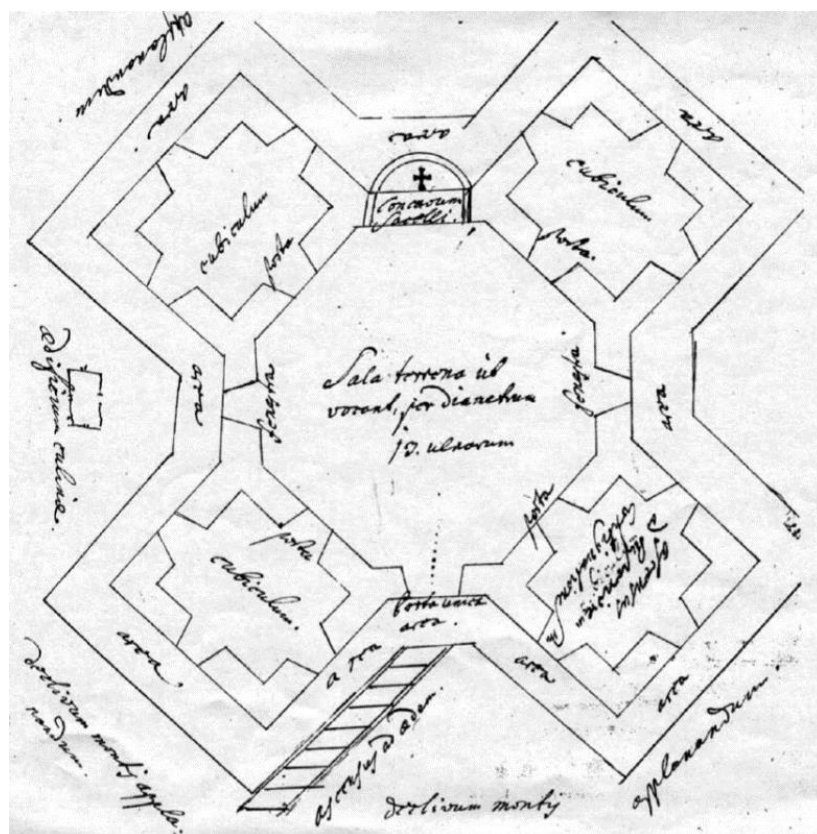
Obrázek 3: Obec Diana – zámek, správa Kolowratských lesů a objekty v osadě Diana (Baxa, a další, 2008)

3.3.2 Lovecký zámek

Lovecký zámek nesoucí jméno po římské bohyni lovu Dianě byl vystavěn tehdejšími majiteli zdejšího panství rodem Novohradských z Kolowrat. Dle Procházky a dalších (1988) pochází první zmínky o zámku z roku 1742. Objednateli byli syn a vnuk hraběte Jana Václava Novohradského z Kolowrat – František Zdeněk a František Václav. Ti sem následně i přemístili sídlo z Velkých Dvorců. Ryšavý (2012) dokládá popisovaný zámecký objekt již do roku 1732.

Latinsky psaný list z 9. 9. 1732 zasílaný místním farářem do Prahy popisuje domácí kapli loveckého objektu na vyvýšeném prostranství zvaného Jelení kámen. Popisován je zde i příchod k novému objektu vystavěnému na půdorysu kříže. Ze severu je uváděn mírně se zvedající příchod k panské vile s kamennými schody a srovnaná plocha před vstupem do zámku. K dopisu byl přiložen i list s půdorysným zákresem (viz obr. č. 4). (Ryšavý, 2012)

Obrázek 4: Nákres přiložený k latinsky psaným dopisům 1732 (Ryšavý, 2012)

Nedochovaly se žádné záznamy o tom, kdo byl architektem této stavby. Rozšířeným a v lokalitě populárním názorem je, že stavební plány vytvořil Jan Blažej Santini-Aichel. To ovšem někteří autoři zabývající se tématem Diany vyvrací. I když Aichel vytvořil na Plzeňsku množství významných staveb (např. klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie v Kladrubech) a doloženy jsou i práce pro rodinu Kolowratů, ač jinou větev rodu (dnešní Thun-Hohenštejnský palác), není jeho autorství loveckého zámku Diana ničím podložené. Příliš tomu nenasvědčuje ani styl použitých stavebních prvků. (Ryšavý, 2012; Sloberg-Wernigerode, a další, 1952; Barth, 2004)

Dle Ryšavého (2012) je určování autora návrhu zámku Diana pojato jako negativní vymezení se vůči významným architektům té doby. Autor přímo vylučuje jména Františka Maxmiliána Kaňky a jeho pokračovatele Františka Ignáce Prée, jejichž stavby byly spíše klasicistního charakteru s menším důrazem na dramatické členění.

Pro určení autora návrhu porovnáním stavebně architektonických prvků pak literatura uvádí možnost srovnání zvonovitého tvaru střechy centrálního pavilonu. Podobný ale menší tvar je použit na souborech věží zámku v Manětíně, v severním Plzeňsku. Je zde sice čtvercový půdorys, ale v dolní části přechází do osmiúhelníku. Podobné je i zakřivení hran a celková dynamická modelace tvaru. Zámek v Manětíně byl prokazatelně vystaven podle návrhu Tomáše Haffeneckera. Pokud by se tento stavitel prokázal, jednalo by se zřejmě o další posunutí datace architektonického návrhu zámku. Tomáš Haffenecker totiž zemřel roku 1730 tedy dva roky před nejstarším potvrzenou zmínkou o (již zbudované) Dianě. (Ryšavý, 2012)

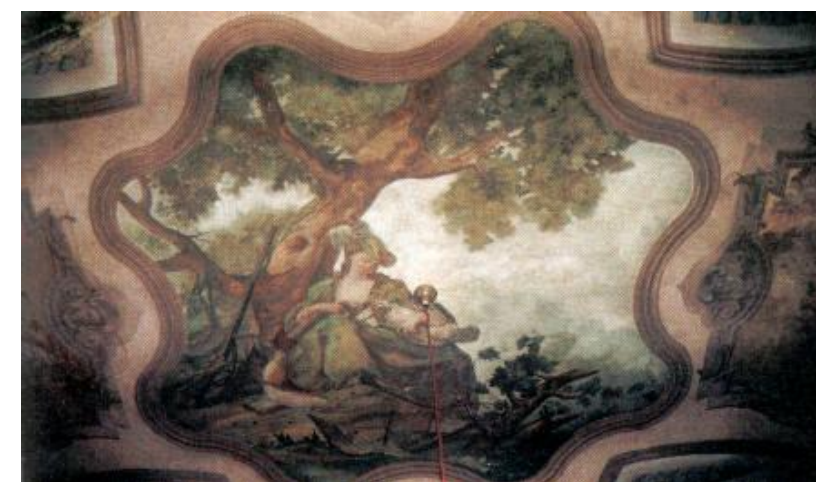
Nejstarší částí zámku je středový patrový pavilon na půdorysu rovnoramenného kříže zastřešený kopulí, na jejímž vrcholku bývala korouhev ve tvaru jelena. Do objektu zámku se původně vstupovalo jediným vchodem, a to po vnějším schodišti u boční stěny jednoho křídla kříže. Vstupovalo se do centrálního objektu osmiúhelníkového půdorysu, který plnil účel sala terreny. (Ryšavý, 2012)

Proti vstupu se ve výklenku nacházela kaple. Datace zámecké kaple nacházející se v jižním křídle zámku je uvedena na desce z mramoru ve stěně kaple. Je zde uveden rok 1788,

ale popisována je již v latinských dopisech z roku 1732. (Procházka, a další, 2019; Ryšavý, 2012)

V bočních výklencích prostoru byla umístěna, vždy po jednom, okna. V křídlech (rizalitech) půdorysného kříže se nacházely ložnice a v rizalitu vpravo od vstupu se nacházelo schodiště do vrchního patra. Na plánu je zaznamenán i drobný obdélníkový objekt vedle zámecké budovy, jednalo se o zámeckou kuchyni. (Ryšavý, 2012)

V listech inventáře z roku 1743 je v horním patře uváděna rozlehlá jídelna s velkým lustrem a honosným nábytkem. Zřejmě se jednalo o prostor nad salou terrenou. Prostor by dekorován loveckými výjevy (viz obr. č. 5). Dále jsou v horním patře uvedeny čtyři místnosti pravděpodobně další ložnice a vrchní část schodiště. (Ryšavý, 2012)

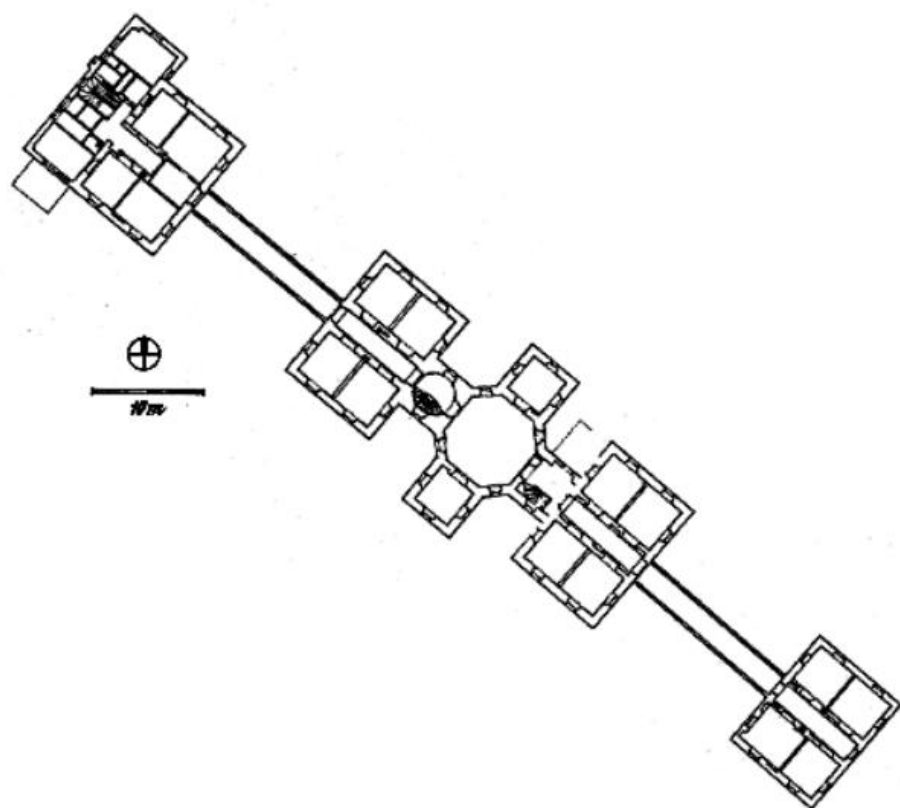
Obrázek 5: Freska bohyně Diany v hodovní síni zámku (Gurka)

Na centrální stavbu se následně napojila dvě postranní poměrně rozlehlá původně symetrická křídla (viz obr. č. 6). Napojení křídel bylo provedeno spojovacími chodbami v podobě podchodících mostů s dvěma oblouky. Není doloženo, kdy přesně tato přestavba proběhla. Roku 1743 zde ještě vedlejší křídla nejsou uváděna. (Procházka, a další, 1988)

Kvůli tomu, že se nedochovaly původní stavební plány, nelze s jistotou říct, zda byl původní záměr vybudovat zámek s dvěma symetrickými křídly, nebo se mělo jednat pouze o stavbu na půdorysu kříže a křídla byla zbudována později podle dodatečných plánů. Tomu, že byl projekt původně zamýšlen jako dvoukřídlý zámek, nasvědčuje fakt, že soulad

hmot a dynamika stavby má celkově jednotný charakter a značná je zde i slohová jednota (viz obr. č. 7). Nelze vyloučit ani to, že byl zámek vybudován ve dvou etapách podle jednotného původního plánu, například kvůli nedostatku finančních prostředků. Nasvědčovala by tomu pro danou dobu nepříliš obvyklá dramatická a dynamická kompozice objektu vrcholného baroka. Další stavební úpravy nejsou nikde uváděny. Změny na budově můžeme pozorovat až v 2. polovině 20. století v době, kdy byl roku 1945 majetek navrácen rodu Kolowratů. Roku 1948 jim byl majetek znovu zabaven. Objekt byl pak od roku 1960 využíván jako domov důchodců. Z této doby zřejmě pochází rozšíření jednoho z křídel a necitlivě přidané objekty kůlen, garáží a kotelny. (Ryšavý, 2012)

V roce 1992 se na panství vrátilo do majetku rodu Kolowrat-Krakowských a Jindřich hrabě Kolowrat-Krakowský a jeho syn František Tomáš se ujali správy panství. Budova zámku byla pro dřívější účely částečně přebudována a došlo zde k nenapravitelným změnám. V současné době byly učiněny první kroky k celkové rekonstrukci objektu. (Kolowrat-Krakowští, 2020)

Obrázek 6: Nákres půdorysu zámku (Procházka, a další, 1988)

3.3.3 Historický vývoj zámeckého parku

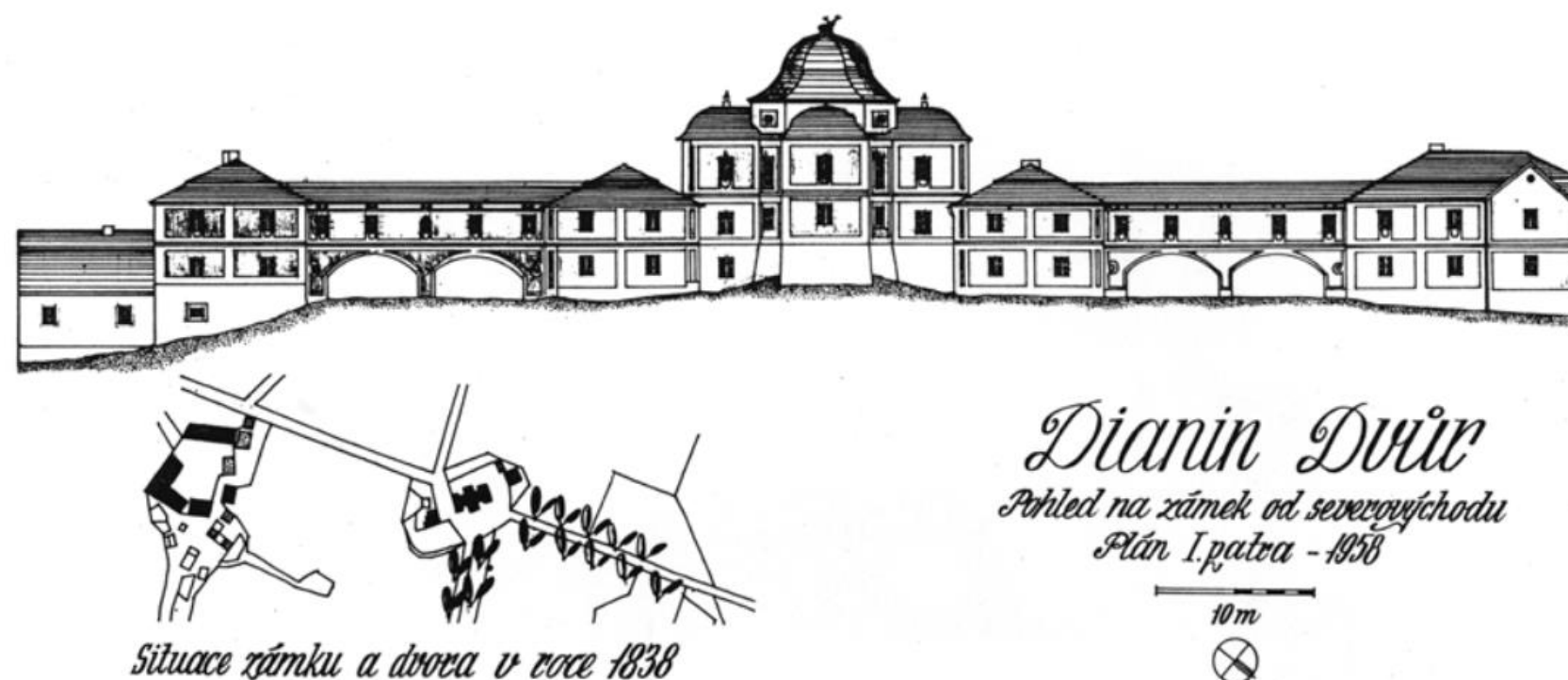
Formy barokních zahrad navazují na podobu, jakou měly zahrady a parky v renesanci. Stejně jako se vývojem měnilo malířství, sochařství, literatura, móda, myšlení a potřeby lidí, měnila se podoba zahrad a způsob utváření a užívání krajiny. Krajina byla komponována na základě jasně promyšlených kompozičních prvků jako je osová souměrnost, dynamická kompozice, kdy se otevírají a následně zakrývají výhledy a průhledy na dané prvky. U šlechtických sídel se vytvářely dva typy parků, a to pravidelný, přísný, dekorativní parter francouzského typu a vizuálně uvolněný ale kompozičně precizně promyšlený anglický park. (Boults, a další, 2010; Rogers, 2001; Sypher, 1955)

Park na Dianě byl v okolí zámku založen pravděpodobně hned po výstavbě centrální partie zámecké budovy. V období 1730-1800 vzniká mnoho významných parkových úprav po celé Evropě. Do dosud barokních úprav začínají výrazněji pronikat na pohled možná uvolněnější, ale detailně precizně promyšlené klasicistní kompozice. (Turner, 2013)

Kompozice krajinných os dokládají latinsky psané dopisy z roku 1732. Dle autora dopisů adresovaných pražskému arcibiskupství je zde lovecký dům na půdorysu kříže a k němu ze severu od kostela svaté Kateřiny (dnešní osada Svatá Kateřina) vede plynulý příchod. Je zde tedy uváděna dodnes dominantní přímá krajinná osa, která již tehdy vedla až přímo před panský dům. (Ryšavý, 2012)

Důležitým kompozičním prvkem v areálu byly také dva remízky usnadňující průchod zvěře přes odlesněnou plochu, a samotný tvar odlesněné plochy a lemu hranice lesa. Je zde možná souvislost tvaru odlesněné plochy s krajinnými osami cest s alejemi, které se setkávají u budovy zámku a tvoří tak půdorysný kříž v krajině. Tento kříž by mohl odkazovat na lovecký/myslivecký symbol kříže – jelení trofej svatohubertský křížek 'Hubertku'. Trofej ve tvaru kříže je částí srdce spárkaté zvěře. (Pačes, 2016; Palazy, a další, 2011)

Krajinná kompozice vycházela zřejmě z pravidel komponované barokní krajiny. Jednalo se o citlivě a účelně komponovaný krajinný celek v jehož středu se nacházela dynamicky komponovaná budova loveckého zámku.

Obrázek 7: Průčelí a situace podle indikační skici a plánu z roku 1938 (Procházka, a další, 1988)

V těsné blízkosti zámku byl symetrický parter. Jehož hlavní osou byla linie středu zámecké budovy s dvěma jírovci (*Aesculus hippocastanum*), mezi nimiž byly kamenné schody směřující přímo k obelisku. Za touto kompozicí byl rozvinut výhled na snižující se luční prostranství s několika solitérami. Výhled dále pokračoval mezi dvěma plochami lesů na stále nižší plochy luk a byl zakončen lesním porostem a alejí jírovců, která doprovází linii cesty směrem k obci Železná. Podobu původního parteru lze dohledat na leteckých snímcích z roku 1947 (viz obr. č. 8). Na ploše východně od zámku se na snímku nachází geometricky strukturovaná plocha. Mohlo by se jednat o užitkovou produkční plochu. Z rozborů fotografií (viz kapitola 3.4) ale vyplývá, že se jedná o plochu pro produkci okrasných rostlin. Zajímavým prvkem je také srpek okružní cesty v místech západně od zámku.

Vývoj podoby parku až do 2. světové války ovlivňovali pouze členové rodu Kolowrat-Krakowští, kteří lokalitu vlastnili a spravovali nepřetržitě až do 2. světové války. V této době byla lokalita spravována Německou říší. Po roce 1945 byla lokalita šlechtickému rodu na krátko vrácena, ale v době socialismu jim byla opět odebrána. (Kolowrat-Krakowští, 2020)

Obrázek 8: Zámecký park roku 1947 (ČUZK, 2019)

V druhém zmíněném období byly provedeny devastující zásahy v rámci zámecké budovy, která roku 1960 změnila účel a sloužila jako domov důchodců, ale také plochy parku a okolní krajiny. Účelem změn v krajině bylo zřejmě pohledově izolovat budovu zámku. Po roce 1960 se také na ploše jižně od zámku objevují linie výsadby sadu (viz obr. č. 9).

Znehodnocení kompozice spočívalo v intenzivní výsadbě smrků v okolí zámku. Smrky byly vysázeny v liniích, které, když vyrostly, vytvořily zapojený, a tedy souvislý lesní porost zakrývající komponované výhledy do krajiny. K narušení křížové kompozice došlo dosadbou dřevin podél ostatních lokálních komunikací. Zanedbáním péče o dřeviny došlo následně ke snižování vitality stromů až některé dřeviny dospěly do havarijního a nebezpečného stavu. (Pačes, 2016)

Literatura uvádí, že v polovině 80. let 20. století se parková úprava táhla podél lesní cesty dolů (na sever) až k lesním a hospodářským budovám. Zmiňuje se také o mnohých významných dřevinách v krajině. V ploše parku v té době rostlo 16 jehličnatých dřevin a 66 listnatých. Mezi nejpozoruhodnější řadí Hieke smrk ztepilý s hadovitě uspořádanými větvemi (*Picea abies* 'Cranstonii'),

javor okrouhlostý (*Acer circinatum*), čtyřkmenný javor amurský (*Acer ginnala*), javor mléč (*Acer platanoides*) a tentýž v tmavočerveném kultivaru (*Acer platanoides* 'Schwedleri'), javor klen (*Acer pseudoplatanus*) a taktéž javor klen v panašovaných kultivarech (*Acer pseudoplatanus* 'Leopoldii'), javor klasnatý (*Acer spicatum*), javor stříbrný (*Acer saccharinum*) a javor tatarský (*Acer tataricum*). Jako pozoruhodný pro dané přírodní podmínky je zde označen pětikmenný zmarličník japonský (*Cercidiphyllum japonicum*) a lípa zelená (*Tilia x euchlora*). V parku se také nacházel liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*). Jako další taxony jsou pak jmenovány topol bílý (*Pouppulus alba*) a to i v kultivaru (*Pouppulus alba* 'Nivea'), červenolistý buk lesní (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') a dub červený (*Quercus rubra*), který je dnes pokládán za na našem území invazní dřevinu. Z keřového patra zde byly vysazeny následující taxony: červenolistý dřišťál obecný (*Berberis vulgaris* 'Atropurpurea'), žlutolístá tavola kalinolistá (*Physocarpus opulifolius* 'Luteus'), mnohé pěnišníky (*Rhododendron hybridum*), jeřábovec jeřábolistý (*Sorbaria sorbifolia*) a klokoč zpeřený (*Staphylea pinnata*). (Hieke, 1984)

Obrázek 9: Efekt dosadeb a nižší péče o dřeviny – 1960 (ČUZK, 2019)

Po roce 1989 se lokalita vrátila do majetku a správy rodu Kolowrat-Krakowských. Zámek i původně komponovaná krajina byly ve zrušeném stavu. Zejména alej vedoucí ze severu k zámku ohrožovala svým stavem své okolí. V podstatě ihned po navrácení majetku šlechtickému rodu byly vyvíjeny snahy o obnovu celé památky včetně revitalizace parku a krajiny. Od roku 2015 jsou prováděny zásahy do zdejší krajiny. Tyto zásahy by měly vést k obnovení krajinné kompozice. Následně byly odstraněny nevhodné dřeviny, které snižovaly hodnotu parkové úpravy. Byl také vytvořen projekt obnovy krajinářských úprav parku navrácením krajiny její původní podobu. Projekt byl schválen v roce 2015 a vlastníci se rozhodli zahájit první kroky k obnově lokality. (Pačes, 2016)

3.3.4 Honitba a obora

Šlechtické rody mívaly v majetku u svých sídel nebo loveckých zámečků lokalitu pro lovecké aktivity. Tato území se nazývají honitbami či revíry. Později se některé druhy zvěře začaly chovat v oplocenkách a oborách. Polesí s honitbou Diana má celkovou výměrou 4559 ha. K loveckému zámečku do nedávna náležela obora na chov muflonů. Obora o rozloze 24 ha byla založena roku 1996. V současné době jsou zde lovecké aktivity přerušeny. (AOPK ČR, 2014; Kirby, a další, 2015)

3.4 Historická vyobrazení

Vlivem událostí v druhé polovině 20. století se nedochovalo mnoho historických vyobrazení lokality a zámku. Pro analýzu historického vývoje nepodařilo dohledat historická vyobrazení v podobě obrazů ani vedut. Nejstarší dohledaná podoba zámku a přilehlého parku je pohlednice z 8. března roku 1907. Tato kapitola je tedy především analýzou vývoje zámku a zahrady v průběhu první poloviny 20. a začátku 21. století.

1907

Nejstarší dohledané vyobrazení ukazuje pohled na budovu zámku z východu (viz obr. č. 10). Jedná se o podobný pohled, který byl viditelný z hlavní příjezdové cesty na Dianu. V této době měl exteriér zámecké budovy vzhled podobný jako dnes, a to včetně dvouступňové střechy centrálního pavilonu završené sochou jelena. Nižší kopule střechy jsou završeny ozdobnými kryty komínů.

Viditelná je stupňovitá reprezentativní úprava z tvarovaných dřevin před zámkem. Zřetelné jsou zde řady listnatých dřevin s upravenými tvary korun. V popředí fotografie stojí tehdejší majitel panství Leopold-Graf Kolowrat-Krakowský. (Baxa, a další, 2008)

Přibližně 1920

Přesná datace snímku č. 11 není uvedena a nepodařilo se ji dohledat. Podle porostu břečťanu popínavého (*Hedera helix*) na jihovýchodním průčelí stavby lze při porovnání s následujícími snímky stanovit, že jde o fotografii starší. Úvaha vychází z mohutnosti porostu popínavou dřevinou v porovnání s okny v druhém podlaží jihovýchodního rizalitu.

Viditelná je zde část pravidelného parteru tvořeného ostrými přímkami se stříhanými dřevinami. Zastoupení zde mají jehličnany, a to exemplářem smrku (*Picea sp.*). Patrná je zde i jemná modelace terénu, která mírným poklesem odděluje plochu před centrální částí zámku a plochu boční před zámeckým křídlem.

1923

Pohled na průčelí zámku z jihu (viz obr. č. 12). Vlevo se nachází křídlo pro ubytování lovců a vpravo je viditelný domek personálu. (Baxa, a další, 2008)

Před budovou zámku jsou viditelné dva jírovce na ose průhledu od zámku. Na pravém okraji snímku jsou znatelné mohutné listnaté stromy. Pravděpodobně se jedná o dřeviny jižní aleje. Také je viditelná výsadba nízkých jehličnanů, patrně smrků (*Picea sp.*) Porost břečťanu popínavého na budově zámku dosahuje na snímku téměř ke střeše. Poněkud zvláštní je využití nevzhledné oplocení kolem budovy zámku.

Obrázek 10: Východní průčelí zámku (Baxa, a další, 2008)

Obrázek 11: Pohled ze západu – přibližně 1920 (Správa zámku Veltrusy)

Obrázek 12: Jihozápadní průčelí (Baxa, a další, 2008)

1924

Pohled na severovýchodní průčelí zámecké budovy (viz obr. č. 13). Snímek zachycuje v pozadí budovu zámku porostlou břečťanem. Před levým křídlem zámku jsou vysazeny jehličnaté dřeviny. Mohlo by se jednat o čtyři mohutné zeravy obrovské (*Thuja plicata*), které se zde nalezneme do dnes. Plocha v popředí je rozsáhlým pravidelným záhonem.

1935

Okrasná zahrada (viz obr. č. 14) se zastoupením tvarovaných dřevin pěstovaných pro dekorativní i užitkové účely. Z fotografie není patrné, jaké přesně taxony zde byly pěstovány, ale je zřejmé, že se jednalo i o dřeviny roubované na kmínku a seskupené do plánovaných kompozic. V pozadí snímku je viditelná osová kompozice zahrnující obelisk, schody a dva jírovce.

1935

Na druhém snímku datovaném do roku 1935 (viz obr. č. 15) je viditelná nová výsadba smrků v popředí, ty zde setrvaly až do doby po roce 1989. Kvůli negativním vlivům na krajinnou kompozici byly odstraněny. Listnatý strom vlevo na snímku je poslední strom v aleji vedoucí podél hlavní krajinné osy ze severu. Přes cestu protějščí jedinec buku lesního (*Fagus sylvatica*) zde setrval do dnes.

1936

Pohled z jižní části ukazuje začátek linie krajinné osy (viz obr. č. 16). Ta začíná ve středu zámecké budovy dále procházela mezi dvěma jírovci maďaly (*Aesculus hippocastanum*) a pokračovala přes schodiště k obelisku. Za obeliskem se rozprostírala luční partie s jihozápadním sklonem. Přes otevřené prostranství směřovala osa pohledu skrz průsek v lesním porostu. Pohled do posledního stupně výhledu byl tedy orámován hustými porosty vzrostlých dřevin. Na pravé straně snímku v těsné blízkosti zámku jsou v této době vzrostlé smrky. V popředí nově vysazený úsek lesa.

Dobře viditelné jsou zde dekorace vrcholů střech zejména v centrální části zámku. Nejvyšší kupole byla dekorována korouhví ve tvaru jelena a nižší partie střechy zdobily dekorativní špice.

Po roce 1989

První barevný snímek pochází z doby po sametové revoluci. Přesnou dataci snímku se nepodařilo zjistit. V této době byl zámek krátce po ukončení provozu domova důchodců. Mladé smrky v těsné blízkosti zámecké budovy byly následně většinou odstraněny. Pouze dva z nich zde přetrvaly několik dalších let. Na vrcholu kopule je stále viditelná korouhev ve tvaru jelena.

Obrázek 13: Severovýchodní průčelí v popředí anglický park 1924 (Baxa, a další, 2008)

Obrázek 14: Centrální část přes park - 1935 (Baxa, a další, 2008)

Obrázek 15: Pohled od severu a příjezdová cesta (Baxa, a další, 2008)

Obrázek 16: Pohled z jihu – rok 1936 (Baxa, a další, 2008)

Obrázek 17: Zámecká budova ze severu (Kultura.cz, 2020)

2015

Snímky číslo 18 a 20 zachycující stav parku před rozsáhlým odstraňováním nevhodných dřevin. Zámecká budova je zcela izolována od okolní krajiny. Je zde zanikající krajinná kompozice. Zarostlé veškeré výhledy ze zámku a celková stísněnost prostoru kolem zámecké budovy.

Podzimní aspekt dřevin zde vypovídá o podílu jehličnatých dřevin v blízkosti zámku. Viditelné je zde také zasažení jírovců maďalů klíněnkou jírovcovou, přičemž je v porovnání s ostatními dřevinami patrný dřívější opad listů.

2019

Na snímku číslo 19 jsou viditelné obnovené průhledy ze zámku. Kompozice je orámována zajímavými dřevinami například červenolistými buky lesními (*Fagus sylvatica* 'Atropurpurea'). Zleva na horizontu přichází k zámku linie východního stromořadí. V popředí se nachází rozlehlá luční partie umocňující dojem vyvýšené krajinné dominanty.

Obrázek 19: Dnešní průhled odhalující budovu zámku ze severu (Foto autorky)

Obrázek 18: Pohled z ptačí perspektivy – rok 2015 (Kultura.cz, 2020)

Obrázek 20: Rok 2015 (Kolowrat-Krakowští, 2020)

3.5 Historická mapování

Historické mapování poskytuje možnost náhledu na vývoj lokality, a to nejen z hlediska polohopisu či kompozice krajiny, ale také z hlediska společenského významu a způsobů využívání míst. Podle detailu zpracování (či existence map) je v následujícím rozboru řešen nejprve krajinný celek a následně detailněji plocha Diany s nejbližším okolím zámku. Nejstarším dohledaným mapovým dílem, na kterém je přímo v lokalitě Diany zaznačena lidská činnost, je Müllerova mapa. Na mapových dílech předešlých bývá nejbližším bodem Tachov (obvykle jako Tachau či Tacha), Přimda (Pfraunberg), Cheb (Haid) či německý Waidhaus (Waidhaufen) a Eslarn.

Do doby Müllerova mapování roku 1720 je na dostupných mapách (například mapy *Bohemia in suas partes geograph distinc* autora Jakoba von Sandrarta z roku 1666 či mapové dílo *Palatinatus Bavariae* od Meriana Matthaeuse z let 1640-1650) lokalita součástí hraničního hvozdu s Bavorskem. Mapový list *Sacri Romani imperii et electoratus Bavariae, tabula 2* z roku 1684 udává přibližně v lokalitě Diany bod s pojmenováním Glahhut, tedy zastaralý výraz pro sklářskou huť. Jedná se o doklad, že sklářský průmysl byl v oblasti již v polovině 17. století. (ČUZK, 2019)

Müllerova mapa 1720

Na mapě je lokalita Diany zaznamenána jako nepojmenovaná sklárna, a to pohárem přibližně uprostřed snímku (viz obr. č. 21). Tato sklárna byla ve vedlejší obci, dnešní Svaté Kateřině. Z literárních pramenů víme, že v Dianě byl později provoz pily. Z mapy je dále patrné souvislé zalesnění oblasti a tok Kateřinského potoka. Pro lepší orientaci v oblasti je na vybraném snímku zobrazeno město Přimda (Frauenberg) a na německé straně hranic města Waidhaus (Waidhaufen) a Eslarn. (Procházka, a další, 2019)

Obrázek 21: Müllerova mapa (Oldmaps – Staré mapy, 2017)

I. vojenské mapování 1764-1768

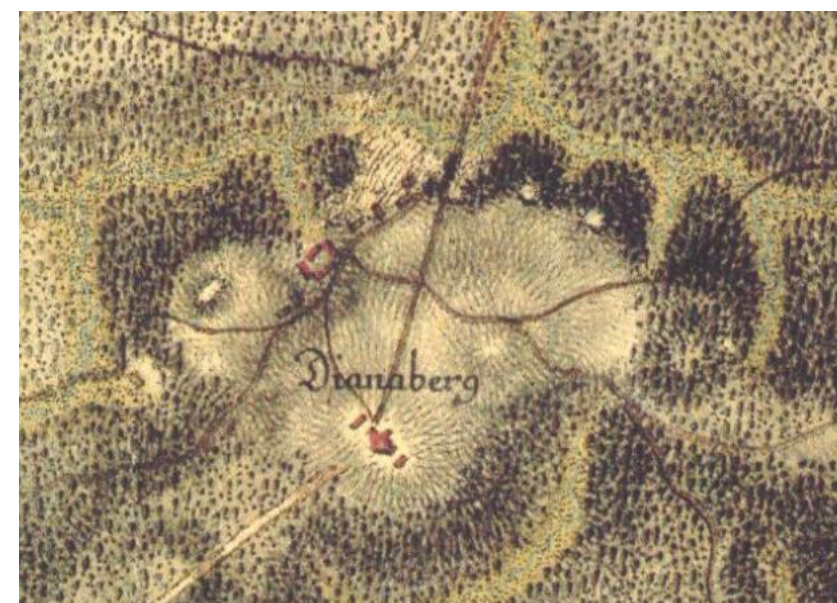
Takzvané Josefské mapování vytvořené na podkladech Müllerových map bylo vytvořeno mezi lety 1764-1768. Kvůli metodě mapování, kdy byl terén zaznamenáván od oka, docházelo k nepřesnostem. (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Lokalita Diany je na mapách umístěna na okraji listu. Pro znázornění širších souvislostí je přidán i mapový list území severně od Diany, tedy obec Svatá Kateřina (viz obr. č. 22). Na mapových listech je zachycena struktura lesních porostů a její členění. Dobře patrné jsou zde i linie cest a struktury zastavěných ploch. Vidíme zde, že v Dianě v této době již stojí budova zámku na konci linie příjezdové cesty. Je zde patrná i linie cesty v lese vedoucí na jihozápad od objektu. Okolí zámku bylo již v této době udržováno odlesněné.

V detailnějším pohledu na mapu je patrná budova zámku (viz obr. č. 23). Zajímavé je, že je zde vyobrazena jako tři samostatné budovy. Působí dojmem, že zde v době mapování ještě nebyly vybudovány zděné mosty, které křídla spojují. Není zde zaznamenána žádná parková úprava ani aleje podél cest. Zaznamenány nejsou ani všechny krajinné osy vedoucí k zámku. Lze najít pouze příjezdovou cestu ze severu a z jihozápadu. Objekty severozápadně od zámku jsou prvními domy v Dianě. Viditelná je zde i modelace terénu, kdy je znázorněna vyvýšenina, na které budova zámku stojí.

Obrázek 22: I. Vojenské mapování – širší krajinný celek (Oldmaps – Staré mapy, 2017)

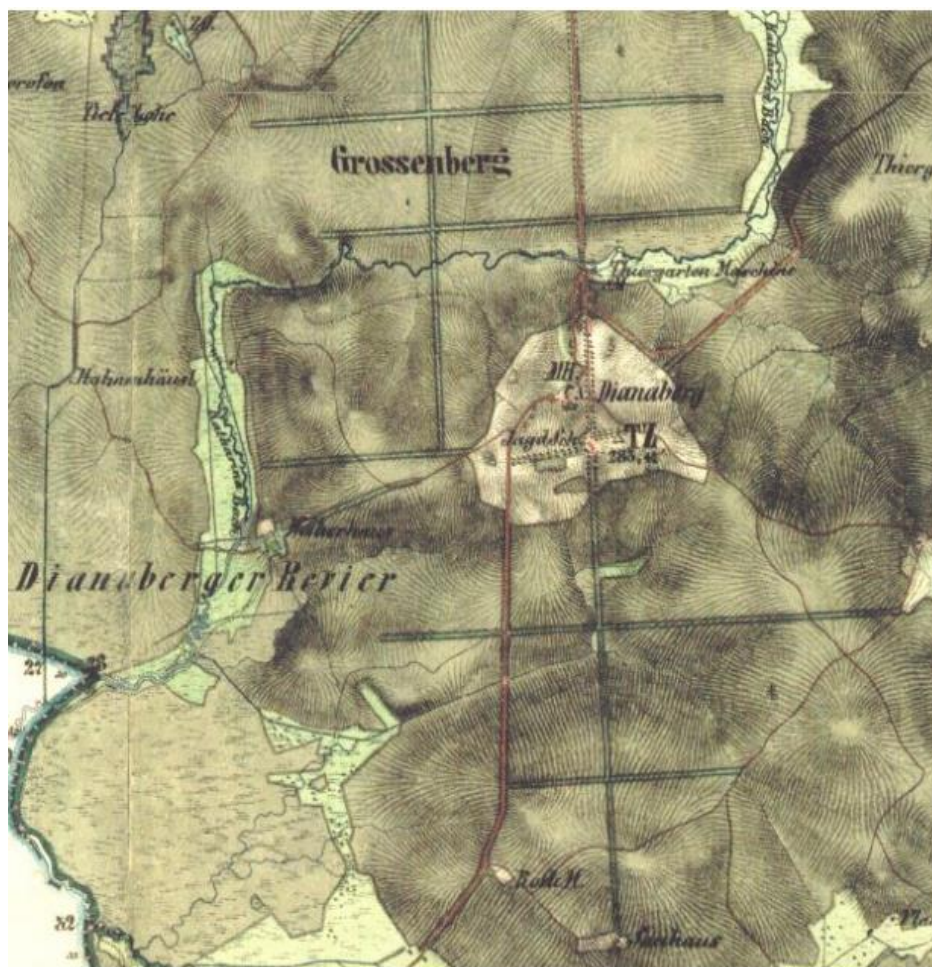
Obrázek 23: I. Vojenské mapování – Detail Diany (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

II. vojenské mapování 1836-1852

Již podstatně přesnější Františkovo mapování bylo vytvořeno na základě vojenské triangulace a map Stabilního katastru. Oproti mapám I. vojenského mapování byl přidán výškopis ve vídeňských sázích. Obecně je pozorovatelný výrazný rozdíl mezi I. a II. vojenským mapováním především ve výrazných změnách struktur povrchů, členění cest a značného úbytku lesních porostů a nárůstu orné půdy. (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

I lesní krajina je na mapě členěna geometrickou sítí cest (viz obr. č. 24). Je zde jasně daná hlavní krajinná osa vedoucí severojižním směrem. Linie začíná nedaleko obce Svatá Kateřina, pokračuje přes svůj nevyšší bod u budovy zámku a dále jde na jih až k objektu označenému na mapě jako *Säuhaus*. Část tohoto zastaralého německého výrazu by mohla mít v moderní němčině ekvivalent ve slově "die Sau" či "die Säue" což znamená prasnice a "haus" – dům. Jednalo se tedy zřejmě o budovy na chov prasat. Souvislost lze dohledat s chovem černé zvěře pro lovecké účely. (Oldmaps - Staré mapy, 2017; Souček, 2020)

Obrázek 24: II. Vojenské mapování – širší pohled (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Poprvé se v mapě objevuje místo s popisem *Weiher Haus*, dnešní zaniklá lokalita Rybničná, kde byla v době železné opony zřízena hlídka pohraniční stráže. (Jílek, a další, 2006)

Na tuto hlavní osu se napojuje síť cest vzájemně na sebe kolmých v rámci lesního porostu. Přibýlo také detailní znázornění trasy toku Kateřinského potoka.

V levé části je velký nápis Dianabergrevier. Jedná se o označení polesí Kolowratských lesů. Většina okolních lesů spadala do kolowratské honitby.

Ve větším detailu mapy jsou viditelné linie cest (viz obr. č. 25). Tyto cesty jsou již zde v doprovodu alejí. Na křížení těchto os leží budova zámku. Znázornění stavu na této mapě se již značně blíží dochovanému stavu krajiny.

Kaplička je na této mapě umístěna v jiném bodě, než je dnes. Nachází se v nejsevernější části odlesněné plochy.

Severně od Diany je zařízení s názvem Thiergarten Maschine. Jedná se o dřevozpracující podnik patřící rodině Kolowratů. (Procházka, a další, 2019)

Obrázek 25: II. Vojenské mapování – Detail (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Indikační skica stabilního katastru 1837–1843

Mapové listy indikačních skic stabilního katastru byly vytvořeny především pro účely výběru daní a neobsahují mnoho geografických údajů. O to více je zde popisných informací o lokalitách. (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Na snímku s širším zaměřením je vidět mnoho lokálních informací (viz obr. č. 27). Z map lze vyčíst i to, že znázorněná místa byla součástí panství rodu Kolowratů. Sdělení *Kolowrat Franz Graf als herrschaft Meyerhöfen* (Kolowrat Franz Graf z panství Velké Dvorce) je zde hojně a pravidelně opakováno. Podle označení *Geröhrich* (rákosiny) lze vyčíst, že se lokalita ve své západní části potýkala se zamokřením v lesích. Uveden je zde opět i *Säuhaus* (vepřín) a v jeho nedalekém okolí jsou body popisovány s předponou nebo slovem *Koth*. Zastaralé slovo *Koth* značí blátivé (podmáčené) lokality. Zaznamenány jsou i místa *Finsterloh* a *Schwarzloh*, jejichž překlad svědčí o lokalitách vypálených mýtin a požáříšť. Popis je i na loukách v lesních porostech, kdy jsou plochy nazývány jako *Blumenwiese* (květnatá louka), *Morastwiese* (zřejmě podmáčená louka) a již zmiňovaná *Kothwiese* (blátivá louka).

V mapě lze nalézt i přesné umístění myslivny (*Hegerhaus*) nacházející se severozápadně od Diany. Jihovýchodně od oblasti se zámek je viditelná *Spänmühle* (mlýn) na dnešním Nivním potoce a *Glashütte* (sklářská huť). V místě sklářské huti se dodnes nachází zbytky domu a v současné mapě je lokalita zaznamenána jako Stará sklárna. Na mapě jsou zachyceny krajinné osy cest doprovázené alejemi listnatých stromů. Dnešní jírovcová alej sloužící jako propojení s okolními obcemi v této době ještě není značena. Jedná se o cesty směřující na jih (směr Železná), západ (směr Rybníčná a Rozvadov) a na východ (směr Nová Ves a dříve osada Novohradský). (Baxa, a další, 2008; Souček, 2020)

Většina budov v obci Diana je zakreslena žlutou barvou, což znamená, že se jednalo o budovy ze dřeva. V místě dnešního sadu není sad, ale nedaleko od jeho dnešního umístění je zelená plocha se znázorněným ovocným stromem (viz obr. č. 26). Zeleně v ploše je v porovnání s dnešním stavem méně a je jinak rozmístěna. V severozápadní části se nachází dvě skupiny zeleně. K jedné z nich vede cesta odbočující z hlavní linie. Jihozápadně od zámecké budovy jsou popsány dva remízy (*Remies*) spojeny pouze tenkým pásem zeleně. Remízek položený severněji je dnes rozšířen i na druhou stranu cesty, která původně tvořila jeho severní hranici.

Obrázek 26: Indikační skica – Detail lokality (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Obrázek 27: Širší souvislosti Indikační skici (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

III. vojenské mapování 1875

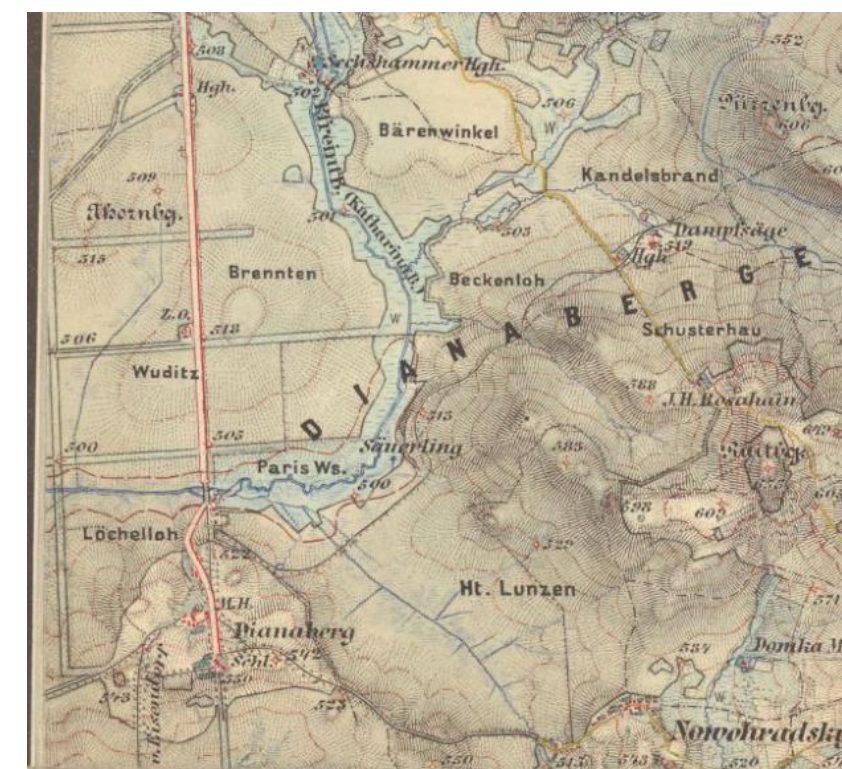
Tyto soubory map byly vytvořeny, když předchozí mapové záznamy přestaly stačit požadavkům rakouské monarchie. Je zde dokonalejší znázornění výškopisu, a to vrstevnicemi a kótami. Dianabergrevier se stále rozkládá v širokém okolí. Je prostoupen pravidelnou sítí lesních průseků. (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Na mapě je také zanesena cesta k obci Novohradský (viz obr. č. 28). Tato obec zanikla v polovině 20. století.

Detailní mapa (viz obr. č. 29) je v případě III. vojenského mapování lehce zmatečná, a to především kvůli šrafé výškopisu. Dobře je zde patrný vývoj obce Diana, kde přibývají stavby podél cesty vedoucí k obci Železná. Velmi podobné rozvržení objektů v obci se zachoval dodnes. Kaplička je v této době stále více na severní straně odlesněného prostranství.

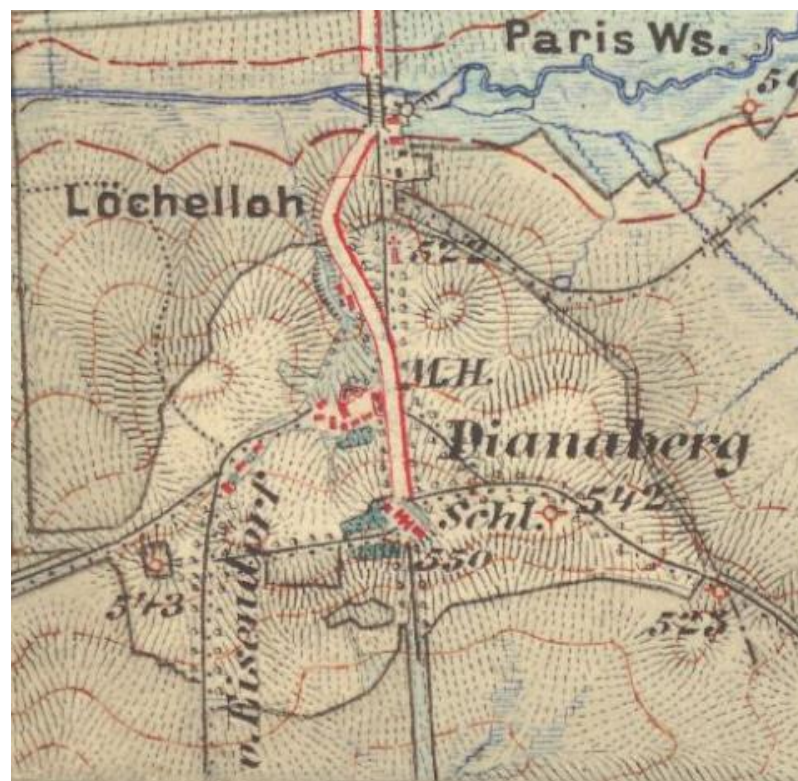
V severní části mapky je také viditelná značka pro podnik s pohonem využívajícím vodní energii. Jedná se o bod na předchozích mapách označený jako Thiergartenmaschine tedy kolowratský dřevařský podnik.

V porovnání s předchozí mapou z let 1836-1852 lze vysledovat odstranění remízu v severovýchodní partii plochy.

Obrázek 28: III. Vojenské mapování (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Obrázek 29: III. Vojenské mapování (Oldmaps - Staré mapy, 2017)

Letecké snímání 1947

První letecký snímek (viz obr. č. 30) zachycuje Dianu v poválečném období. Viditelná je rozlehlá odlesněná lokalita dřevozpracujícího podniku, který v této době fungoval. V této době funkční stromořadí lemují většinu cest v lokalitě. Dobře jsou viditelné průhledy do krajiny.

Výhled jihozápadním směrem od zámku prochází průsekem v lesním porostu až do luční plochy lemované lesem a jírovcovou alejí.

V detailním snímku (viz obr. č. 31) je viditelný pravidelný parter v těsné blízkosti budovy zámku. Dominantou parku jsou dva stromy (jírovce) u schodů na ose parku. V ploše parku se nachází několik solitérních dřevin. Jižně od zámku se nachází dřeviny, které se do dnešních dob nedochovaly. Solitérní dřevina severně od budovy je červenolistý buk. Východně od zámku je plocha produkční zahrady.

Obrázek 30: Lokalita Diany po krátkce po 2. světové válce (ČUZK, 2019)

Obrázek 31: Detail okolí zámku 1947 (ČUZK, 2019)

Letecký snímek 1962

V této době byla budova zámku užívána jako domov důchodců. Jsou uzavřeny výhledy do krajiny a budova zámku je značně izolována. V blízkosti zámku není pravidelná zahradní úprava (viz obr. č. 32). V severní části plochy se nachází zanikající plocha dřevozpracujícího podniku. Při bližším pohledu na okolí zámku jsou viditelné jemné přímky v jihovýchodní partii zámeckého parku. Jedná se o plochu nově založeného ovocného sadu. Ten dále silně narušuje kompozici krajinné úpravy. Na jeho místě se má rozprostírat luční partie lemovaná lesním porostem. K ploše sadu později přibylo několik budov.

Obrázek 32: Diana v roce 1962 (ČUZK, 2019)

Letecký snímek 2003

Následkem zanedbané péče v době socialismu jsou zde zarostlé hlavní i vedlejší krajinné osy a zablokované výhledy do krajiny. V detailu (viz obr. č. 33) je viditelná pastva pod stromy sadu.

Koruny dřevin v alejích jsou zapojené, ale z předešlých historických analýz víme, že stromy měly v této době snižující se vitalitu a mohly být nebezpečné.

Plocha v severní části, východně od hlavní krajinné osy, je využívána jako produkční plocha Kolowratských lesů. Stejným způsobem je plocha využívána dodnes. Místo, kde byl dříve dřevozpracující podnik, je na snímku stále zmenšující se odlesněnou plochou. Již v této době se zde nacházel pouze tovární komín a několik dalších objektů.

Obrázek 33: Zanikající krajinné kompozice v roce 2003 (Mapy.cz, 2020)

Letecký snímek 2019

Na obrázku číslo 34 je patrné částečné odstranění starých alejí. Ty byly odstraněny po roce 2015 kvůli špatnému stavu dřevin. Úplně odstraněna byla alej východně od zámku. Taktéž byl rozvolněn hustý porost, který obklopoval zámecký objekt v úzkém okruhu a vizuálně jej izoloval od okolí. Celkově došlo k otevření prostoru a vizuálnímu odlehčení celé krajinné kompozice.

Byly obnoveny krajinné průhledy. Nejvýznamnějším průhledem je výhledová osa od zámeckého objektu směrem na severovýchod. Pohledovým cílem je zde hrad Přimda. Zůstávají zde linie prořídleho sadu. Kompoziční průhled jihozápadním směrem je přerušen lesním porostem a tím

Obrázek 34: Současný stav (Mapy.cz, 2020)

zkrácený na polovinu své původní délky, odstraněny jsou i dva jírovce na začátku této osy

Plocha v severní části lokality určená pro produkci dřevin je mírně rozšířená do plochy pastviny.

Změny lze pozorovat i v ploše osady. Došlo zde k vyčištění trojúhelníkové návsi a odstranění velkého množství dřevin v rámci severního stromořadí. V současnosti již byly učiněny první kroky k vysazení nových alejí. Například severní alej u hlavní příjezdové cesty již byla obnovena a byly zde vysazeny mladé stromy.

Celkově došlo k otevření prostoru a vizuálnímu odlehčení celé kompozice.

3.6 Podobné lokality

3.6.1 Veltrusy

Středočeský kraj – 6 km severovýchodně od Kralup nad Vltavou

Původně sídlo rodu Chotků se nachází na přírodním ostrově o rozloze téměř 300 ha na toku řeky Vltavy. Zámecký komplex zde začal vznikat roku 1704. Velkolepá severojižní osa protíná centrální budovu zámku v podobě 4 ramenného kříže s kuželovitou střechou. Budova se rozvíjí do komplexu výškově odstupňovaných budov utvářející svým půdorysem čestný dvůr. Dvůr byl uzavřen řadou alegorických soch z dílny M. B. Brauna. V době vzniku zámku se jednalo o jedno z nejvýznamnějších děl české architektury. I přes to, že se nedochovaly původní plány, lze doložit, že architektem zde byl Giovanni Battista Alliprandi. Alliprandi byl architektem i mnoha dalších staveb v Čechách. Jeho autorství lze doložit i u slavných staveb jako je areál Kuksu, zámek Opočno či několik pražských paláců (NPÚ, 2020; Thieme, 2011)

Zámek s přilehlým parkem byl dále rozvíjen rodinou Chotkových. I pro vysoké postavení členů rodu byl zámek dále rozšiřován. Ke značným úpravám Veltruského ostrova daly podnět velké povodně v letech 1784 a 1785, ve kterých zanikly původní parkové úpravy. Původně byl v blízkosti zámecké budovy pravidelně uspořádaný parter francouzského stylu. Přírodně krajinářský park, který zde po úpravách vznikl, byl ukázkou takzvaného okrasného statku – *ferme ornée*. Součástí konceptu zde byly hospodářsky využívané plochy. Bylo zde také mnoho drobné architektury v podobě pavilonů, mostků a sochařské výzdoby. Tento rozvoj je spojen se jménem Jana Filipa Jöndla, který pro Chotky návrhy vytvářel. Podle jeho návrhu byla dále upravena i budova zámku. Kuželová střecha centrální budovy byla zaměněna za dnešní kupoli, křídla byla zvýšena o patro a předělány byly i barokní fasády. (NPÚ, 2020)

V době 2. světové války byl objekt zabrán německou armádou, kterou po roce 1945 vystřídala armáda Rudá. Sovětské vojsko zde přechodně zřídilo oblastní velitelství. Po roce 1950 se zámek stal státním majetkem a započaly opravy. Fasády hlavní budovy i křídel získaly ucelenou barokní podobu. Areál zámku i budovy byly přístupné veřejnosti. (NPÚ, 2020)

Stav parku k roku 1984 literatura popisuje jako okrasný statek s ideálním propojením užitkových ploch a reprezentativních částí. Kostrou parku jsou aleje a v dané době vysychající rameno Vltavy, podél něhož se rozkládá pás parku. Krajinný park ukrývá množství dochované drobné architektury, jako je Laudonův pavilon, Dórský chrám, Egyptský kabinet a další. Silným kompozičním prvkem jsou měnící se průhledy na fragmenty lužního lesa a na drobné stavby. V areálu je k roku 1984 zaznamenáno 11 druhů jehličnatých a 89 druhů listnatých stromů. Zajímavými taxony jsou zde jinan dvoulobočný (*Ginkgo biloba*), velmi mohutné borovice vejmutovky (*Pinus strobus*). Z listnáčů jsou zmíněny mohutné exempláře liliovníku tulipánokvětého (*Liriodendron tulipifera*) jerlínů japonského (*Sophora japonica*) stříhanolistého buku (*Fagus sylvatica* 'Asplenifolia'), převislého habru (*Carpinus betulus* 'Pendula'), kaštanovníku jedlého (*Castanea sativa*) a břestovce západního (*Celtis occidentalis*) či dřezovce trojtrnného (*Gleditsia triacanthos*). (Hieke, 1984)

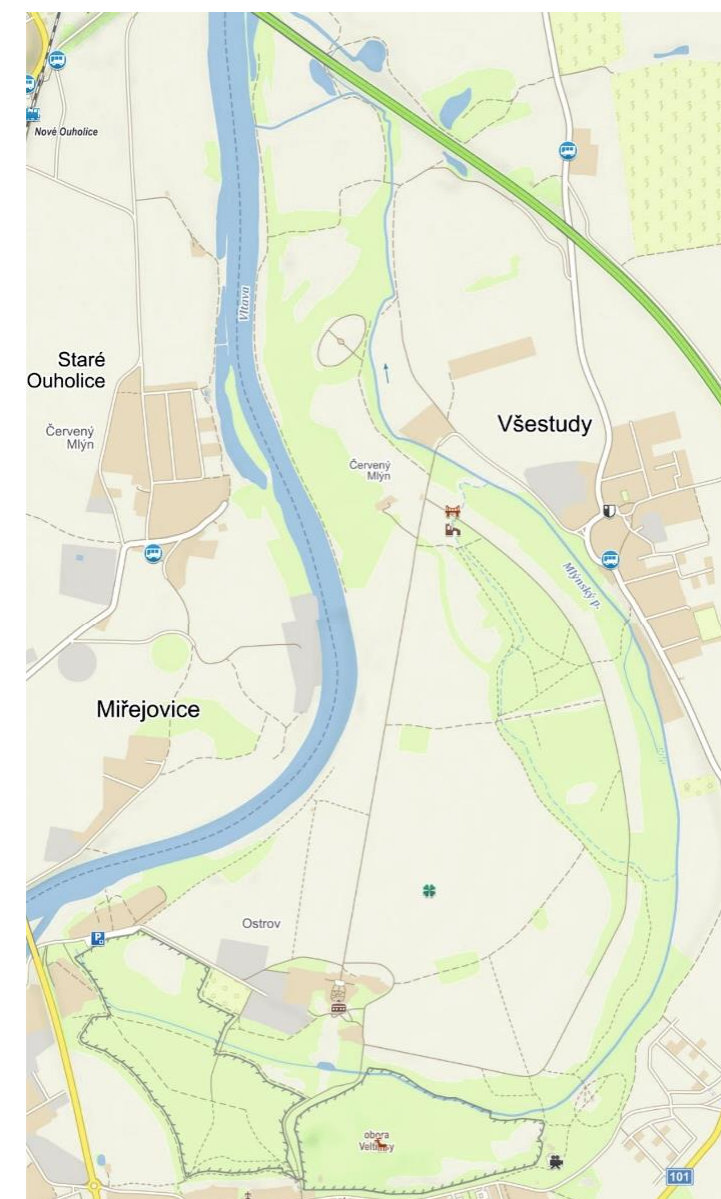
Od roku 2002 je areál ve správě NPÚ. V roce 2002 areál poškodila povodeň a od té doby zde probíhá revitalizace. (viz obr. č. 35) Opravena byla oranžerie, parkové mosty a vstupní brány budov. (NPÚ, 2020)

Podobnost: I když jsou budovy zámků půdorysně rozdílné, jsou zde prvky, které lze najít na obou stavbách. Jedním z hlavních kompozičních principů je zde symetrie objektů. Centrální část zámecké budovy zámku Veltrusy je postavena na podobném půdorysu jako zámek Diana. Na jádro vystavěné ve tvaru oktagonu jsou napojeny čtyři rizality. I když se jedná o rozdílné měřítko, rozsah i orientaci centrální budovy vůči hlavní krajinné ose, je zde podobnost značná. V kompozici přilehlých parků (viz obr. č. 36) jsou taktéž značné podobnosti. Oba objekty leží svou centrální částí na krajinné ose. Od dominantní osy se dále odvíjí krajinné parky a barokně komponované krajiny.

Z historického hlediska je podobnost například v době 2. světové války. Oba objekty byly zabrány a užívány německou armádou. Za socialismu měl zámek Veltrusy být využíván jako zámecká expozice pro veřejnost. U obou zámeckých objektů historicky byla a dodnes je obora. Ve Veltrusech se jedná o oboru s daňčí zvěří.

Obrázek 35: Pohled za ptačí perspektivy na areál zámku Veltrusy (NPÚ, 2020)

Obrázek 36: Mapa zámeckého areálu Veltrusy (Mapy.cz, 2020)

3.6.2 Ferdinandsko

Jihomoravský kraj – VÚ Březina, 30 km východně od Brna

Lovecký zámek nechal zbudovat roku 1757 olomoucký biskup Ferdinand Julius hrabě Troyer z Troyersteinu. Původně zde byla zbudována i myslivna, hájovna, studánka a další hospodářské budovy. Honosný sezónní zámek byl využíván hosty lovců a sloužil také jako lovecké sídlo biskupů a arcibiskupů, kteří se lovců účastnili. Objekt má podobu centrální budovy a na ní napojená dvě křídla (viz obr. č. 37). Centrální sál je spojen s kaplí svatého Eustacha – jednoho z patronů myslivců. Díky svému odlehlému umístění v lesích nebyl poškozen žádnými válečnými konflikty. (Prokopová, 2019)

Od roku 1935 se stal zámek součástí vojenského újezdu a byl převeden do správy Ministerstva obrany. I přes to byl roku 1958 vyhlášen chráněnou kulturní památkou. (NPÚ, 2020)

V současné době probíhá spor Ministerstva obrany a Ministerstva kultury o vyřazení objektu ze seznamu chráněných kulturních památek. V blízkosti zámecké budovy se nachází několik vojenských střešnic a veřejnosti je proto nepřístupný. Podle národního památkového ústavu zde hrozí zánik objektu. Jedná se o původní, jen málo přestavovanou památku. Zachovaly se zde například figurální výmalby v čínském stylu. V současnosti probíhá spor mezi NPÚ a správou vojenského újezdu, a tedy i ministerstva obrany o dalším ochranném režimu objektu. MO přislíbilo, že objekty zámku opraví. Pod správou této organizace ale několik budov v blízkosti zámku již zaniklo. (NPÚ, 2020; Prokopová, 2019)

Podobnost: Podobností Ferdinandska s Dianou je hlavní kompoziční princip stavby, a sice symetrie. Pravidelné uspořádání podtrhuje velkorysá krajinná osa (viz obr. č. 38) procházející centrální částí zámeckých budov, které jsou dále rozvíjeny bočními křídly. Původní účel obou objektů byl zámek pro přespání účastníků panských honů. Částečně i proto jsou oba v odlehlých lokalitách v blízkosti lesních porostů. I aktuální stav mají památky velmi podobný, daly by se označit jako chátrající.

Obrázek 37: Průčelí loveckého zámku Ferdinandsko (Kultura.cz, 2020)

Obrázek 38: Satelitní snímek zámeckého areálu v rámci vojenského prostoru (Mapy.cz, 2020)

3.6.3 Valdštejnsko

Středočeský kraj - 4 km západně od Bělé pod Bezdězem

Důmyslná hvězdicová kompozice krajiny se zámečkem postaveným roku 1725 byla vytvořena Františkem Arnoštem z Valdštejna. Původně zde byla i bohatá sochařská výzdoba. Areál tvoří budova lesovny (viz obr. č. 39), hospodářská budova a sochy granátníků. Dnes se jedná o pozůstatek dřívější lovecké ermitáže na mýtině kruhovém půdorysu (viz obr. č. 40). Původně byl areál tvořen pěti loveckými objekty v podobě pavilonů a kaplí Panny Marie.

Roku 1904 byly zbořeny tři pavilony. Zachoval se pouze Auersperský pavilon (dnešní lesovna) a pavilon, který byl přebudován na hospodářskou budovu.

K areálu náleží zatravněný dvůr a ovocný sad. Dnes je areál ohrazen plaňkovým plotem a z části původním úsekem ohradní zdi.

Ve středu odlesněné plochy byl navršený pahorek, kde se původně nacházela besídka. Od ní vybíhalo osm původně lipových alejí a v návaznosti na ně pak paprskovitě pokračovaly průseky lesem. Průseky se dochovaly dodnes. Z ptáčích perspektivy evokuje kompozice tvar stylizovaného slunce (viz obr. č. 41).

Nachází se zde také torzo barokních skulptur s architektonickou kompozicí. Bylo zbudováno jako součást původního valdštejnského loveckého areálu. Původně mohutné sousoší sv. Jana Nepomuckého nacházející se přibližně 700 m od mýtiny s myslivnou dala postavit Žofie hraběnka z Valdštejna. Původně bylo do kompozice začleněno jako bod zájmu po levé straně historické cesty. Dnes se v lokalitě nachází pouze sokl. Většina fragmentů sochařské výzdoby areálu je deponována v blízkosti myslivny.

Podobnost: Krajinná kompozice porovnávaných areálů je založena na střetávání se několika krajinných os. Linie os se střetávají v bodě s působivým prvkem či krajinnou dominantou. Objekty v areálech byly využívány lovci a hosty panských honů. Pohodlí lovců, kteří z lokalit mohli vyjet doslova na každou stranu, svědčí i poměrně výrazná izolovanost budov lesními porosty od okolních sídel.

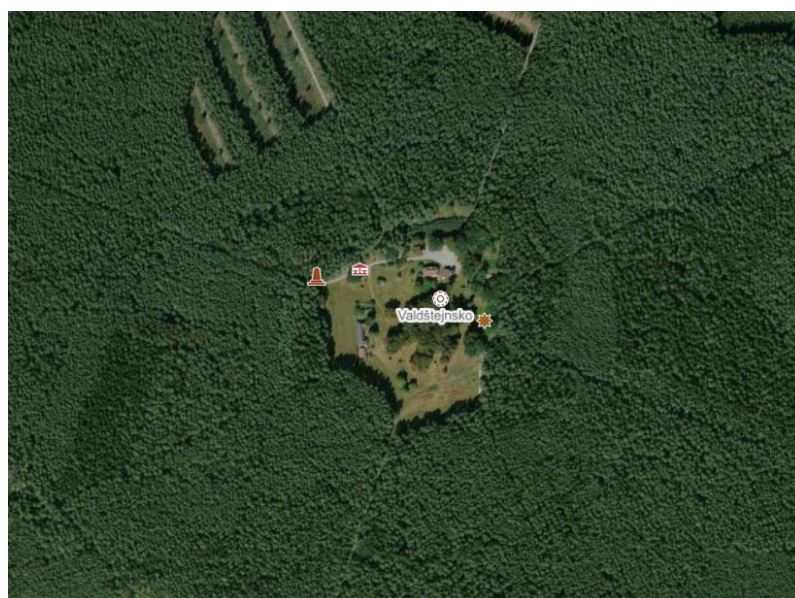

Obrázek 39: Průčelí jednoho ze zbylých objektů Valdštejnska (Mapio.net)

Obrázek 40: Pvodní kompozice loveckého areálu Valdštejnsko (Morkusová)

Obrázek 41: Dnešní stav hvězdicovité kompozice lesních průseků (Mapy.cz, 2020)

3.6.4 Zámek Lány

Středočeský kraj – 10 km západně od Kladna

Objekt původní tvrze je v lokalitě doložen před rokem 1581. Na konci 16. století byla tvrz zakoupena císařem Rudolfem II. a přestavěna na lovecký zámek s ochrannými valy a vodním příkopem. Následně se panství dostalo do majetku rodu Fürstenberků. Ti zde nechali provést zásadní přestavby. Roku 1824 proběhla přístavba druhého patra, která potlačila renesanční vzhled objektu. Přestavba objektu do podoby, jakou má dnes, proběhla v letech 1902-1903. Během této přestavby bylo zbudováno 3. patro s mansardovou střechou a kupolemi (viz obr. č. 42). 21.7.1921 byl zámek v Lánech zakoupen Československou republikou a Národním shromážděním prohlášen za letní sídlo českých prezidentů. (Obec Lány, 2020)

Založení zámeckého parku je datováno k roku 1770. Příkopy vzniklé v parku za Rudolfa II. byly zasypany v letech 1849-1850. V této době byl vytvořen anglický krajinářský park s velkorysími krajinnými osami. Dnešní uspořádání (viz obr. č. 43) je výsledkem úprav Josipa Plečnika z let 1921-1930.

Celkovou kompozici popisuje Hieke v 80. letech. 20. století jako v zadní části volně přecházející v les, resp. oboru. Nachází se zde také soustava skleníků. Jsou popisovány dva hlavní průhledy od zámku s mnoha introdukovanými dřevinami. Je uvedeno 66 jehličnanů, a to i v mnohých zajímavých kultivarech. Zmiňován je zde tzv. hadí smrk (*Picea abies* 'Falcato-viminalis'), pestrolisté cypřišky (*Chamaecyparis pisifera* 'Plumosa Argenteovariegata' a 'Plumosa Aurea'), nebo převisle rostoucí jedlovec kanadský (*Tsuga canadensis* 'Pendula'). Z listantých dřevin je upozorněno například na dřezovec trojtrnný (*Gleditsia triacanthos*), několik dubů (*Quercus cerris*, *Quercus petraea* 'Cochleata' či *Quercus macranthera*). Dalším zajímavým taxonem je zde tulipánovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*), stříhanolistá bříza (*Betula verrucosa* 'Dalecarlica') nebo kaštanovník jedlý (*Castanea sativa*). (Hieke, 1984)

Podobnosti: Přísně osová kompozice parkových úprav směřující k osově souměrnému zámeckému objektu se se zvyšující se blízkostí lehce vytrácí. Zámek v Lánech měl oproti Dianě lepší osud v průběhu 20. století, kdy byl využíván jako sídlo prezidentů a úměrně k tomu byl i opečováván. Tyto faktory a zahradní úpravy provedené dle návrhu J. Plečnika dělají ze zámku v Lánech reprezentativní komplex evropského významu.

Obrázek 42: Průčelí zámku v Lánech (Obec Lány, 2020)

Obrázek 43: kompozice parku v blízkosti zámku Lány (Mapy.cz, 2020)

3.6.5 Manětín

Plzeň-Sever – 35 km severně od Plzně

V lokalitě původně stávala středověká tvrz, kterou nechal rod Hrobčických kolem roku 1600 přebudovat na renesanční zámek. O reprezentativnosti stavby svědčí například fragmenty malířské dekorace fasád. Již roku 1604 je doložená zahrada se štěpníci, potokem, záhony a sady ohrazená zdmi. Další stavební úpravy probíhaly po třicetileté válce. Po roce 1670 dochází k přestavbám, které potlačují renesanční vzhled sídla a upravují ho do nové podoby módního baroka. V této době byla upravena i zahrada, od které je v této době vyžadován vyšší estetický prožitek a produkční faktor je již zcela potlačen. (NPÚ, 2020)

Po požáru roku 1712 v době, kdy byl zámek majetkem Václava Josefa Lažanského, bylo dalšími úpravami docíleno vzhledu, který odpovídal vrcholnému baroku. Architektem mohutné přestavby sídla byl Tomáš Haffenecker. Projekt je datován do let 1712-1715. Podle projektu byl zámek rozšířen. Byla zbudována budova na půdorysu písmene L s přilehlým hospodářským dvorem tvořícím jižní stranu nádvoří (viz obr. č. 44). Na západní straně je zámek krytou chodbou spojen s kostelem sv. Jana Křtitele. I zahrada dostala významných přeměn. Kompozice odpovídá barokním pravidlům. Dominantní osa směřující k centrální části zámecké budovy je doplněna dvěma příčnými osami tvořenými dalšími prvky v zahradě – brankou kočárovny, bazénem v květné zahradě a další pak kočárovnou a oranžerií. (NPÚ, 2020)

Počátkem 19. století byl pak vytvořen park v anglickém stylu, tedy působící přírodně a uvolněně, avšak s důmyslnou kompozicí (viz obr. č. 45). Součástí parku byl rybníček, poustevna či altán na nově navržené vyvýšenině. (NPÚ, 2020)

Po roce 1945 byl zámek přidělen Státním statkům a lesům, bylo zde zřízeno ředitelství závodu a byty zaměstnanců. Park byl v této době devastován. Roku 1959 byla díky místnímu spolku část zámku zpřístupněna veřejnosti, a dokonce se sem vrátila část původního mobiliáře. (NPÚ, 2020)

Park je v literatuře z roku 1984 popisován jako nepřiliš udržovaný, plotem rozdělený na dvě části. Zaznamenány jsou alegorické sochy žen, sousoší Nejsvětější Trojice a kašna se sochami sv. Jana Nepomuckého a sv. Floriána. Zastoupení

jehličnatých dřevin v parku je uváděno osm. Přesnější popis je zde uveden u zakrslého smrku (*Picea glauca* 'Echiniformis') a zeravu západního (*Thuja occidentalis* 'Ellwangeria'). Listnatých druhů je uvedeno 39. Zajímavým taxonem je zde dub velkokvětý (*Quercus macranthera*), sloupovitý dub letní (*Quercus robur* 'Cupressoides') a převislý buk (*Fagus sylvatica* 'Pendula'). (Hieke, 1984)

Roku 1988 správu zámku převzalo Okresní muzeum a byla zahájena obnova budovy zámku a následně i zámeckého parku. 1.1. 2002 byl manětínský zámek s parkem prohlášen národní kulturní památkou. (NPÚ, 2020)

Podobnost: Symetricky komponovaný reprezentativní parter v těsné blízkosti zámku v Manětíně je historicky dohledatelný i u objektu na Dianě. Osovost a přísné linie odvozené od samotné budovy zámku postupně přecházejí do volnějšího krajinného parku a dále do okolní krajiny.

Manětínský zámek byl prokazatelně vystavěn architektem Tomášem Haffeneckerem. Se zámek na Dianě jsou dohledatelné stejné či podobné stavební prvky a dekorace. Proto například Ryšavý (2012) uvádí, že Tomáš Haffenecker mohl být i architektem kolowratského zámku. Dokládá to například podobou střechy vyvýšeného centrálních partií obou zámků. Podobné jsou zde podle něj linie záhybů v prolamování střech dobře čitelné zejména na hranách střešních konstrukcí.

V historii lze dohledat podobu lokalit ve využívání v době socialismu. Zatím co v Dianě byl domov důchodců, v budově zámku Manětín sídlilo oblastní ředitelství státních statků a lesů.

Obrázek 44: Průčelí zámku Manětín (NPÚ, 2020)

Obrázek 45: Plánek zámeckého parku zámku Manětín (Mapy.cz, 2020)

3.6.6 Zámek Úsobí

Vysočina – v půli cesty mezi Havlíčkovým Brodem a Jihlavou.

První zmínka o Úsobí pochází již z roku 1307, ale historie panského sídla začíná až v polovině 16. století, kdy se jednalo o vodní tvrz. Ta byla přebudována v 2. polovině 18. století do podoby pozdně barokního zámečku. V této době byl objekt majetkem Leopolda Fučíkovského z Grünhofu.

Další přestavba tentokrát do stylu empíru proběhla po roce 1830. K zámecké budově připojená kaple Panny Marie a svatého Floriána a Donáta byla rekonstruována a nově vybavena. Při těchto stavebních úpravách došlo i k úpravám zámeckého parku. Byl zde vybudován osmiboký letohrádek, ze kterého jsou dnes pouze fragmenty.

Po roce 1948 zde vznikla léčebna dlouhodobě nemocných pod havlíčkobrodskou nemocnicí. Po této etapě objekt zámku chátral. K roku 1984 je popisován starý pravidelný park v blízkosti zámku s navazujícím starým volně řešeným parkem, ze kterého se dochovaly pouze náznaky. Je zmíněno 7 jehličnanů a 40 listnáčů. Zmíněn je exemplář jedlovce kanadského (*Tsuga canadensis*) a cypřišek Lawsonův (*Chamaecyparis lawsoniana* 'Glauca'), cypřišek hrachonosný (*Chamaecyparis pisifera* 'Plumosa'). Jako významné listnáče jsou uváděny červenolistý buk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), červenolistý javor mléč (*Acer platanoides* 'Schwedleri') a topol šedý (*Populus x canescens*).

Od roku 1999 je objekt majetkem soukromého majitele, který zde provedl generální rekonstrukci, a dnes je využíván jako hotelový objekt. Dnešní podoba zámku je patrová zámecká budova se symetrickou kompozicí (viz obr. č. 46). Střed trojkřídlé dispozice zámku je zvýrazněn centrálním rizalitem s balkonovým portikem. V parku se dnes nachází zbytky letohrádku, altán a kašny. (Poche, a další, 1982; Hieke, 1984)

Podobnosti: Symetrie obou budov a zvýraznění centrální části zvýrazňuje celkovou osovou souměrnost krajinných úprav v okolí.

V historii se návaznost projevuje v době socialismu, kdy bylo Úsobí využíváno jako léčebna dlouhodobě nemocných, plnilo tedy podobný účel jako zámek na Dianě.

Obrázek 46: Letecký pohled na zámek Úsobí (Zamekusobi.cz, 2019)

3.6.7 Zámek Karlštejn

Pardubický kraj – u obce Svatka, 15 km východně od Hlinska

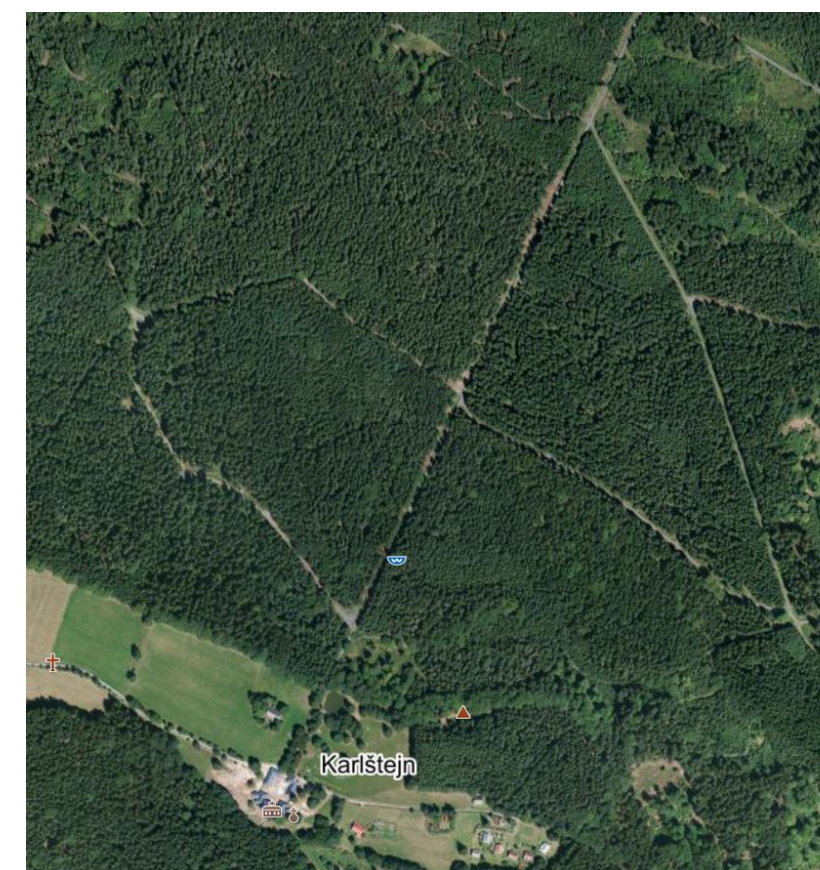
Přísně symetrický barokní lovecký zámeček s kaplí sv. Jiljí a několika drobnými hospodářskými budovami byl vybudován v letech 1770–1775. Hospodářské budovy tvoří čestný dvůr. Objekt vybudovaný na objednávku hraběte Filipa Kinského je zasazen do krajinného parku, na který byl objekt napojen přes čestný dvůr s navazujícími alejemi. Po roce 1823 se zámeček stává majetkem rodu Thurn-Taxis a po roce 1945 byl zkonfiskován československým státem. Roku 1958 je zámek zapsán v seznamu kulturních památek. (NPÚ, 2020)

Dominantním prvkem objektu je patrový centrální pavilon s rizalitem. Z obou stran je centrální budova rozšířena o přízemní křídla s dalšími přístavkami. Dnešní podoba fasád vínové barvy s četnými maltovými pásy zvýrazňuje celkový vzhled a honosnost zámečku (viz obr. č. 47). Před budovou zámku se nachází velkorysý nádvoří, kde boční stěny tvoří hospodářské budovy a byty. Prostor čestného dvora uzavírá oplocení se sochařskou výzdobou v podobě kamenných váz. Na osu nádvoří navazují aleje, které doprovází příjezdovou cestu. V současnosti je objekt zámku v soukromém vlastnictví, rekonstruován a veřejnosti není přístupný. (NPÚ, 2020)

Podobnost: Symetrie byla u barokních loveckých zámků základním kompozičním prvkem a pravidlem, a to jak přímo ve smyslu stavební architektury, tak i v kompozici krajiny jejíž byla architektura součástí a dominantou (viz obr. č. 48). Podobné jsou zde i dekorativní prvky stavby.

Obrázek 47: Průčelí a čestný dvůr zámku Karlštejn (Louč, 2006)

Obrázek 48: Krajinná osa u zámku Karlštejn (Mapy.cz, 2020)

3.6.8 Svatý Hubert u Jesenice

Středočeský kraj – 25 km západně od Rakovníka

Barokní lovecký zámek pojmenovaný po patronu lovců byl postaven v 18. století. Jedná se o patrovou budovu se zvonovitou střechou. Je umístěn na lesní mýtině v centru krajinné kompozice barokních a klasicistních hospodářských, obytných staveb a budov pro účely honů a potřeby lovců. Objekt byl zbudován na objednávku Černínů z Chudenic. Těm zámek patřil až do roku 1945.

Budova zámku je zbudována na půdorysu ve tvaru oktagonu a je završena zvoncovou střechou s osmi okny a s korouhví ve tvaru jelena (viz obr. č. 49). K budově zámku vede osm krajinných os ve formě průseků lesním porostem. Osy směřují přímo na okna zámku i na okna ve střechě. Součástí krajinné kompozice je i kostel sv. Huberta. Ten se nachází asi 2 km od zámku na jedné z krajinných os, doprovázené alejí. Jedná o budovu nápadně podobnou zámeckému objektu. V dnešní době je ve velmi špatném stavu, ale byly zahájeny obnovovací práce. (Poche, a další, 1980)

Podobnost: Historicky dohledatelná podobnost byla na završení střech zámeckých budov. Jedná se o figuru jelena umístěného v nejvyšším bodě zámku. Zatímco Diana měla statickou sochu jelena ležícího na kupoli zámku, korouhev na zámku sv. Hubert má podobu jelena ve skoku.

Zajímavou podobností je linie cesty s průběhem z východu na západ, která svým tvarem a obloukem, jakým vbíhá do loveckého areálu, připomíná linii vedlejší cesty na Dianě (viz obr. č. 50).

Obrázek 49: Průhled okolní zelení na zámek Svatý Hubert (Jesenice.cz)

Obrázek 50: Krajinné osy u svatého Huberta (Mapy.cz, 2020)

3.6.9 Palárikovo

Slovenská republika – Nitrianský kraj – 30 km jižně od Nitry

Obec Palárikovo datovaná do roku 1248 byla několikrát přejmenovaná. Jeden z historických názvů je maďarský název Meder či Slovenský Meder. Nynější zámek (kaštieľ) byl zbudován na místě staršího objektu kolem roku 1725. Objednatelem raně barokního zámku byl gróf Karolí. Počátkem 19. století byl zámek přestavěn do klasicistní podoby. Budova na půdorysu U měla původně 90 pokojů (viz obr. č. 51). Až do roku 1945 byl zámecký areál v majetku rodu Károliových. (Horváth, 2014)

Jedná se o významný příklad raného klasicismu na příkladu bohatého šlechtického sídla. K zámku patří rozlehlý krajinařský park o výměře 52 ha (viz obr. č. 52). Park odděloval objekt zámku od továrny, kde původně byly parní stroje. Zámecký areál je zapsán na seznamu památkového fondu Slovenské republiky jako národní kulturní památka. V současnosti je užíván jako hotel (PÚSR, 2012)

Podobnosti: Osově souměrná kompozice krajinného parku a přísná kompozice původního pravidelného parteru v těsné blízkosti zámecké budovy. Podobný je i výskyt blízkého průmyslu. U zámku v Palárikově byl podnik s parními stroji, u Diany se nacházela vodní pila. Obě lokality byly pod nadvládou jiného národa. Diana byla dlouhou dobou osídlena Německým obyvatelstvem a Palárikovo bylo Maďarské.

Obrázek 51: Letecký pohled na zámek Palárikovo (Horváth, 2014)

Obrázek 52: Zámecký park Palárikovo (Mapy.cz, 2020)

3.6.10 Schloss Hof

Dolní Rakousko – Marchfeld - 10 km severně od Hainburgu

Architektem objektu zbudovaného v letech 1693-1694 byl Johann Bernhard Fischer von Erlach. Zámek byl vystavěn na objednávku Ernsta Rüdingerera hraběte ze Starhembergu v místě nedaleko zříceniny hradu Grafenweiden. Původní podoba odpovídala nejvybranější architektuře své doby. Kromě hlavní budovy loveckého zámku zde byly i budovy hospodářské. (Martinic, 1991; Plechl, 1985)

Po roce 1726 byla výrazně rozšířena zámecká zahrada, jejíž podobu naplánoval Lukas von Hildebrandt. Zámecký park byl rozdělen na část zemědělské produkce a část okrasnou. Okrasná část parku ukrývala mnoho zákoutí, systémy cest a rozlehlé travnaté plochy. Je zde kladen značný důraz na nepravidelnost a hravost. Později bylo vybudováno zahradní divadlo a konalo se zde mnoho slavností. (Büttner, 1982)

Sídlo bylo do dnešní podoby přebudováno v po roce 1765 v době, kdy patřilo Marii Terezii (viz obr. č. 53). V krajině okolo zámku byly vysazeny dlouhé linie alejí. Úpravy zde prováděl dvorní zahradník zámku Schönbrunn Louis Flechier. Aleje zde nalezneme do dnes. Po smrti Marie Terezie nastala zámeckému objektu doba úpadku, a to především ohledně zámeckých zahradních úprav, které postupem času zarůstaly náletovými dřevinami a plevelem. Koncem 19. století byl zámek Františkem Josefem převeden pod vojenskou správu a bylo z něj odvezeno veškeré vybavení. V době první světové války zde byly zřízeny například koňské stáje. Po rozpadu Rakouska-Uherska se zámek dostává do majetku Rakouského státu. V této době objekt stále chátral a jeho stav se zhoršoval. (Luchner, 1978; Martinic, 1991)

Po roce 1956 mělo dojít k rekonstrukci, ale ta kvůli požáru nebyla dokončena. Rekonstrukční práce zde začaly znovu až v roce 1986. V nedávné době byla obnovena i rozsáhlá pravidelná zahrada v blízkosti zámecké budovy (viz obr. č. 54).

Podobnosti: Zámek byl v historii mnohem proslulejší než zámeček na Dianě. Na budově zámku je podobná symetrie a umírněnost architektonických dekorací. Krajinná osa je v obou případech velmi výrazná a je značně protažena do okolní krajiny.

Obrázek 53: Reprezentativní průčelí zámku Schloss Hof (Lafc.at, 2020)

Obrázek 54: Porovnání stavu parku před a po rozsáhlé rekonstrukci (Grüssl)

4 Zhodnocení podkladových údajů

4.1 Současnost lokality Diana

4.1.1 Občanská vybavenost

V obci se nachází jen omezená občanská vybavenost. Výjimkou je zde autobusová zastávka. Místní obyvatelé jsou tedy odkázáni na větší obce v okolí. V rámci obce Rozvadova se v nedaleké osadě Svatá Kateřina nachází několik restauračních podniků a penziony. Obecní úřad, základní a mateřská škola se nachází přímo v Rozvadově. Malou zvláštností Rozvadova je přítomnost heliportu v obci Rozvadov.

4.1.2 Širší vztahy

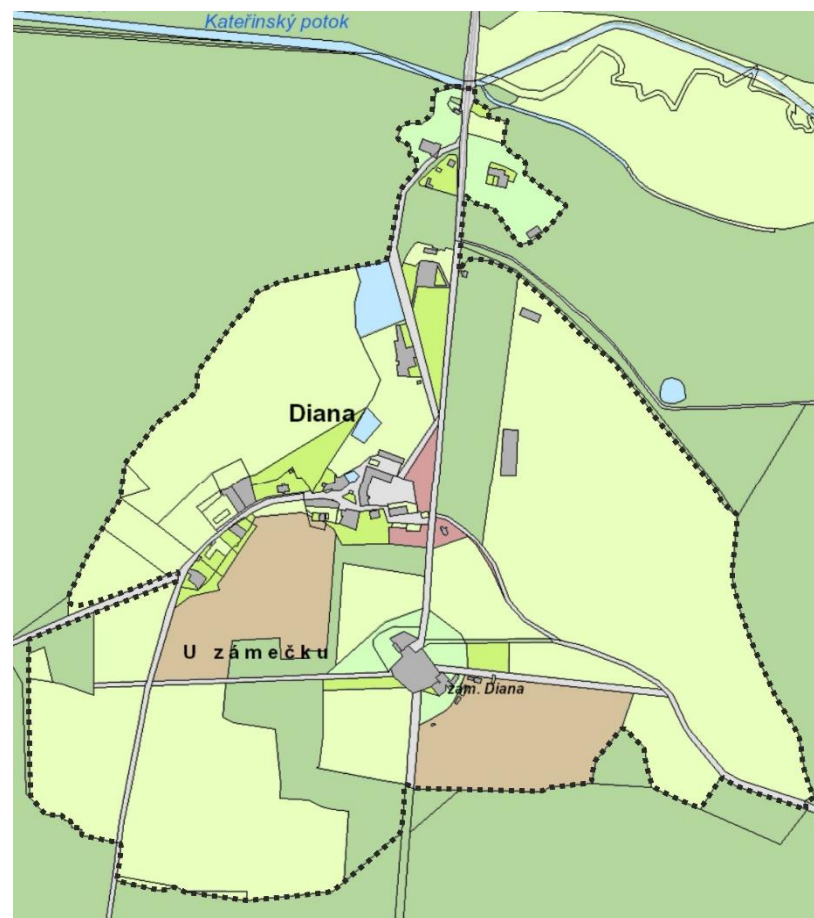
Velmi negativní vliv na celou oblast má dálnice D5, která na druhou stranu zvyšuje pohodlí obyvatel. Souvisí s ní i doprovodné provozy jako jsou odpočívky kamionů, velkorysá parkoviště, velké čerpací stanice a v lokalitě Svaté Kateřiny i velká plocha vietnamské tržnice. Celkový dojem výrazně kazí fakt, že se zde nacházejí nevěstince. Těchto zařízení se v rámci obce Rozvadov nachází hned několik. Tyto faktory naprosto zdevastovaly lokální krajinný ráz. Řešenou lokalitu Diany však od těchto faktorů odděluje lesní porost a vzdálenost několika kilometrů. Jedná se o negativní prvky při příjezdové komunikaci do osady Diana, proto je nutné je zde zmínit. Potenciální návštěvníci Diany musí lokalitou projet, protože se jedná o jedinou možnou příjezdovou cestu (při použití automobilu).

4.1.3 Způsob využívání parcel

Lokalita je obklopena plochami definovanými jako lesní pozemky (viz obr. č. 55). Tyto plochy vstupují i do odlesněné plochy. Zde je takovou parcelou remíz a dále plocha pro pěstování lesnických sazenic. Přímo v ploše Diany mají velké zastoupení plochy trvalého travního porostu využívané k seči a pastvě. V těsné blízkosti budovy zámku jsou pozemky označeny jako ostatní plocha se způsobem využití jako zeleň. Ve stejném úseku se nachází také tři plošky definované jako

zahrady. Další zahrady se v lokalitě nachází v rámci osady Diana a pak dále na severním okraji řešeného území poblíž správních budov Kolowratových lesů. Zde se nachází i další ostatní plochy s funkcí zeleně.

Značný rozsah mají v řešeném území i plochy orné půdy. V části na mapě nazvané U Zámečku je tato plocha reálně využívána především k seči a je zde trvalý travní porost. Druhá plocha definovaná jako orná půda je v místě starého ovocného sadu v rámci zámeckého parku. Při příjezdové cestě ze severu se nachází tři pozemky definované jako neplodná půda.

Obrázek 55: Mapa využívání pozemků (Plzeňský kraj, 2014)

Tabulka 1: Druhy pozemků, způsoby využití parcel a jejich zastoupení v lokalitě

Zobrazení	Druh pozemku	Způsob využití	Výměra (m ²)	Zastoupení v ploše (%)
	Lesní pozemek	Lesní pozemek	91 259	11,15
	Trvalý travní porost	Trvalý travní porost	435 336	53,18
	Zahrada	Zahrada	29 297	3,58
	Orná půda	Orná půda	77 499	9,47
	Zastavěná plocha	Zastavěná plocha	14 295	1,75
	Vodní plocha			
		Rybník	5 661	0,69
		Umělá nádrž	91 326	11,16
	Ostatní plocha			
		Neplodná půda	5 744	0,7
		Zeleň	25 452	3,11
		Silnice	8 683	1,06
		Ostatní komunikace	28 046	3,42
		Jiná plocha	5 981	0,73
	Celkem		<u>818 609</u>	

4.1.4 Majetkové poměry

V náhledu do katastru nemovitostí je majitelem celého areálu zámeckého parku a zámeckých budov, většiny pozemků v rámci odlesněné plochy v okolí zámku a většiny přilehlých lesů Maxmilian Alexander Kolowrat-Krakowský, pokračovatel rodu Kolowrat-Krakowských a potomek hraběte Františka Tomáše a Dominiky Kolowrat-Krakowských. (ČÚZK, 2020; Kolowrat-Krakowští, 2020)

4.1.5 Turistický ruch

Turistický ruch CHKO Český les je zaměřen na významnější objekty jako je například hrad Přimda nebo město Domažlice. Turistický potenciál oblasti je z hlediska zvláště chráněných území méně významný. Z hlediska zámku Diana se nejedná o příliš známou lokalitu. V okolí je vyznačeno několik turistických a cyklistických tras. Zámek Diana je jednou ze zastávek Kolowratovy naučné stezky.

Obecně se dá říct, že zámek Diana je málo navštěvovanou památkou s minimální propagací. Souvisí to i s aktuální stavem budovy.

4.2 Areál zámku v současnosti

Pro vytvoření studie projektu bylo nutné po shromáždění dat k historickým analýzám i sesbírání informací k aktuálnímu stavu a podmínkám lokality. Následující kapitoly jsou zásadní pro vytvoření studie parku. Je zde shrnut aktuální stav, který je pro studii stavem výchozím.

4.2.1 Budova loveckého zámku

Hlavní zámecká budova završená centrální vyvýšenou kupolí (dříve završenou korouhví ve tvaru jelena) si v podstatě uchovala svůj původní vzhled (viz obr. č. 57). Odstraněny byly dekorace na střechách a ve výklencích zdí. Značné je celkové poškození objektu. To je patrné hlavně na vzhledu fasády, kde se objevují praskliny, z nichž některé zasahují až do hmoty zdiva.

Zhoršený stav objektu dojmově umocňuje několik popraskaných okenních skel. V uspokojivém stavu nejsou ani zábradlí balkonů (viz obr. č. 56). I když dekorativními tvary by vhodně doplnila celkový vzhled budovy, jsou silně zasažena rzí a některá jeví známky uvolnění z uchycení ve zdivu.

Na objekt dnes dohlíží Správa Kolowratských lesů, která sídlí v osadě Diana. Zabezpečení objektu je zajištěno kamerami a okna prvního podlaží jsou zabezpečena mřížemi.

Interiér budovy lze spatřit nahlédnutím do oken či přes mříže, které jsou ve dveřích. Jinak je objekt kvůli svému stavu veřejnosti uzavřen. Spatřitelné interiéry nesou známky silného poškození a poničení původních dekorovaných pokojů. Odstraněny jsou veškeré omítky. V chodbách, do kterých lze nahlédnout, jsou znatelné konstrukce klenutých stropů. Na podlahách je dlažba nebo jsou bez upraveného povrchu. Momentálně započatá postupná rekonstrukce bude zřejmě velmi nákladnou akcí.

Z hlediska krajinného rázu je budova loveckého zámku s rozsáhlým anglickým parkem prvkem s pozitivním působením na lokality Kateřinské kotliny. Význam této krajinné kompozice je regionální. (AOPK ČR, 2014)

Obrázek 58: Centrální pavilon – severovýchodní balkony (Foto autorky)

Obrázek 56: Kompozice zámku z jižní strany (Foto autorky)

Obrázek 57: Centrální pavilon z jihu (Foto autorky)

4.2.2 Další budovy areálu

Po roce 1960 přibylo v okolí zámecké budovy několik drobných provozních staveb. Některé z nově vzniklých budov jsou přímo přistaveny k budově zámku, jiné byly zbudovány s odstupem (viz obr. č. 59, 60 a 61). Charakter přístavek se značně liší od rázu zámecké budovy. Objekty jsou proto značně rušivým prvkem lokality. Nejhorší efekt z nepůvodních objektů má budova přistavená přímo na objekt zámku. Sama je slepencem několika menších budov, které dohromady tvoří půdorysné L. K zámku je přichycena na jeho jihovýchodním křídle (viz obr. č. 59). O něco dále směrem na východ jsou dva dřevěné objekty a dva méně nápadné, nízké zděné domky. Jižně od zámku, v těsné blízkosti plochy sadu, se nachází drobný objekt dnes zarostlý v ruderálním porostu. Funkce objektů jsou různé, jedná se například o garáže, několik dřevěných kůlen a domky k údržbě zámku, areálu a sadu.

Na ose vedoucí z jihu se v rámci průseku lesním porostem nachází drobný domek s rozpadlým oplocením. Zchátralý dojem zvyrazňuje ruderální vegetace, která objekt postupně obrůstá.

Při cestě k zámečku od severu stojí dřevěná kaple zasvěcená Matce Boží a svatě Žofii (viz obr. č. 62). Kapli nechal na památku své ženy postavit v roce 1939 hrabě Jindřich Kolowrat ve vlastním dřevozpracujícím podniku. Stav kaple je dobrý. Výjimkou je několik rozbitých okenních tabulek což značně kazí celkový dojem. Objekt není přístupný veřejnosti.

Vzdálenějším objektem je dřevěný altán dekorovaný vyřezávanými sochami zvířat umístěný východně od zámku, od kterého je odcloněn vegetací a poskytuje výhled na lokalitu z jiného úhlu, než nabízí zámecký areál.

Obrázek 59: Nepůvodní budova přistavená přímo k zámku (Foto autorky)

Obrázek 60: Nepůvodní budova přistavená přímo k zámku (Foto autorky)

Obrázek 61: Pohled z východu – kůlny v těsné blízkosti zámku (Foto autorky)

Obrázek 62: Kaple matky boží a sv. Žofie (Foto autorky)

4.2.3 Drobná architektura a sochařská výzdoba

Před objektem zámku je umístěn pomník hraběte Leopolda Filipa Kolowrat-Krakovského, který zde pobýval. Jedná se o přírodní kamenný pomník s kovovou tabulkou s nápisem „Leopold-Graf Kolowrat-Krakowsky“, podobiznou hraběte znázorněnou z profilu a roky 1852-1910 (roky jeho narození a úmrtí) a dále data 1904-1910 (léta, která strávil na zámku Diana) (viz obr. č. 63).

V areálu parku se dále nachází obelisk umístěný od výše popisovaného pomníku na druhé straně od zámku, a sice na ose se střední partií zámecké budovy směrem na jihozápad (viz obr. č. 64). Tvar obelisku se běžně objevuje v klasicistních zahradách po celé Evropě. (Turner, 2005)

Sochařskou výzdobu můžeme najít i přímo na zámecké budově. Jedná se o dekorace venkovních schodů a reliéfní úprava fasád formou zdobení portálů. Toto dekorování je zvyrazněno odlišnou barvou (viz snímky v kapitole 4.2.1. Budova loveckého zámku). Výzdoba se také dochovala na bočním vchodě do západního zámeckého křídla. Jedná se o jednoduché prvky dekorující drobné schodiště (viz obr. č. 65).

Na budově zámku bylo dříve možné nalézt ležícího jelena, který byl umístěn na střeše kupole střední partie zámku. V dnešní době je tato dekorace odstraněna a střechu zdobí pouze dekorativní kryty komínů nižších kupulí.

Obrázek 63: Památník Leopolda Filipa Kolowrat-Krakovského (Foto autorky)

Obrázek 64: Obelisk v zámeckém parku (Foto autorky)

Obrázek 65: Jedno z dochovaných schodišť se sochařskou výzdobou (Foto autorky)

4.2.4 Cesty

Dnešní cestní síť vyplývá z historického vývoje lokality. Jsou zde tři příjezdové cesty z různých směrů. Vjezd veřejnosti je ale povolen pouze po silnici číslo 19715 vedoucí ze severu z obce Svatá Kateřina. Na ostatních cestách je provoz omezen pouze pro potřeby správy Kolowratových lesů.

Cestní síť zámeckého parku je dnes omezena pouze na hlavní příjezdovou cestu, krajinnou osu, vedoucí ze severu směrem k zámecké budově. Druhou udržovanou cestou je osa západně od budovy zámku. Tato se následně napojuje na cestu užívanou správou lesů spojující Dianu s obcí Železná. Další cesta bývala východně od zámku. Zde se zachovalo smíšené dvojitě stromořadí s převahou lip, ale cesta pod nimi již není udržována. Téměř zaniklá je i cesta od zámku na jih do lesa. Podél ní bývala taktéž dvouřadá alej. V lesním porostu je ale stále cesta dobře znatelná a stále využívaná.

V rámci parku se nachází drobné původní schodiště, které směřuje k obelisku (viz obr. č. 64) a zachovaly se také cesty a průseky v lese. Ty si zachovaly původní podobu.

Obrázek 66: Osvětlení parku (Foto autorky)

4.2.5 Mobiliář

V rámci parku je dnes minimum mobiliáře. Je zde několik laviček v různém stavu, avšak většinou zchátralých. Také se zde nachází staré elektrické osvětlení (viz obr. č. 66).

Drobným funkčním mobiliářem je dřevěný altán s dvěma lavicemi. Ten však není v těsné blízkosti zámku, ale nachází se na luční partii východně od zámecké budovy. Z bodu umístění altánku je výhled na celou lokalitu Diany.

4.2.6 Dřeviny

Druhy dřevin českých zámeckých parků jsou často řazeny mezi nepůvodní taxony. V historii byla velká obliba šlechtických rodů mít v parku neobvyklé, zajímavé, a tedy často drahé a nepůvodní druhy dřevin. Majitelé parků měli potřebu chlubit se zajímavými dřevinami a figurovala zde i soutěživost, kdy se šlechta předháněla o to, kdo bude mít v parku zajímavější taxon. Tyto sběratelské vášně jsou příčinou zavlečení řady invazních druhů rostlin do České republiky i celé Evropy. Jako příklad lze uvést zavlečení bolševníku velkolepého (*Heracleum mantegazzianum*), který byl přivezen a pěstován v zahradách zámku Kynžvart, kdy si ho sem v roce 1862 nechal vysadit kníže Metternich. Podobnou introdukcí byl zavlečen i akát bílý (*Robinia pseudoacacia*), který se například v Německu nepěstoval pouze v parcích, ale už od roku 1700 byl používán jako lesnická dřevina. U některých druhů se invazní charakter projevil až po několika letech pěstování. To ovšem neplatí u rodu křídlatek (*Reinoutreia sp.*), které byly v parcích po celé Evropě oblíbeny především pro rychlý růst i vzhled. (Dobrilovič, 2010; Vadas, 1914; Bailey, a další, 2000)

Ochrana lokality Diana před nepůvodními dřevinami by měla být o to přísnější, že se nachází na území chráněné krajinné oblasti Český les. (Zákon 114/1992 Sb.)

Zámecký park na Dianě je v dnešní době pravidelně udržován sečením travních ploch. Na začátku roku 2016 byly odstraněny nevhodné, nepůvodní nebo nebezpečné dřeviny. (Pačes, 2016)

V parku se dochovalo několik jedinců okrasných taxonů, někdy jen jejich torza. Dnešní zastoupení dřevin parku je

pozůstatkem honosné, na taxony bohaté parkové úpravy. Najdeme zde stále i několik jedinců nepůvodních dřevin s různou vitalitou. Z listnatých dřevin se zde nachází i několik zajímavých kusů, které sice nejsou původní, ale v parku měly významnou dekorativní funkci. Nachází se zde například torzo javoru stříbrného (*Acer saccharinum*) a později vysazené exempláře zeravu obrovského (*Thuja plicata*). (Spohn, a další, 2011)

Tabulka 2: Zastoupení dřevin v areálu parku

	Český název	Latinský název
Stromy	javor mléč	<i>Acer platanoides</i>
	javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>
	javor stříbrný	<i>Acer saccharinum</i>
	jasan ztepilý	<i>Fraxinus excelsior</i>
	buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'
	buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>
	jilm habrolistý	<i>Ulmus minor</i>
	lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>
	lípa velkolistá	<i>Tilia platyphyllos</i>
	vrba jíva	<i>Salix caprea</i>
	topol osika	<i>Populus tremula</i>
	třešeň ptačí	<i>Prunus avium</i>
	slivoň švestka	<i>Prunus domestica</i>
	hrušeň obecná	<i>Pyrus communis</i>
	dub zimní	<i>Quercus petrae</i>
	smrk ztepilý	<i>Picea abies</i>
	zerav obrovský	<i>Thuja plicata</i>
Keře	tavolník japonský	<i>Spiraea japonica</i>
	tavolník Douglasův	<i>Spiraea douglasii</i>
	kalina obecná	<i>Viburnum opulus</i>
	kalina tušalaj	<i>Viburnum lantana</i>
	růže šípková	<i>Rosa canina</i>
	pěníšníky	<i>Rhododendron hybridum</i>
	pámelník bílý	<i>Symphoricarpos albus</i>
	ostružiník maliník	<i>Rubus idaeus</i>
	pustoryl věncový	<i>Philadelphus coronarius</i>
	zlatice prostřední	<i>Forsythia intermedia</i>
	vajgémie květnatá	<i>Weigela florida</i>
	štědřenec odvislý	<i>Laburnum anagyroides</i>

Zajímavostí v krajině je záměrně vytvořené zaplášťení jinak jehličnatého lesa listnatými dřevinami se zastoupením jírovce maďalu (*Aesculus hippocastanum*), jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*), javorů, břízy bělokoré (viz obr. č. 67).

V současnosti probíhá výsadba nových alejí se zastoupením javoru mléče (*Acer platanoides*), javoru kleny (*Acer pseudoplatanus*), jasanu ztepilého (*Fraxinus excelsior*) a lípy srdčité a velkolisté (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*). Obě vedou severojižním směrem.

Obrázek 67: Zastoupení listnatých a jehličnatých dřevin – jaro 2005 (ČUZK, 2019)

Sady

Pěstování ovocných dřevin má na našem území dlouhou tradici. Dříve byly hojně rozšířené krajové odrůdy ovocných dřevin (nejhojněji jabloní), které částečně vymizely v době kolektivizace, která měla negativní dopad na celkovou biodiverzitu české kulturní krajiny. V dnešních dnech probíhají v několika regionech, včetně pohraničních oblastí, programy a výzkumy možné obnovy těchto starých tradičních odrůd ovocných dřevin včetně jejich pomologických znaků a charakteristik. (Paprštejn, a další, 2018)

Sady byly založeny v období po roce 1960, když lokalita nebyla v majetku rodiny Kolowrat-Krakowských a budova zámku sloužila jako domov důchodců. Plocha starého sadu v zámeckém parku je do lokality umístěna na zřejmě nejvhodnější místo pro takovou výsadbu. Jedná se o svah s jižním sklonem z jižní strany chráněný lesním porostem (viz obr. č. 68). Pravděpodobně se jedná o staré krajové odrůdy. Jsou zde zastoupeny tyto ovocné taxony:

Tabulka 3: Zastoupení dřevin v sadu

Český název	Latinský název	Počet kusů
slivoň švestka	<i>Prunus domestica</i>	46
jabloň obecná	<i>Malus domestica</i>	16
hrušeň obecná	<i>Pyrus communis</i>	5
třešeň ptačí	<i>Prunus avium</i>	3

Stromy mají většinou snižující se vitalitu, a to především kvůli vysokému věku. Výjimkou nejsou ani dřeviny silně porostlé lišejníky. Z celé plochy sadu je 8 kusů suchých dřevin. Všechny exempláře suchých stromů jsou slivoň švestka (*Prunus domestica*).

Ovocné výsadby vytváří v krajině dekorativní a proměnlivé estetické hodnoty především v době květu. (Fortuna-Antoszkiewicz, a další, 2019)

Obrázek 68: Stárnoucí sad (Foto autorky)

- ① *Fagus sylvatica* 'Atropurpurea'
- ② *Fagus sylvatica*
- ③ *Picea abies*
- ④ *Acer platanoides*
- ⑤ *Fraxinus excelsior*
- ⑥ *Populus tremula*
- ⑦ *Acer pseudoplatanus*

- ⑧ *Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*
- ⑨ *Prunus avium*
- ⑩ *Pyrus communis*
- ⑪ *Prunus domestica*
- ⑫ *Thuja plicata*
- ⑬ *Salix caprea*
- ⑭ *Ulmus minor*

- ⑮ *Aesculus hippocastanum*
- ⑯ *Acer sacharinum*
- ⑰ *Rhododendron* sp.
- ⑱ *Forsythia x intermedia*
- ⑲ *Quercus petrae*
- ⑳ *Symphoricarpos albus*
- ㉑ *Spiraea japonica*

- A smíšený porost
Fraxinus excelsior
Acer pseudoplatanus
Ulmus minor
Rhododendron sp.
Rosa canina
Viburnum opulus
Viburnum lantana
Rubus idaeus
Philadelphus coronarius
Prunus avium
Weigela florida

- B sadová výsadba 46 ks (z toho 8 ks suché)
Prunus domestica 3 ks
Prunus avium 3 ks
Pyrus communis 5 ks
Malus sylvestris 5 ks
- C *Symphoricarpos albus*
Spiraea douglasii

|| Aleje založené v letech 2018-2019

Obrázek 69: Přibližné rozložení významných dřevin a taxonů v ploše (upraveno z Mapy.cz, 2020)

Aleje

Z legislativního hlediska je alejí souvislá řada alespoň 10 stromů s pravidelnými rozestupy. Stromořadím je i prostor ve mezi touto řadou stromů, na které dřevina chybí. Nesmí se ale jednat o místo na pozici 1 a 10 ve stromořadí. V takovém případě linie stromů přestává být stromořadím. Stromořadím nejsou stromy rostoucí v ovocných sadech, školkách a plantážích dřevin. (Vyhláška 189/2013 Sb.)

V dnešní době je stav mnoha alejí v rámci České republiky špatný kvůli zanedbané péči v průběhu 20. století. V současnosti je snaha o obnovu historických alejí například v blízkosti nemovitých kulturních památek, ale lze nalézt i snahu o prosazení v rámci zemědělské krajiny podél cest. V historii nebyly staré stromy ve stromořadích problémem i proto že se, pokud byl dostatek finančních prostředků, jednoduše nahradily novou výsadbou (tento jev nebyl v Čechách příliš častý). (Schulz, 2006)

Zdravá nově vzniklá stromořadí i rozpadající se aleje jsou v dnešní době předmětem ochrany. Přičemž se staré stromy chrání i pro přínos biodiverzity a možnost pro ukrytí i některým zvláště chráněným druhům živočichů. Pro celistvé působení linií v krajině je nutné využívat taxony podobného habitu a jednotlivé stromy podobného stáří a tvaru zapěstování. Výsadba alejí pak spočívá v pravidelných rozestupech jednotlivých dřevin. (Borský, 2010)

Taxony zastoupené v alejích u Diany jsou: lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*), jilm habrolistý (*Ulmus minor*), javor mléč (*Acer platanoides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*) a další přimíšené taxony.

Některé aleje jsou v současné době nahrazovány novou výsadbou. V letech 2015 a 2016 došlo k rozsáhlému odstraňování nevhodných či nebezpečných dřevin. Kácení mělo za úkol i obnovení původních pruhledů do krajiny. V současnosti byla obnovena alej osy vedoucí ze severu, a to v úseku u osady Diana i dále v mírném svahu pod budovou zámku. Při obnově této aleje byly použity již dříve objednané sazenice se stejnými parametry. V nových alejích jsou zastoupeny taxony jako javor mléč (*Acer platanoides*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*), jasan ztepilý (*Fraxinus*

excelsior) a lípa srdčitá a velkolistá (*Tilia cordata*, *Tilia platyphyllos*). Zvláštní je zde ponechání dvou mladých stromů buk lesní (*Fagus sylvatica*) a lípa srdčitá (*Tilia cordata*) v linii nové výsadby a přisazení nových stromů i do bezprostřední blízkosti původních dřevin, které lehce vybočují z linie nového stromořadí. Ve stejné lokalitě nebylo odstraněno několik pařezů po starých mohutných dřevinách.

Obnovena je dnes i linie jižně od zámecké budovy. Zde jsou zbytky staré výsadby odstraněny a mladé stromy jsou zabezpečeny kotvením a ochráněny proti okusu.

Stav aleje východně od zámku není zhoršený, i když stromy zde jsou mohutné a letité. Jedná se o linie převážně z lípy srdčité (*Tilia cordata*). Staré stromy v tomto případě neohrožují ani žádný provoz nebo návštěvníky. Cesta, která pod nimi původně vedla, zanikla a prostor pod nimi je udržován sečí (viz obr. č. 70).

Od zámecké budovy na západ při ose vedoucí remízem je původní osa lemována dvouřadou alejí jírovce maďalu (*Aesculus hippocastanum*). Na ní navazuje soustava alejí stejného taxonu podél cesty na jih a blíže k obci Diana pak odbočuje cesta s alejí na západ směrem na Rybníčnou. Stromy jsou v dobrém stavu a tvoří v místní krajině zajímavý prvek, ale je zde velký problém s klíněnkou jírovcovou.

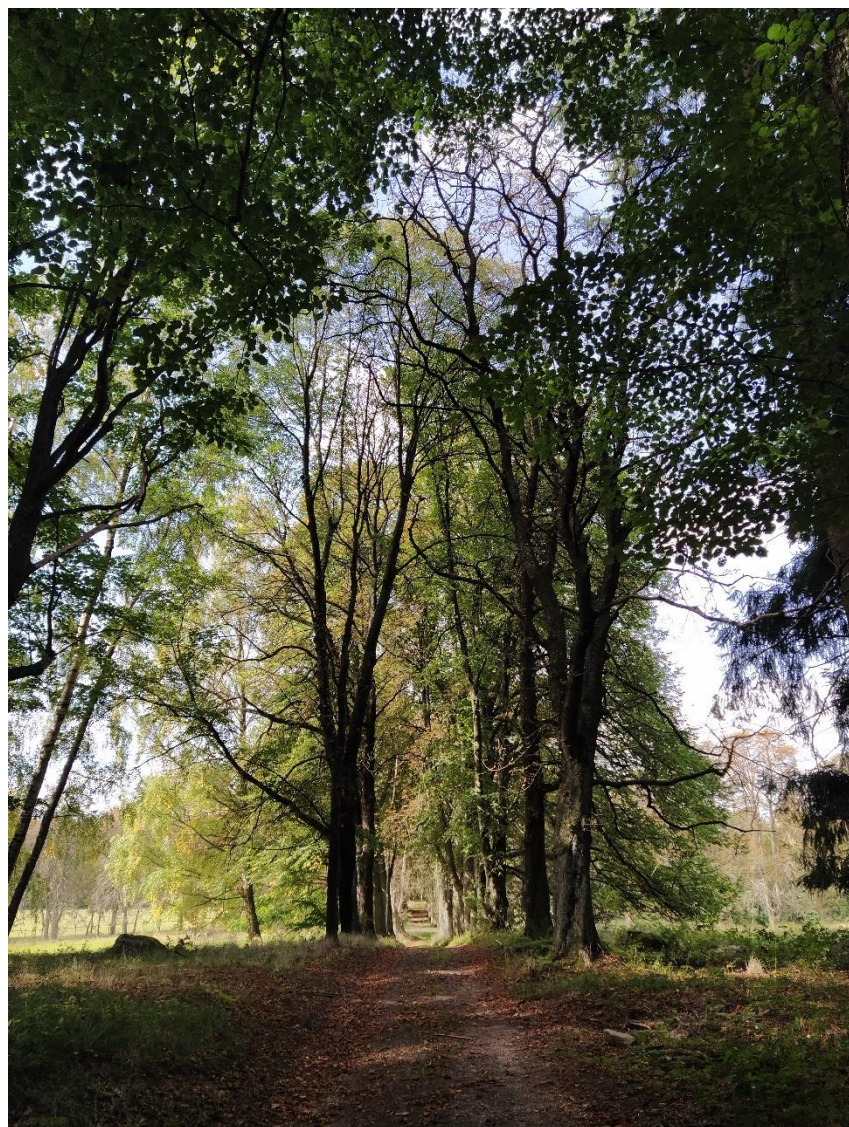

Obrázek 70: Východní alej (Foto autorky)

Obrázek 71: Stav jižní aleje s osou na centrální část zámku (Foto autorky)

Obrázek 72: Západní alej návazností na soustavu jírovcových stromořadí (Foto autorky)

Obrázek 73: Letničková výsadba 2019 (Foto autorky)

4.2.7 Druhy rostlin v záhonech

Před zámeckou budovou v blízkosti pomníku je vysazen pás letniček a vytrvalých rostlin (viz obr. č.73).

Roku 2019 zde byly vysazeny:

krásenka zpeřená – *Cosmos bipinnatus*
 afrikány – *Tagetes sp.*
 ostálka lepá – *Zinnia elegans*

Přimíšeny zde jsou i vytrvalé rostliny a keře:

kapraď samec – *Dryopteris filix-mas*
 růže šípková – *Rosa canina*
 dřeviták Thumbergův – *Berberis thunbergii*

V těsné blízkosti zámecké budovy v místech výklenků u rizalitů centrální partie objektu se nachází staré trvalkové výsadby vytvořené na kamenných náspech (viz obr. č. 74). Zastoupeny zde jsou dnes hlavně nálety a plevelné rostliny:

zlatobýl kanadský – *Solidago canadensis*
 rožec plstnatý – *Cerastium tomentosum*
 kapraď samec – *Dryopteris filix-mas*
 břečťan popínavý – *Hedera helix*
 jilm habrolistý – *Ulmus minor*

4.2.8 Kolowratská obora

Kolowratská obora se do nedávna nacházela stranou západním směrem od zámeckého parku. Obora o rozloze 24 ha vznikla v roce 1996 v místě bývalého kamenolomu. Obora určená pro chov a hony muflonů, kterých zde bylo k roku 2014 chováno přibližně 25 kusů, je v současné době nepoužívaná. (AOPK ČR, 2014)

V současné době se název Diana přenesl na celé polesí Kolowratových lesů. Výměra honitby je 4559 ha. V majetku Kolowratů je také honitba s názvem Hraničky o výměře 744 ha. (AOPK ČR, 2014)

Obrázek 74: Podoba záhonů ve výklencích (Foto autorky)

4.3 Plánovaná budoucnost

V současné době byly učiněny první kroky k zahájení rekonstrukce zámecké budovy. Byly odstraněny nevhodné a nebezpečně dřeviny. A začalo se s obnovou alejí – krajinných os. Dosazovány jsou původní dřeviny jejichž sazenice byly již s předstihem objednané. Parametry objednaných sazenic odpovídají tzv. zahradnickým výpěstkům – tedy s korunou nasazenou ve výšce dva a půl metru. (Pačes, 2016; Kolowrat-Krakowští, 2020)

I lovecký zámek čeká obnova. Bylo zahájeno stavební řízení. Budoucí účel zámku bude zřejmě soukromé sídlo rodiny Kolowrat-Krakowských (Pačes, 2016)

4.4 Kompoziční analýza

4.4.1 Kompoziční celek v kontextu okolní krajiny

Lokalita Diana je odlesněným prostorem nacházející se v lesích chráněné krajinné oblasti Český les. V lesních porostech se zde zachovaly průseky vzájemně pravouhlých lesních cest. Těmito osami byly v historii zajištěny přístupy k provozům patřícím k panské honitbě a zámku. K propojení těchto hospodářských objektů byla využívána i hlavní osa se severojižním průběhem na které leží budova zámku (viz obr. č. 76). Přímá část osy má necelých 6 km a objekt zámku leží v polovině. Na jižním konci osy se historicky nacházel objekt v mapách zvaný *Säuhaus* což svědčí o souvislosti s chovem prasat. Nepatřičný objekt na hlavní krajinné ose byl skryt v lesních porostech a od budovy zámku ho dělila vzdálenost cca 2 km a terén vytvářející zde sníženinu necelých 50 m.

Jelikož se jedná o místo nedaleko německých hranic, jsou v krajině stále viditelné dříve odlesněné linie pohraničního pásma. Tyto lokality dnes již opět zarůstají lesním porostem.

Nelesní linií je také blízké okolí Kateřinského potoka přicházejícího ze severu od obce Svatá Kateřina. V bezprostřední blízkosti této obce vede dálnice D5. Od té lokality dělí lesní porost a vzdálenost přibližně 4 km.

Na jižní straně je les obklopující lokalitu Diany ukončen loukami přilehlými k trase toku Nivního potoka, které jsou po jedné straně lemovány lesním porostem zvaným Hvozdec a na východě jejich hranici tvoří tok Železného potoka a les zvaný U Sklářny obklopující lokalitu Stará Sklářna (viz kapitola č. 3.5 Historická mapování – Indikační skica). Travnaté plochy jsou propojeny s nelesní krajinou v okolí obce Železná dále na jihu.

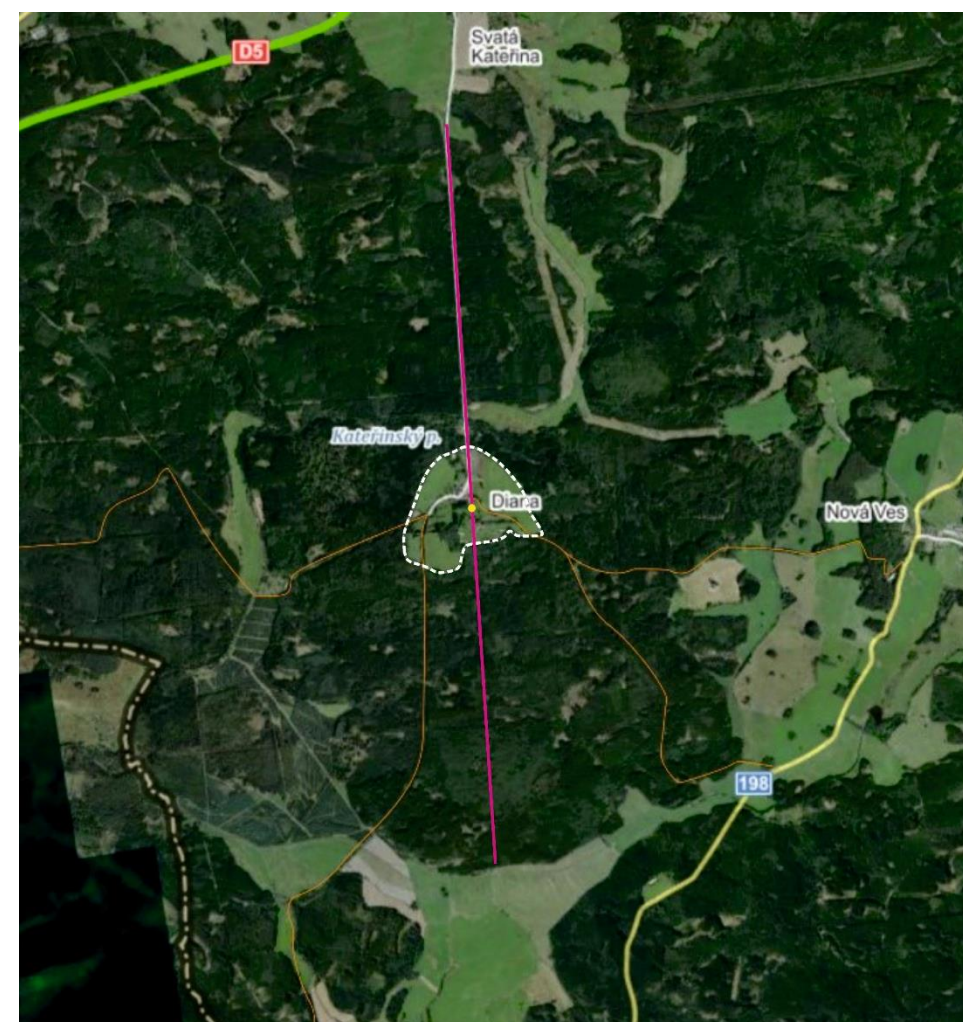
Za povšimnutí stojí také krajina zaniklých polí kolem obce Nová Ves. Jedná se o dřívější plochy orné půdy s četnými mezemi a remízky a lokalitu dnes již zaniklé obce Novohradský. Orná půda původní plužiny se dnes využívá jako plochy luk a pastvin a po původním sídle zbyly fragmenty zahrad v podobě několika ovocných dřevin a ojediněle zbytky budov. Změnila se i podoba obce Nová Ves, která byla víc, než z poloviny zničena. Většinu jejího původního rozsahu dnes zakrývá lesní porost. (Procházka, 2005; Born, 1977)

4.4.2 Zasazení kompozice do terénu

Kompozice krajinného parku je kolem dokola lemována optickou bariérou lesního převážně jehličnatého porostu. Na okrajích lesních porostů se zachovaly fragmenty dřívějšího listnatého zapláštění, které zvyšovalo efekt proměnlivosti krajiny v průběhu roku. Lesy v okolí zároveň vytvářejí dojemovou gradaci. Zakrývají pohled na budovu zámku, která je viditelná až při bližším pohledu. Lesy jsou rozčleněny pravouhlou sítí průseků. Hlavní přímkové průseky ze severu a jihu byly v minulosti doprovázeny liniemi jírovců. Z těchto doprovodných výsadeb se dnes dochovaly pouze fragmenty.

Dominantním kompozičním prvkem charakteristickým pro lokalitu je zámecká budova zvýrazněná umístěním na terénní vyvýšenině (viz obr. č. 75). Umístění zámku umožnilo kompozičně vytvářet výhledy do okolní krajiny.

Od budovy zámku v minulosti vybíhaly k hlavním světovým stranám čtyři aleje setkávající se u budovy zámku. Z těchto alejí se do dnes dochovala pouze jedna – východně od zámku. Linie alejí ze severu a jihu jsou v současné době obnoveny novou výsadbou. Obnovené aleje navazují na lesní průseky a spojují tak dvě lesní osy do jedné přímky s celkovou délkou 5,6 km. Zámecká budova se nachází uprostřed této linie.

Obrázek 76: Kompozice Diany v kontextu okolní krajiny – růžová přímka značí hlavní krajinnou osu, žlutá tečka je zámecký objekt (upraveno z Mapy.cz, 2020)

Obrázek 75: Umístění zámeckého objektu v terénu (Foto autorky)

4.4.3 Stav kompozice krajinářského parku

Nejvýznamnější a nejdelší výhled od budovy zámku je pohled směrem na severovýchod. Jedná se o přímý výhled na hrad Přimdu rámovaný působivými červenolistými buky a javory (viz obr. č. 77). Soliterně rostlé mohutné dřeviny jsou rozmístěny v blízké travnaté ploše. Výhled dále pokračuje přes cestu vedoucí na východ. Za cestou je rozkládá plocha dnes využívaná jako pastvina dobytka. Efekt pasoucích se zemědělských zvířat, nad nimiž se v pozadí vypíná pohledový vrchol kompozice, může evokovat dojem mnohem rozlehlejších velkolepých anglických parků s pastvou zvířat a tzv. *point de vue* na obzoru. Hlavním bodem pro pozorování tohoto výhledu jsou okna a balkon centrální partie zámku, která jsou tímto směrem přímo namířena. (Fleming, a další, 1979)

Druhý výhled od zámku by se měl otevírat na jihozápad od objektu. Osa výhledu původně začínala mezi dvěma jírovci maďaly (*Aesculus hippocastanum*) nad malým schodištěm. Pohled dále pokračoval k obelisku, za kterým se otevírala

velkorysá luční partie. Na ploše svažující se jižním směrem bývalo několik soliterních dřevin, dnes se zde nachází skupina osik. Luční partie pokračovala průhledem mezi remízem a výběžkem lesního porostu. Výhled byl pak zakončen vzdálenou luční partií s menším sklonem, než měla předchozí. Ohraničení zde tvořil les a liniová výsadba jírovců u cesty vedoucí na jih. Tato osa je dnes uzavřena hned za první luční plochou. Ke znehodnocení osy výhledu došlo po roce 1960, kdy byl objekt zámku využíván jako domov důchodců. Uzavření výhledu způsobil srůst remízu s výběžkem lučního porostu. Nejsou zde již ani solitérní dřeviny, které původně členily kompozici výhledu (viz obr. č. 78).

Jihovýchodně od zámku se naskýtal výhled na jednolitou luční partii. Výhled byl zakončen lesem, lesním výběžkem a jižní a východní alejí směřujícími k zámku. V této části se dnes nachází starý ovocný sad s nízkou vitalitou. Základní prvky kompozice se zachovaly dodnes. Její obnovení by obnášelo odstranění sadu u spodního okraje louky.

Jižní alej již byla obnovena. Bylo by vhodné i odstranění několika garáží a dalších budov z blízkosti zámku. Tyto budovy mají vysoce negativní dopad na blízké okolí zámecké budovy.

Parková úprava nabízí i pohledy na budovu zámku, jejíž cílem je často centrální partie zámecké budovy s vyvýšenou kupolí. Zde se využívá především princip a rámování kompozice a princip průhledů, jejichž vrcholem je právě lovecký zámek.

4.4.4 Stav kompozice francouzského parku

Plocha původní pravidelné kompozice drobného parku francouzského typu se u zámku naposledy objevuje v době před rokem 1960, kdy se objekt stal domovem důchodců. Její dnešní stav se dá zhodnotit jako extenzivně udržovaná travnatá plocha s rozptýlenou vegetací.

Obrázek 77: Výhledová osa na vrch s hradem Přimda (Foto autorky)

Obrázek 78: Zbytky jihozápadní krajinné osy (Foto autorky)

	Hlavní krajinná osa		Vyvýšený úsek - bukový háj		Další budovy areálu		Altánek s vyhlídkou
	Hlavní pohledová osa - příjezd		Dominantní solitery		Schodiště		Kostel sv. Žofie
	Vedlejší krajinné osy		Hlavní budova zámku		Obelisk		Plocha starého sadu

Obrázek 79: Schéma analýzy krajinné kompozice (upraveno z Mapy.cz, 2020)

4.5 Přírodní podmínky

4.5.1 Podmínky v širší souvislosti Českoselského bioregionu

Dle biogeografického členění se lokalita nachází v Českoselském bioregionu. Nachází se na hranici západních Čech a Spolkové Republiky Německo, přibližně polovina plochy bioregionu se nachází na území Bavorska. V České republice se jedná o celý geomorfologický celek Český les a o západní okraj Všerubské vrchoviny. Plocha bioregionu na našem území je 862 km². Bioregion je tvořen plochou hornatinou na rulách a žulách. Je zde biota 5. jedlovo-bukového stupně a na nejvyšších vrcholech jsou náznaky 6. vegetačního stupně. Z hlediska vegetačního stupňovitosti se lokalita nachází v submontánním až montánním stupni. Potenciální vegetaci tvoří acidofilní i květnaté bučiny s přechody do acidofilní horské bučiny. (Culek, a další, 2013)

Hranice bioregionu jsou definovány úpatím hřbetů a často se shodují s předpokládaným rozšířením bučin. V současné době převažují kulturní smrčiny. Cenné jsou zde vlhké, rašelinné louky v rámci přilehlých lesů. Orné půdy je vzhledem k výše zmíněným podmínkám minimálně. (Neuhäuslová, a další, 1997; Leuschner, a další, 2010)

Bioregion je tvořen několika horskými skupinami v pásu se severojižním průběhem. Rozlehlé úseky, především ve střední části, mají ráz zdviženého zarovnaného povrchu, kde se z lehce zvlněných plošin zdvíhají jednotlivé menší vrcholy. Jednotlivě se v bioregionu vyskytují i nápadně izolované vrchy, např. Přimda. Reliéf Kateřinské kotliny je poměrně plochý, zpestřený menšími vyvýšeninami a mělkými údolími. Kateřinská kotlina má charakter členité až ploché pahorkatiny s výškovou členitostí pouze 50–150 m. Typická výška bioregionu je 500–890 m n. m. (Culek, a další, 2013)

Vzhledem k pozdějšímu osídlení oblasti docházelo k významnějšímu odlesňování až v průběhu pozdního středověku. S osídlením souvisí též postupná přeměna druhové skladby lesních dřevin, v současnosti je většina lesních porostů změněna do podoby monokultur smrku, v jižní části lokálně borovice. Ve vyšších polohách jsou přesto zachovalé fragmenty bučin se smrkem, a blatkový bor. Po roce 1945 byla značná část bioregionu vysídlena a intenzita obhospodařování

se značně snížila. I přesto byla místní nelesní stanoviště poškozena sukcesí křovin a na přístupnějších lokalitách i melioracemi. Sídla jsou dnes víceméně situována po obvodu regionu (Culek, a další, 2013)

Diverzita flóry Českého lesa je relativně nízká, jednotvárná, s výrazným zastoupením středoevropských montánních druhů jako kokořík přeslenitý (*Polygonatum verticillatum*), třtina chloupkatá (*Calamagrostis villosa*) a lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*). Na nelesních stanovištích jsou zastoupeny druhy se subatlantskou tendencí. Od Šumavského bioregionu nejsou ve floře prakticky vůbec zastoupeny druhy alpského migrantu. V bioregionu převažuje horská a podhorská lesní fauna, včetně fauny vrchovišť. S větším počtem reliktních horských druhů tetřev hlušec (*Tetrao urogallus*) či jeřábek lesní (*Bonasa bonasia*). Mezi další významné druhy zvířat patří například vydra říční (*Lutra lutra*), netopýr severní (*Eptesicus nilssonii*), tetřev obecný (*Tetrao tetrix*), ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*), zmije obecná (*Vipera berus*) a mlok skvrnitý (*Salamandra salamandra*). (Culek, a další, 2013; Coombes, 1992)

4.5.2 Podmínky lokality

Osada Diana se nachází v nadmořské výšce 502-553 m n. m. Nejnížší oblastí je okolí hájenky, ve které sídlí správa Kolowratových lesů. Nejvyšším bodem je pak vrch nedaleko od budovy zámku, směrem na západ.

Průměrná roční teplota má zvyšující se charakter. Údaj z měřeného období let 1981-2010 je 7-8°C. Jako nejaktuálnější data se uvádí průměrná roční teplota v rozmezí 9-10°C a to pro rok 2018. Roční úhrn srážek má oproti teplotě charakter klesající. Hodnota pro období v letech 1981-2010 byla 700-800 mm, pro rok 2018 ale byla tato hodnota mezi 500-550 mm. (AOPK ČR, 2014)

Geologické podloží lokality jsou zde ruly. Z pedologického hlediska se zde nachází kyselé kambizemě se skupiny kambisolí. Dle fyto geografických oblastí patří lokalita do českomoravského mezofytika. Výškový vegetační stupeň je přechodem mezi kopcovinou (suprakolinním stupněm) a vrchovinou (podhorský neboli submontánní stupeň). Lesní

vegetační stupeň je zde dubobukový až bukový. Vegetační doba v lokalitě trvá přibližně 140-150 dní. (AOPK ČR, 2014)

Potenciální přirozená vegetace je biková bučina (*Luzulo fagetum*) s, v lokalitě Českého lesa ojedinělou, podmáčenou rohozcovou smrčinou (*Mastigobryo-Piceetum*), místně v komplexu s rašelinnou smrčinou (*Sphagno-piceetum*). Dle katalogu biotopů spadá stanoviště s touto potenciální přirozenou vegetací do dnešního biotopu acidofilních bučin a rašelinných a podmáčených smrčin. (Neuhäuslová, a další, 1997; Chytrý, a další, 2010)

Typem krajiny dle využití je lesní krajina. Odpovídají tomu i nižší roční průměrné teploty a vyšší úhrn srážek. (Löw, a další, 2005)

Zajímavostí blízkého okolí Diany je výskyt populace bobra evropského (*Castor fiber*) na toku Kateřinského potoka. Aktivita populace tohoto druhu by mohly do budoucna ovlivňovat hydrologické podmínky lokality a přilehlých lesů. Tomu nasvědčuje i fakt, že do Evropy reintrodukovanému druhu se v lokalitě Českého lesa daří a populace se stále zvětšují. (Vorel, a další, 2008; Halley, a další, 2012)

Fotografie číslo 80 dokumentuje výskyt sněženky podsněžníku (*Galanthus nivalis*). Zajímavým druhem houby na lučních partiích zámeckého parku je také květnatec Archerův (*Clathrus archeri*). (Pegler, a další, 1995)

Obrázek 80: Sněženka podsněžník (*Galanthus nivalis*) - březen 2019 (Foto autorky)

4.6 Ochrana přírody

Charakter chráněné krajinné oblasti je dle § 25, zákona 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny, definován jako rozsáhlé území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristickým reliéfem a významným podílem přirozených ekosystémů a trvalých travních porostů. Mimo to je zde jmenováno i zastoupení historických památek osídlení.

Řešená lokalita se nachází v chráněné krajinné oblasti Český les. CHKO o ploše 473 km² byla vyhlášena roku 2005 a to Nařízením vlády č. 70/2005 Sb. Oblast se rozkládá podél hranic se Spolkovou republikou Německo. Chráněné území je rozděleno na dvě části, které od sebe odděluje linie dálnice D5 v lokalitě Kateřinské kotliny. Český les je převážně lesnatá lokalita s podílem trvalých travních porostů, a to zejména pastvin. Orná půda a s ní spojené intenzivní zemědělství se zde díky méně příznivým klimatickým podmínkám nenachází. Území CHKO je poznamenáno historickými událostmi a vývojem 2. poloviny 20. století (viz kapitola 3.2.). Díky tomu se zde dnes nachází mnoho pozůstatků zaniklých obcí, trosek obytných domů, sakrálních staveb (kostel svaté Apoleny) a drobných průmyslů jako například mlýnů a vodních pil. Dalšími architektonickými památkami jsou pak významnější objekty hradů (Přimda), zámků (Diana). (Ústřední seznam ochrany přírody, 2020; AOPK ČR, 2014; Baxa, a další, 2008)

Oblast je dle nařízení vlády 70/2005 Sb. rozčleněna na 4 zóny s různým stupněm ochrany. Z toho je území značené jako I. zóna nejpřísněji chráněnou lokalitou. Jedná se o území s nejvýznamnějšími přírodními hodnotami, lokality přirozené nebo jen málo pozměněné antropogenní činností. II. zóna jsou místa lesních a zemědělských ekosystémů, která mohou být hospodářsky využívána šetrným způsobem. Do III. zóny se zařazují lidskou činností značně pozměněné ekosystémy, rozptýlená venkovská zástavba a plochy intenzivně využívané lesní a zemědělské pozemky. Zóna s nejnižší přísností ochrany je zóna IV. Sem se řadí silně pozměněné části přírody a souvisle zastavěné plochy. (Nařízení vlády 70/2005 Sb.)

V rámci základních ochranných podmínek stanovených v zákoně o ochraně přírody a krajiny jsou na území CHKO zakázány aktivity, jejichž povaha a charakter by mohly ohrozit nebo zničit hodnoty, které jsou předmětem ochrany. Na celém

území je tak zákazem upraveno zneškodňování odpadů, táboření mimo místa vyhrazená k tomuto účelu, vjezd motorových vozidel mimo silnice a místní komunikace. Zakázáno je dále záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů, užívání návnad s jedem v souvislosti s myslivostí, výstavba dálnic a staveb podobného charakteru, pořádání závodů motorových vozidel, provádění chemického posypu cest a měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími ochrannými podmínkami CHKO. (Zákon 114/1992 Sb.)

Zákon dále upravuje podmínky v I. zóně chráněné krajinné oblasti. Je zde zakázána nová výstavba, změny způsobu využití území, změny současné skladby a plochy kultur (není-li v plánu péče stanoveny jinak), hnojení pozemků, používání kejdy apod. a zakázána je též těžba nerostů. Pro první a druhou zónu CHKO je zakázáno také hospodaření intenzivními technologiemi na pozemcích mimo území zastavěná obcí a zavádět chovy zvířete jako jsou obory, bažantnice nebo farmové chovy. (Zákon 114/1992 Sb.)

Bližší ochranné podmínky stanovené v nařízení vlády číslo 70/2005 Sb. Se vztahují již přímo k CHKO Český les a upravují či zakazují nežádoucí aktivity, které by se v lokalitě mohly odehrávat. Dle těchto podmínek je na celém území chráněné krajinné oblasti zakázáno vyznačovat turistické cyklistické a běžecké tratě, letecky provádět chemické hnojení, umisťovat informační či reklamní prvky mimo zastavěná území obcí (vyjma dopravního značení), vyznačovat parkovací místa mimo zastavěná území obcí. Dále je zde upravena i problematika hraničních přechodů, kdy je zakázáno vytvářet nové hraniční přechody a rozšiřovat využívání stávajících. Na území chráněné krajinné oblasti český les je dále zakázáno pořádat hromadné akce (sportovní, rekreační a jiné) mimo míst k tomu určených, vzletat a přistávat sportovními létajícími zařízeními, vjíždět na koních či jízdních kolech mimo pozemní komunikace a na k tomu určená místa a upravovat koryta vodních toků. (Nařízení vlády 70/2005 Sb.)

Ze zákazů lze dostat v určitých případech výjimky, které uděluje příslušný orgán ochrany přírody. V rámci chráněné krajinné oblasti tyto výjimky vydává Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. (Zákon 114/1992 Sb.)

Na území CHKO se nachází 25 maloplošných chráněných území, z toho 1 národní přírodní rezervace, 1 národní přírodní památka, 17 přírodních rezervací a 10 přírodních památek. Vedle těchto chráněných území se zde nachází 7 evropsky významných lokalit a ptačích oblastí. Ptačí oblast Kateřinský a nivní potok, leží v blízkosti Diany. (Ústřední seznam ochrany přírody, 2020; AOPK ČR, 2014)

V těsné blízkosti řešené lokality se nachází přírodní rezervace Diana. Předmětem ochrany je zde fragment pralesovité bučiny. Je zde zaznamenáván výskyt zvláště chráněných druhů živočichů. Přilehlou chráněnou oblastí je dále přírodní rezervace Jezírka u Rozvadova, vyhlášená pro ochranu lesního vrchoviště s rašelinnými jezírky a výskytem zvláště chráněných druhů rostlin. Dále se na území CHKO nachází také 10 samostatných exemplářů a 12 skupin památných stromů. (Ústřední seznam ochrany přírody, 2020; AOPK ČR, 2014)

4.6.1 Územní systém ekologické stability

Prvky územního systému ekologické stability (ÚSES) zajišťují prostupnost krajiny pro živočichy a umožňují tím migraci jedinců i populací živých organismů. Prvky, které umožňují putování organismů, se nazývají biokoridory. Ty mohou mít podobu lesních porostů nebo vodních toků (velké řeky a jejich nivy, ale i koryta potoků a jejich doprovodná vegetace) (Ayram, a další, 2016)

Lokality, které jsou biokoridory propojovány a které poskytují vhodné biotopy (místa s podmínkami vhodnými pro život organismů) se nazývají biocentra. Migrace zvířat je důležitá například pro genetickou variabilitu populací organismů, která přímo souvisí s ohrožeností menších populací. Prostupnost a propojenost krajiny přímo ovlivňuje a snižuje populace ohrožené zánikem. Značný vliv má migrace také na biodiverzitu lokalit. (Rosenberg, a další, 1997; Beirer, a další, 1998)

Lesní plocha západně od Diany tvoří regionální biocentrum, které je součástí regionálního biokoridoru dlouhého 103 km. Tento biokoridor začíná na severu u Kladské a končí na Čerchově a překračuje linii dálnice D5, kterou je

území CHKO rozděleno na dvě části. Podle podrobné karty prvku je hodnocen jako částečně až optimálně funkční. Charakteristikou bioty je silně zamokřená sníženina s pastvinami a loukami vlhkomilných společenstev. Značná část byla nedávno zalesněna smrkem. Dochovaly se fragmenty suťových lesů a květnatých acidofilních bučin. Koryta vodních toků jsou převážně přírodní s přirozenou doprovodnou vegetací. Vyskytují se zde i rašelinná jezírka. (Generel regionálního ÚSES PK, 2005; AOPK ČR, 2014)

Doporučeným managementem pro lesní porost tohoto biocentra je směřovat k výběrovým porostům přírodního charakteru a doplňovat na stanoviště původní dřeviny. Management pro nelesní biotopy je doporučen výhradně extenzivní, což v daném případě spočívá v pravidelném kosení. Mokřadní biotopy ponechat přirozenému vývoji nebo v rámci regulačního managementu provádět kosení jednou za 5 let. Přírodní vodní toky je vhodné ponechat bez zásahu, u upravených partií jsou doporučené postupné revitalizace, při kterých by byl obnoven nebo podpořen dynamický průběh toku. Biotopy jako ruderalní porosty, nálety a křoviny lze ponechat sukcesi. (Generel regionálního ÚSES PK, 2005)

Podle generelu regionálního ÚSES Plzeňského kraje (2005) je zde možné ohrožení biotopů biocentra lokálně zástavbou, ukládání odpadů, výsadby nepůvodních dřevin, na svazích degradací a erozí půd a dále mimo les intenzivní pastva, hnojení luk či změna struktur porostů – zalesňování/ponechání sukcesi. U vlhkých stanovišť je hrozbou odvodnění a eutrofizace vod. Tyto potenciální hrozby v lokalitě by měly částečně řešit základní a bližší ochranné podmínky uvedené v příslušných zákonech (viz kapitola 3.5. Ochrana přírody). (Zákon 114/1992 Sb.; Nařízení vlády 70/2005 Sb.)

885 m dlouhý biokoridor navazuje na východě na regionální biocentrum a spojuje jej s drobným biocentrem dále na východě. Jedná se o úsek údolní nivy Kateřinského potoka s vlhkomilnými společenstvy luk a lesních porostů či uskupení dřevin (mokřadní olšiny, přechodová rašeliniště atp.) Lesy na mokřatých stanovištích náleží k lesům ochranným. Dále zde platí stejný popis jako u rozboru biocentra výše, a to včetně funkčního začlenění, které je popsáno jako biokoridor existující, částečně až optimálně funkční. (Generel regionálního ÚSES PK, 2005)

4.7 Památková ochrana

Dle národního památkového ústavu je objekt zámku chráněn v rámci památkové ochrany. Což ošetřuje eventuální budoucí zásahy do budov. Předmětem ochrany je zde areál loveckého zámku obsahující budovu zámku, správní budovu čp. 10, zámecký park a obelisk. Anotace v památkovém katalogu uvádí pozoruhodnou a architektonicky kvalitní barokní stavbu upravovanou koncem 18. století a dále v průběhu 19 a 20. století s vynikající přírodně krajinářskou kompozicí. (NPÚ, 2015)

Podle zákona o státní památkové péči, který upravuje mimo jiné vztah vlastníků a k předmětu památkové ochrany, jako například způsob využívání nebo zamýšlené změny předmětu, je vlastník památky povinen na vlastní náklad o památku pečovat, udržovat ji v dobrém stavu a chránit ji před poškozením či znehodnocením. Kulturní památku lze užívat pouze způsobem odpovídajícím jejímu kulturnímu významu, památkové hodnotě a technickému stavu. Je zde upraven i vztah organizací a občanů, kteří jsou povinni počínat si při svém jednání tak, aby nepoškodili stav památky. Příslušný orgán státní památkové péče může výkon činnosti s negativním vlivem na památku zakázat. Zákon upravuje i budoucí počínání vlastníků jako je plánovaná rekonstrukce či revitalizace týkající se pozemků, které jsou předmětem památkové ochrany. Každá zamýšlená změna včetně změny způsobu využívání musí být vlastníkem hlášena příslušnému orgánu státní památkové péče. (Zákon 20/1987 Sb.)

Příslušným orgánem státní památkové péče je v případě objektu na Dianě obecní úřad s rozšířenou působností v Tachově (dále ORP). (Michl, 2015)

Při plánování obnovovacích prací památky si musí vlastník objektu předem vyžádat závazné stanovisko ORP. Další činnosti a práce spojené s obnovou předmětu památkové péče se řídí základními podmínkami obsaženými ve stanovisku. Další postup při zamýšlené obnově kulturní památky je obsažen v §14 a §14a zákona o státní památkové péči. (Zákon 20/1987 Sb.)

4.8 Analýza SWOT

Silné stránky

- Pestrá historie lokality – více cílových skupin návštěvníků
- Chráněná příroda v okolí – CHKO Český les
- Architektonicky jedinečná stavba
- Silný potenciál krajinné kompozice
- Celý areál patří jednomu majiteli

Slabé stránky

- Aktuální příjezdová cesta přes Svatou Kateřinu
- Málo známá lokalita
- Odlehlá lokalita
- Stav krajinné kompozice
- Občanská vybavenost lokality
- Stav vegetace
- Parkování automobilů

Příležitosti

- Zájem majitelů o správu a jejich péče o majetek
- Tradice starého šlechtického rodu
- Zaniklý pravidelný parter v blízkosti zámku
- Turistické a cyklistické trasy a naučné stezky
- Přírodní zajímavosti v okolí
- Blízká možnost ubytování turistů
- Blízkost prvků územního systému ekologické stability
- Možnost změny trasy hlavní příjezdové cesty
- Přirovnatelnost areálu k jiným Českým i Evropským zámeckým areálům

Hrozby

- Špatný stav zámecké budovy a drobných staveb v její blízkosti
- Nesnadná rekonstrukce budovy – velké poškození stavebními úpravami v minulosti
- Odchod obyvatel z kraje – vylidňování pohraničí
- Omezený rozsah použitelného sortimentu rostlin – CHKO
- Možný výskyt zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů

5 Vlastní návrh

5.1 Požadavky

- Důraz na estetickou hodnotu – Reprezentativní prostor zámku
- Zohlednit vzhled a stavební prvky zámecké budovy
- Zámek bude v budoucnu plnit funkci soukromého sídla
- Respektovat historii lokality
- Obnova kompozičních prvků v krajině
- Dlouhodobá perspektiva
- Sortiment vhodný do dané oblasti
- Nižší potřeba údržby

Francouzský park

- Reprezentativní plocha
- Odstraňování nevhodných dřevin

Anglický park

- Kácení dřevin sadu
- Obnova průhledů
- Dianin hájek

Doporučení v krajině

- změna trasy příjezdové cesty

5.2 Studie zámeckého parku

5.2.1 Dotčené parcely

Následující úpravy budou prováděny nebo ovlivní parcely v katastrálním území Rozvadov. Parcely jsou majetkem M. A. Kolowrat-Krakowského. Výjimka je uvedena v následujícím seznamu. Jedná se o parcely:

- Č. 269 (Zastavěná plocha a nádvoří) – zámek a blízký prostor
- Č. 270 (Zastavěná plocha a nádvoří) – zámek a blízký prostor
- Č. 271/1 (Zastavěná plocha a nádvoří) – zámek a blízký prostor
- Č. 271/2 (Zastavěná plocha a nádvoří) – zámek a blízký prostor
- Č. 359 (Zastavěná plocha a nádvoří)
- Č. 360 (Zastavěná plocha a nádvoří)

- Č. 361 (Zastavěná plocha a nádvoří) – zámek a blízký prostor
- Č. 362 (Zastavěná plocha a nádvoří)
- Č. 376 (Zastavěná plocha a nádvoří)
- Č. 1636 (Trvalý travní porost)
- Č. 1639/1 (Orná půda)
- Č. 1639/2 (Jiná plocha – stavení)
- Č. 1640 (Ostatní komunikace)
- Č. 1641/1 (Trvalý travní porost)
- Č. 1641/2 (Lesní pozemek)
- Č. 1644/1 (Zeleň)
- Č. 1644/2 (Zeleň)
- Č. 1644/3 (Zeleň)
- Č. 1645 (Trvalý travní porost)
- Č. 1646 (Zeleň)
- Č. 1647 (Zahrada)
- Č. 1648 (Trvalý travní porost)
- Č. 1651 (Lesní pozemek)
- Č. 1654 (Trvalý travní porost)
- Č. 1662/1 (Zeleň)
- Č. 1662/2 (Zeleň)
- Č. 1666 (Lesní pozemek)
- Č. 1667 (Trvalý travní porost)
- Č. 1704 (Ostatní komunikace)
- Č. 1709/1 (Silnice) – Vlastník: Plzeňský kraj**
- Č. 1719 (Ostatní komunikace)
- Č. 1721 (Zahrada)
- Č. 2704 (Jiná plocha – stavení)

5.2.2 Legislativní řešení

Protože se lokalita nachází v Chráněné krajinné oblasti Český les, je pro výsadbu nepůvodních druhů a šlechtěných kultivarů nutné povolení příslušného orgánu ochrany přírody. Tím je v tomto případě Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

5.2.3 Koncepční rozvaha

Vzhledem k tomu, že se nedochovaly plány původních úprav v okolí zámku a jeho nejstarší dohledanou podobou je letecký snímek z roku 1947, utváří nová podoba kompozice zcela nový obraz zámecké zahrady.

Původně bylo zamýšleno vytvoření klasické trojosé kompozice s návazností na významné krajinné osy s jejich protnutím zvýrazněným vodním prvkem v centru parteru. Podobně jsou reprezentativní partery zámků řešeny velmi často. Toto řešení by ale upozorňovalo na zalomení os, které zde je. Půdorysné zalomení je způsobeno tím, že linie alejí nesměřují na centrální bod stavby, ale na jednotlivé rizality, které ale nesměřují přímo do světových stran, ale jsou pootočený. Uspořádání parteru by bylo chaotické a husí nožka by členila plochy na silně nestejně části. Tato disharmonie by byla patrná nejen z půdorysu, ale i z pohledového horizontu pozorovatele.

Proto bylo přistoupeno k novému a velmi odlišnému řešení kompozice, která je částečně inspirována řešením reprezentativních ploch parku u zámku v Lánech. Rozvolnění kompozice os, přicházejících sem z krajinářského parku, bude provedeno otevřením vyvýšené plochy s volným prostorem pochozího parteru a travnatým oválem. Hlavním motivem je zde oválná fontána s tryskou. Tento prvek přináší do úpravy nový zvukový efekt zurčící vody.

Řešení parteru pomocí jednoduchého tvaru zmírní dojem vychýlení os a poskytne pozorovateli svobodu volby výhledu i pokračování jeho cesty. V kompozici budou zachovány některé stávající stavební prvky. Obnoveny budou venkovní schody a obelisk na jižní ose.

V rámci plochy anglického parku dojde k rozsáhlému odstraňování dřevin. Odstraněn bude ovocný sad, jehož umístění znehodnocuje luční partii jihozápadně od budovy zámku. Na místě sadu se tak otevře rozlehlá luční partie ohraničená lesním porostem a liniemi alejí. V této ploše bude rozmístěno několik esteticky zajímavých soliterních dřevin a menších skupin dřevin. Vzdálenější dřeviny budou plnit funkci pohledových cílů a dřeviny blíže budou rámovat kompozici výhledů. Další kácení se týká obnovení průhledu a protažení osy od zámku směrem na jihozápad. Současná

délka osy se tím prodlouží zhruba na dvojnásobek současné délky. I v rámci této úpravy dojde k výsadbě solitérních dřevin.

Novým prvkem v rámci anglického parku bude socha bohyně Diany. Ta bude umístěna západně od budovy zámku poblíž cesty s alejí, která v současnosti probíhá lesním porostem. Cesta dále pokračuje směrem k lokalitě dřívější obory s chovem muflonů. Socha tak podtrhne symboliku názvu lokality i loveckých aktivit. V místě jsou zastoupeny převážně buky lesní.

Širší krajina je v rámci této práce zpracována formou doporučení. Tyto úpravy se týkají především změn provozu v lokalitě.

5.2.4 Kácení

Odstraněny budou dřeviny sadu, a to především z důvodu klesající celkové vitality způsobené vysokým věkem. Vykácena bude také plocha lesního porostu, která brání v průhledu na luční partii za ní. V těsné blízkosti zámku pak dojde k odstranění javoru u západního křídla a dalších dřevin a keřových porostů (viz obr. č. 81).

Kácení bude prováděno na základě správního řízení vycházejícího ze zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny a dále podle prováděcího předpisu – vyhlášky č. 189/2013 Sb. Povolení ke kácení, vydané příslušným orgánem ochrany přírody, je potřeba u všech dřevin, které mají obvod kmene odečtený ve 130 cm větší než 80 cm a u keřových porostů s plochou nad 40 m². Příslušným orgánem ochrany přírody je v řešeném území správa CHKO Český les – tedy Agentura ochrany přírody a krajiny. AOPK ČR je v tomto případě organizací, která má možnost stanovit podobu a rozsah náhradní výsadby pro kompenzaci ekologické újmy a případnou následnou péči o ní.

5.2.5 Ochrana stávajících dřevin při stavebních činnostech

Vzhledem k tomu, že na objektu zámku budou v blízké době probíhat rekonstrukční práce a projekt obnovy zámeckého parku obsahuje i terénní úpravy, je nutné zabezpečit stávající dřeviny, které zůstanou zachovány, proti poškození v průběhu pracovních činností. Tato opatření se budou vztahovat především na mohutný jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) nacházející se u jižní strany zámku a dále na každou dřevinu, která by mohla být v průběhu stavebních činností poškozena - např. buk lesní (*Fagus sylvatica*) či pěnišník (*Rhododendron hybridum*) u příjezdové cesty severně od zámku apod.

V blízkosti dotčených dřevin bude nutno stavební činnosti provádět citlivě, a především při pojezdech mechanizace (hrozba komprimace zeminy) a změnách původního terénu jako odkopávky či navážky. Největší důraz na tuto ochranu bude kladen na plochu průmětu korun zvětšené o 1,5 m případně přibližně 2,5 m od kořenových náběhů. Činnosti je zde nutné minimalizovat a provádět lehkou technikou, v lepším případě ručně. Zpevněné povrchy (v případě jasanu se jedná o mlat) by neměly překrývat více než 50% stávající kořenové zóny.

V případě výkopových prací v kořenovém prostoru je nutné dbát na to, aby nezasahovaly do průmětu aktivní kořenové zóny (nejblíže 2,5 m od kořenových náběhů). Při hloubení nesmějí být přerušeny kořeny o průměru 3 cm. V případě jejich přerušeni musí být rána následně zahlazena a ošetřena. Obnažený kořenový systém je nutné zajistit proti vysychání a vymrzání. V případě pokládání technických sítí se doporučuje vést je pod kořenovým prostorem. V případě přerušeni kořenů jsou podmínky stejné jako výše. V průběhu pokládání sítí je nutné se řídit příslušnými normami ohledně ochranných pásem a dalších. Vhodné je také použití protikořenových bariér a chrániček.

Kmeny a koruny stromů je nutné ochránit proti mechanickému poškození, a to formou například vyvázání či bandáže bednění a podobně.

Obrázek 81: Výkres bouraných budov a kácených dřevin v měřítku 1:2000

5.2.6 Půdorys

Obrázek 82: Půdorys návrhu - 1:2000 vrstevnice po 5 metrech

5.2.7 Popis řešení

Celkové řešení návrhu anglického parku vychází z osových kompozic typických pro barokní krajinné úpravy (viz obr. č. 82). Kvůli lehkému vychýlení jižní osy, která způsobuje nepřesné křížení os v ploše, je nejbližší okolí zámecké budovy řešeno formou reprezentativního parteru, který přísnou osovou kompozici rozvolňuje a přináší do plochy nový prvek.

Reprezentativní plocha před budovou zámku je upravena minimalisticky (viz obr. č. 83). Dochází zde k odstranění několika nevhodných dřevin a tím i k obnovení krajinné osy s výhledem do okolí, kde je hlavním pohledovým cílem vrch s hradem Přimdou. Nachází se zde linie extenzivního keřového záhonu. Volba rostlin záhonu vychází z podmínek stanoviště a je brán v úvahu požadavek na nižší údržbu. Podrobné řešení záhonů včetně osazovacích plánů a sortimentu je obsaženo v kapitolách 5.2.13 a 5.2.14.

Část pravidelného parteru jižně od zámku se návštěvníkovi otevře po průchodu krytým loubím křídla zámku. Kompozice je nejprve rámována konstrukčními prvky objektu a následně se plně otvírá rozhled na volné prostranství vyvýšené vyhlídky. Nové řešení plochy je inspirováno úpravami J. Plečnika u zámku v Lánech. Úprava plochy je provedena minimalistickým rozčleněním na plochu travnatého oválu s fontánou a pochozí mlatové plochy kolem. Bylo zde zachováno a obnoveno schodiště na ose s obeliskem. Tato osa je zvýrazněna dvěma jírovci, které prostor reprezentativní zahrady opticky uzavírají. Ve dvou výklencích rizalitů zámku jsou renovované keřové záhony s celoročním efektem. Vysoká podezdívka středové části zámku bude zakryta hortenzií řapíkatou (*Hydrangea petiolaris*) na treláži.

K oválu přichází tři krajinné osy, z nichž dvě jsou tvořeny alejemi a jedna je osa výhledu na jihozápad. Dochází zde k lehkému vychýlení os, kdy na sebe jednotlivé linie přesně nenasazují. Tento jev je způsoben tím, že aleje nesměřují na středovou bod objektu, ale na jednotlivé rizality. Tvar oválu a minimalistické řešení plochy tuto odchylku stírá a vychýlení není již tolik patrné.

Hlavní pohledovou osou této partie parku je již zmiňovaná osa jihozápadním směrem. Linie osy začíná před středem objektu zámku sloupem tryskající vody ve fontáně

a pokračuje k několika schodům nad kterými bude obnovena výsadba dvou jírovců maďalů (*Aesculus hippocastanum*). Prvek dvou dřevin připomínající bránu byl v historii parku jedním z charakteristických bodů. Pod schody na přímce osy dále směrem na jihozápad se nachází klasicistní obelisk. V rámci studie zámecké zahrady je doporučena rekonstrukce tohoto dnes chátrajícího prvku. Za vertikálou obelisku se otevírá rozsáhlá luční partie anglického parku. Ve vrchní části luční partie poblíž obelisku byl odstraněn mohutný porost směsi zlatice, vajgédie, javorů atp. Odstraněním tohoto nepřehledného porostu s velkým podílem náletových dřevin se nově vznikající plocha opticky rozšířila a otevřela pohled na luční plochy svažující se k okraji lesa. K obelisku lze kromě schodů sejít i po symetricky rozložených postranních mírně se svažujících mlatových cestách. Ty navazují na příchody do jižní partie parku tvořenými loubími křidel zámku.

Dále po ose jihozápadním směrem v partii anglického parku došlo k významnému rozšíření výhledové osy. K jejímu prodloužení došlo po obnovení průseku lesním porostem. Délka osy se tímto zásahem více než zdvojnásobila. V lučních partiích v rámci výhledu bude vysazeno několik solitér jako pohledových cílů. Pro rychlejší docílení efektu kompozice jsou využity tzv. dočasné dřeviny, které rychleji vytvoří objem korun. Tyto budou po nástupu cílových dřevin odstraněny a v ploše zůstanou pouze esteticky hodnotné dřeviny. Jako dočasná dřevina bude využit topol osika (*Populus tremula*), který má v oblasti přirozený výskyt a vyhovuje požadavkům pro dočasné dřeviny. Vysazeny zde budou taxony: buk lesní (*Fagus sylvatica* 'Atropurpurea'), habr obecný (*Carpinus betulus*), javor mléč (*Acer platanoides*), javor stříbrný (*Acer saccharinum*), lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*) a dub zimní (*Quercus robur*).

Linie osy od zámku směřující na jih byla na přelomu let 2019 a 2020 obnovena novou výsadbou alejí. V ose pod alejí v historii probíhala cesta směřující dále na jih a pokračovala ještě několik kilometrů do lesa. Průsek lesem je stále přístupný a je využíván správou lesa. Je proto vhodné zpevnit profil cesty pod alejí formou štěrkového trávníku vhodného k příležitostnému pojezdu vozidel lesní správy či vozidel potřebných při honech.

Lokalita jihovýchodně od zámeckého objektu prošla také významnými změnami. Plochy, na kterých se nacházel starý rozpadající se ovocný sad byly vyčištěny, stromy odstraněny a byly sem vysazeny skupiny stromů a solitérní dřeviny. Do budoucna zde vznikne zcela nová krajinná kompozice. I zde bude využit princip dočasných dřevin.

V této části studie počítá také s odstraněním několika budov. Objekty pocházejí z 2. poloviny 20. století. Jedná se o různé kůlny, přístřešky a garáž. Zázemí pro údržbu parku bude situováno v obci Diana v zázemí správy Kolowratových lesů. Všechny tyto objekty zde již postrádají význam a jejich ponechání je tak nežádoucí. Jediným objektem, který bude ponechán, je přístavba severozápadně od objektu zámku. Tato budova je částečně umístěna pod úrovní terénu a její negativní dopad není tak závažný jako u ostatních přistavěných objektů.

Západní linie krajinné osy je tvořena alejí jírovců prostupující lesním porostem. Poblíž chráněného výškového bodu nedaleko od aleje se v bukové porostu nachází romantický palouk. V této světlé bučině se nachází kameny porostlé mechem. Pro podtržení lovecké tradice místa a k vyzdvížení symboliky spojené s bohyní Dianou počítá studie s usazením sochy této bohyně. Vznikne zde místo s lehce mýtickou atmosférou. Tato cesta v minulosti spojovala budovu zámku s oborou s chovem muflonů. V případě obnovení loveckých aktivit by lovci procházející po cestě míjeli sochu dávné patronky. Podoba sochy je pro potřeby úprav lokality otevřenou záležitostí. Její provedení by mohlo být předmětem například budoucích sochařských soutěží. Pro potřeby vizualizace prostoru je použita socha abstraktního ztvárnění ženské postavy "Abstracte Vrouw" od nizozemské sochařky Sophie Harms – van Esterik. (van Estrik, 2015) (viz obr. č. 101)

Severní partie zámecké zahrady, plochy rozprostírající se kolem přístupové cesty, budou vyčištěny od náletových dřevin a odstraněny budou také keřové porosty severovýchodně od zámecké budovy. Stávající dřeviny stromového patra jsou esteticky velmi hodnotné a zásah do jejich rozmístění by měl negativní vliv na celkovou kompozici dochovanou z historie.

Příjezdová cesta od severu bude upravena pro budoucí příležitostně vyšší provoz. Povrch bude nově utvořen štětovanou dlažbou.

- 1 Zámecká budova
- 2 Travnatý ovál s fontánou
- 3 Mlatová cestní síť
- 4 Dvojice jírovců - pod nimi schody
- 5 Obelisk
- 6 Záhon v jižních výklencích
- 7 Záhon v severním výklenku
- 8 Linie záhonu před zámkem
- 9 Památník
- 10 Ponechaná budova (pod úrovní terénu)
- 11 Dianin hájek

Obrázek 83: Půdorys návrhu 1:1000

5.2.8 Doporučení pro širší okolí

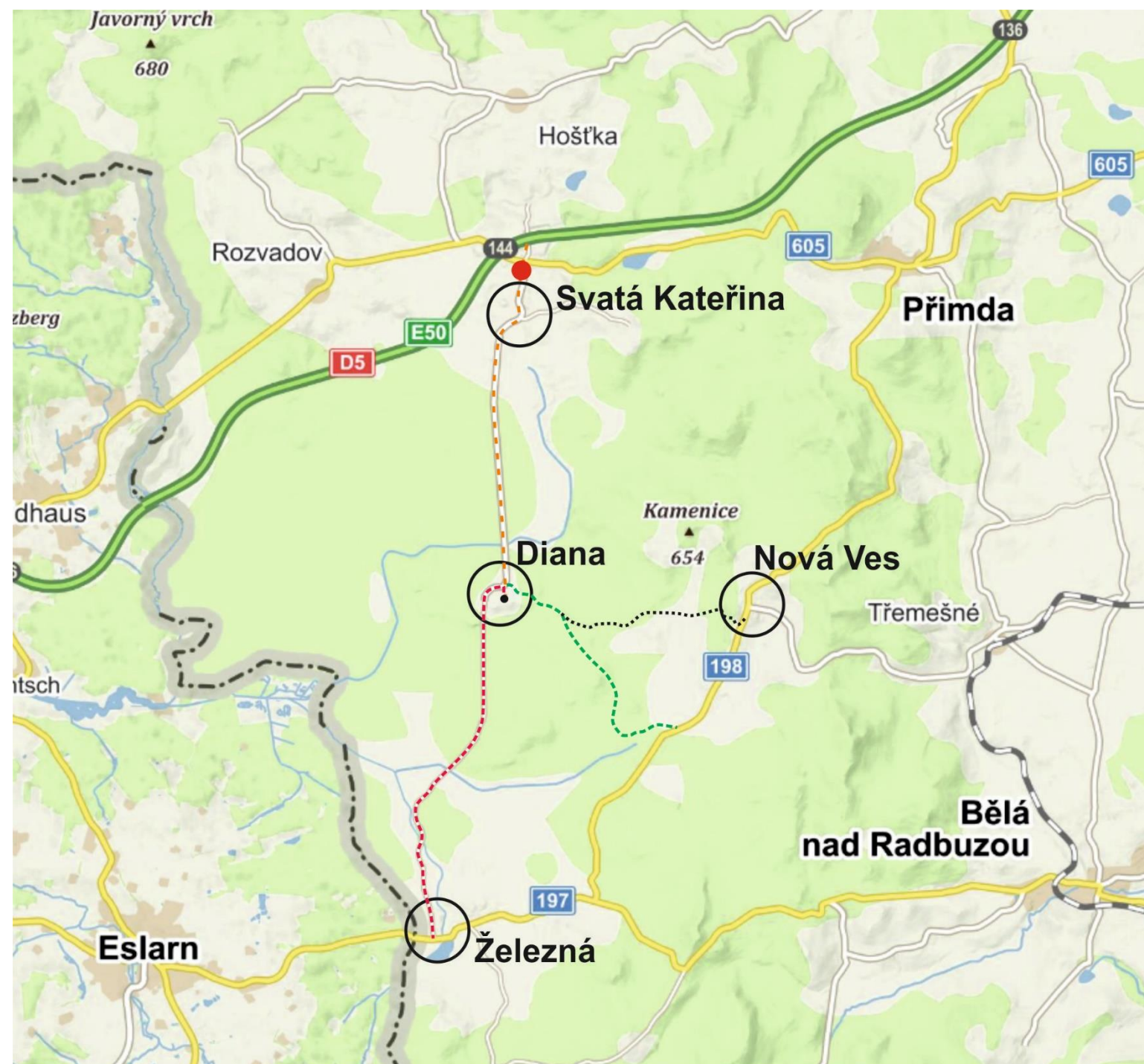
Nad rozsah studie jsou doporučeny následující zásahy jejichž potřeba řešení vyplývá z provedených analýz.

Příjezdová cesta na Dianu dnes vede přes obec Svatá Kateřina ze severu (viz obr. č. 84). Dnes je to jediná legální příjezdová cesta pro motorová vozidla. Jedná se o historickou příjezdovou trasu. Přímka osy, která u Svaté Kateřiny začíná, je dlouhá 5,6 km a objekt zámku Diana leží přibližně v její polovině. Z kompozičního hlediska by bylo žádoucí tuto příjezdovou trasu zanechat na přímé ose a krajinnou linii ještě zvýraznit. Důvod změny se nachází na severním okraji obce Svatá Kateřina. V obci je nyní situováno několik nočních klubů a nevěstinců. Shodou okolností jsou tyto objekty situovány přímo podél jediné příjezdové trasy na Dianu.

Proto by bylo lepší uvolnit příjezdovou trasu ze směru od Nové Vsi ležící na východ od lokality s napojením na silnici č. 198. Nyní je na této trase oboustranný zákaz vjezdu s výjimkou pro vozidla správy Kolowratových lesů. Tato trasa by mohla být vedena přímo do obce Nová Ves, ale zpřístupnění pro pojezd osobních automobilů by vyžadoval v některých úsecích vybudování v podstatě úplně nové komunikace. Tato trasa vychází u historické cesty spojující Dianu, zaniklou osadu Novohradský a Novou Ves. Možnost napojení na silnici č. 198 je zde ještě jedna, a to o 2 km jižně od Nové Vsi. Tato cesta je v relativně dobrém stavu a provoz zde by vyžadoval jen menší úpravy a opravy. Druhou možnou variantou je uvolnění komunikace z jihu od obce Železná s napojením na silnici číslo 197. Na tuto cestu se také vztahuje stejné omezení provozu.

Nově by zde vynikla dynamická kompozice průhledů krajinnými osami, a to především opačným směrem, než je v této práci popisována doposud, tedy z krajiny na objekt zámku, který bude při pohybu po příjezdové cestě odkrýván po částech a celý se odhalí až krátce před napojením na přímku severní příjezdové cesty. Budoucí potenciál reprezentačního sídla šlechtického rodu vyžaduje důstojnější přístupovou cestu, než jakou má Diana dnes.

Změna příjezdové trasy a uvolnění zákazů by vyžadovalo obnovu a zpevnění povrchu cest. Cestní síť i v rámci obce Diana by bylo vhodné renovovat, a to především v centrální části obce.

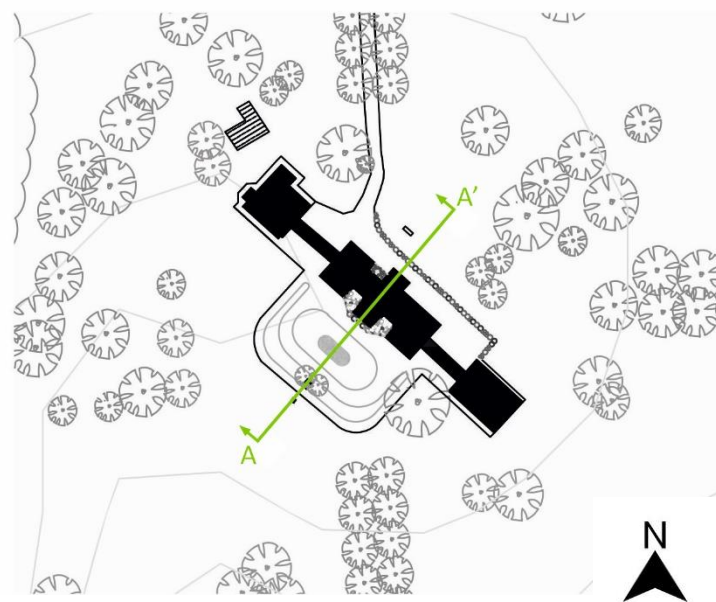
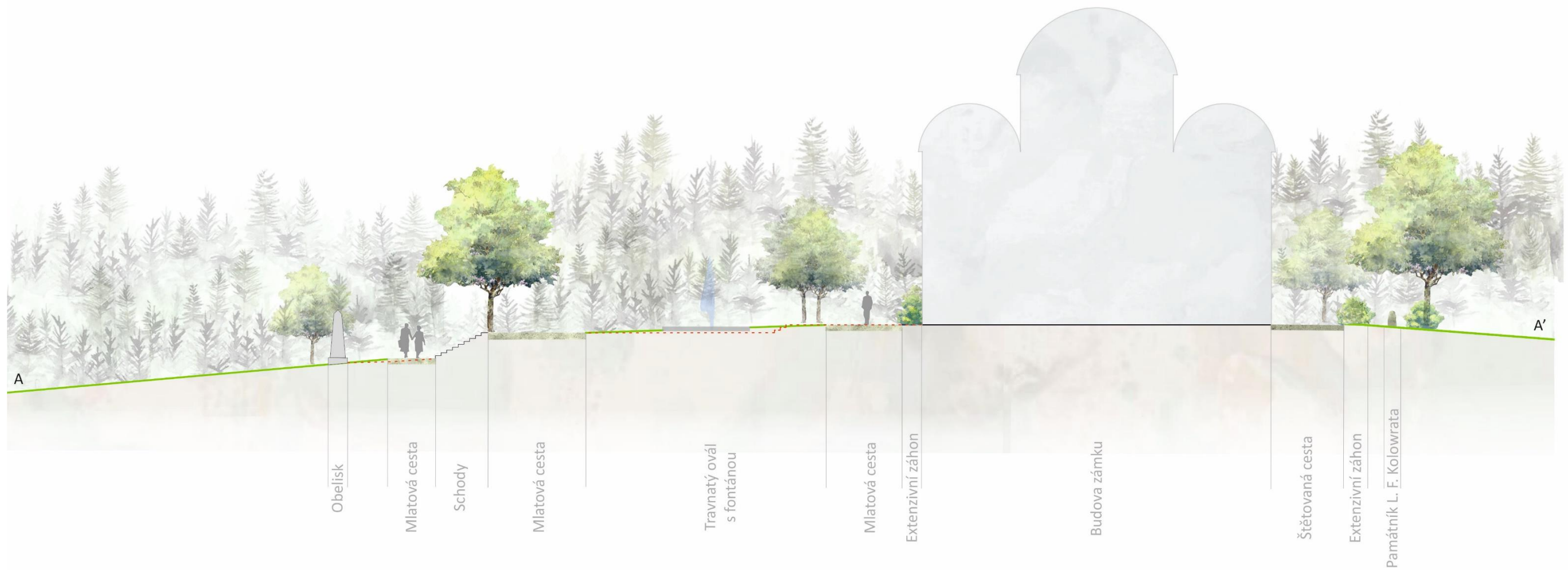

- Diana
- Problémové místo
- Původní příjezdová trasa
- Varianta 1 - k Nové Vsi
- Alternativa k var. 1
- Varianta 2 - do Železné

Obrázek 84: Schéma nových příjezdových cest (upraveno z Mapy.cz, 2020)

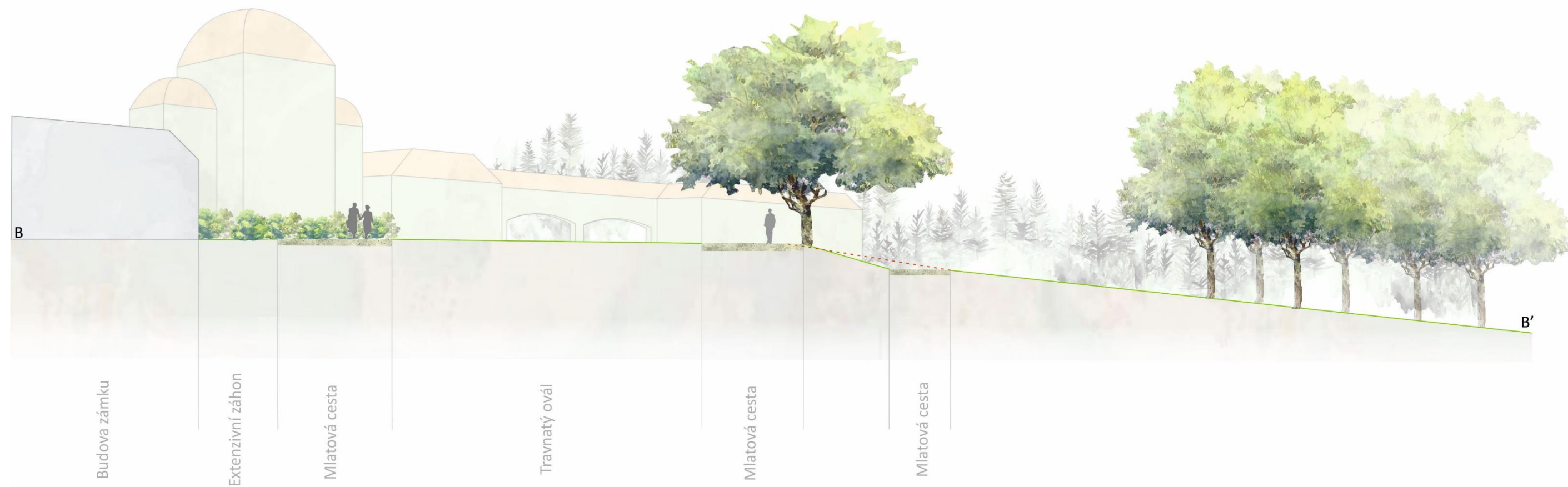
5.2.9 Řezy

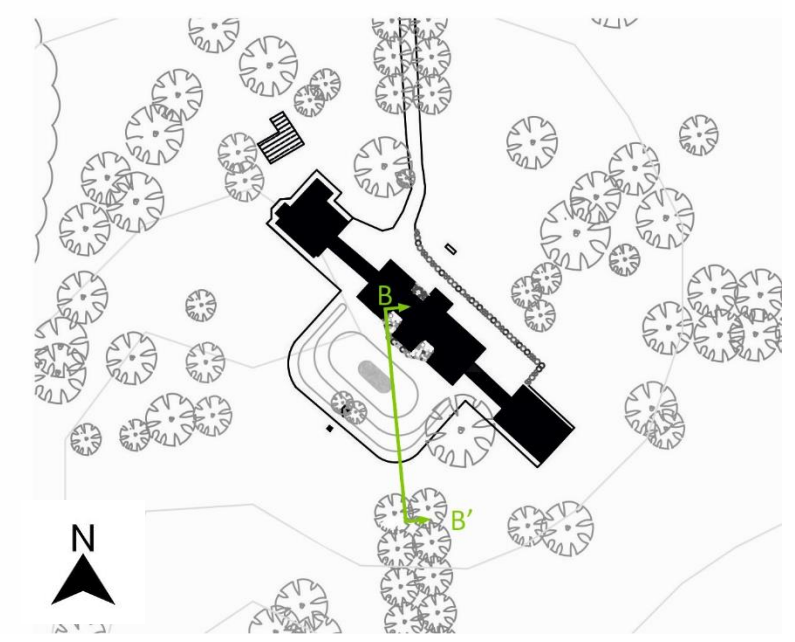
Původní terén

Obrázek 85: Řez terénem A-A' v měřítku 1:200

Původní terén

Obrázek 86: Řez terénem B-B' v měřítku 1:200

5.2.10 Kompozice návrhu

Obrázek 87: Schéma výhledů nové krajinné kompozice (1:2000)

5.2.11 Pohledy – perspektivy, vizualizace

Obrázek 88: Vizualizace jižní průčelí zámku

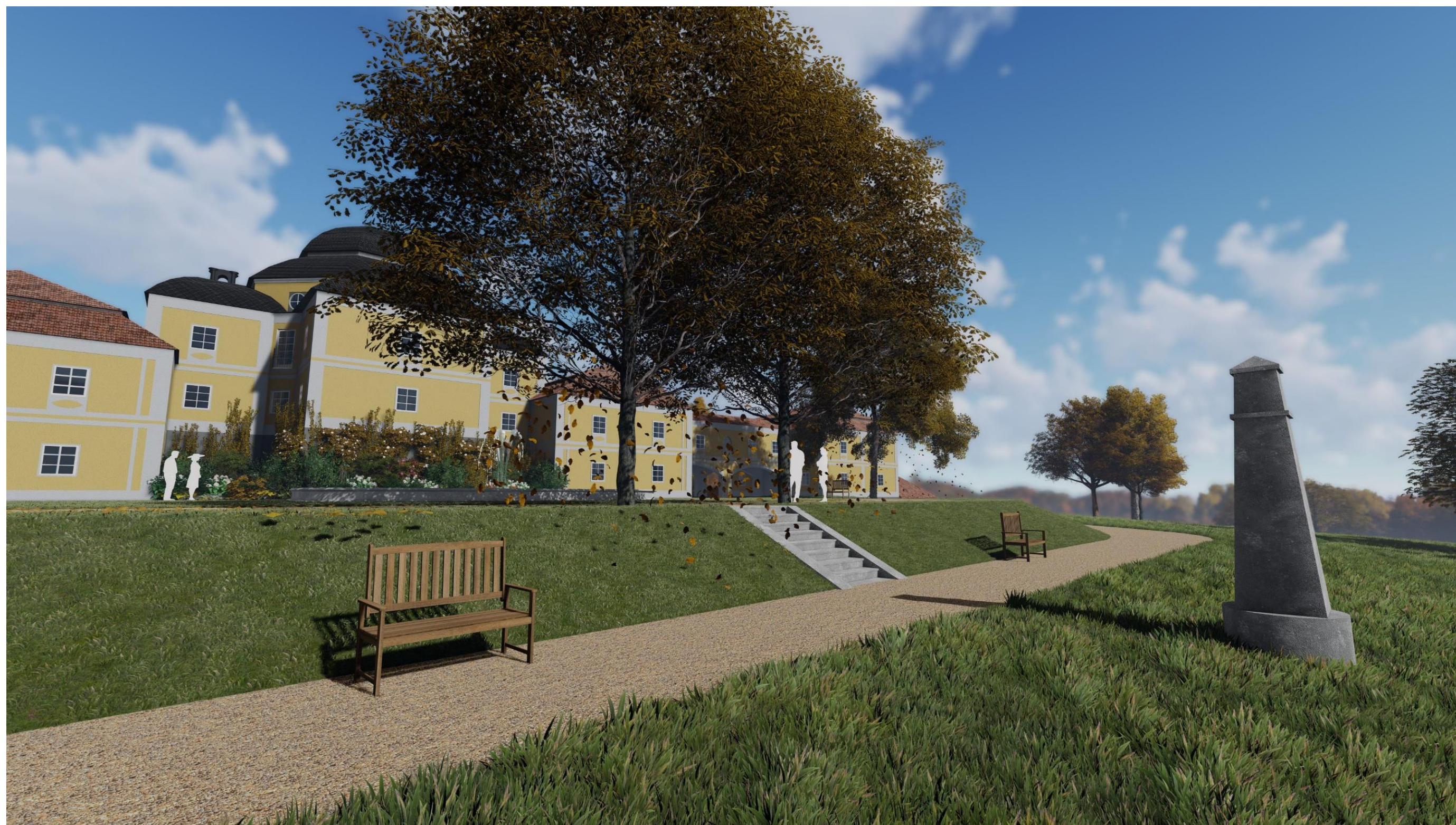
Obrázek 89: Jižní průčelí zámku a reprezentativní zahrada

Obrázek 90: Vyvýšení terénu před jižním průčelím, podzimní aspekt

Obrázek 91: Kompozice na začátku jihozápadní výhledové osy, podzimní aspekt

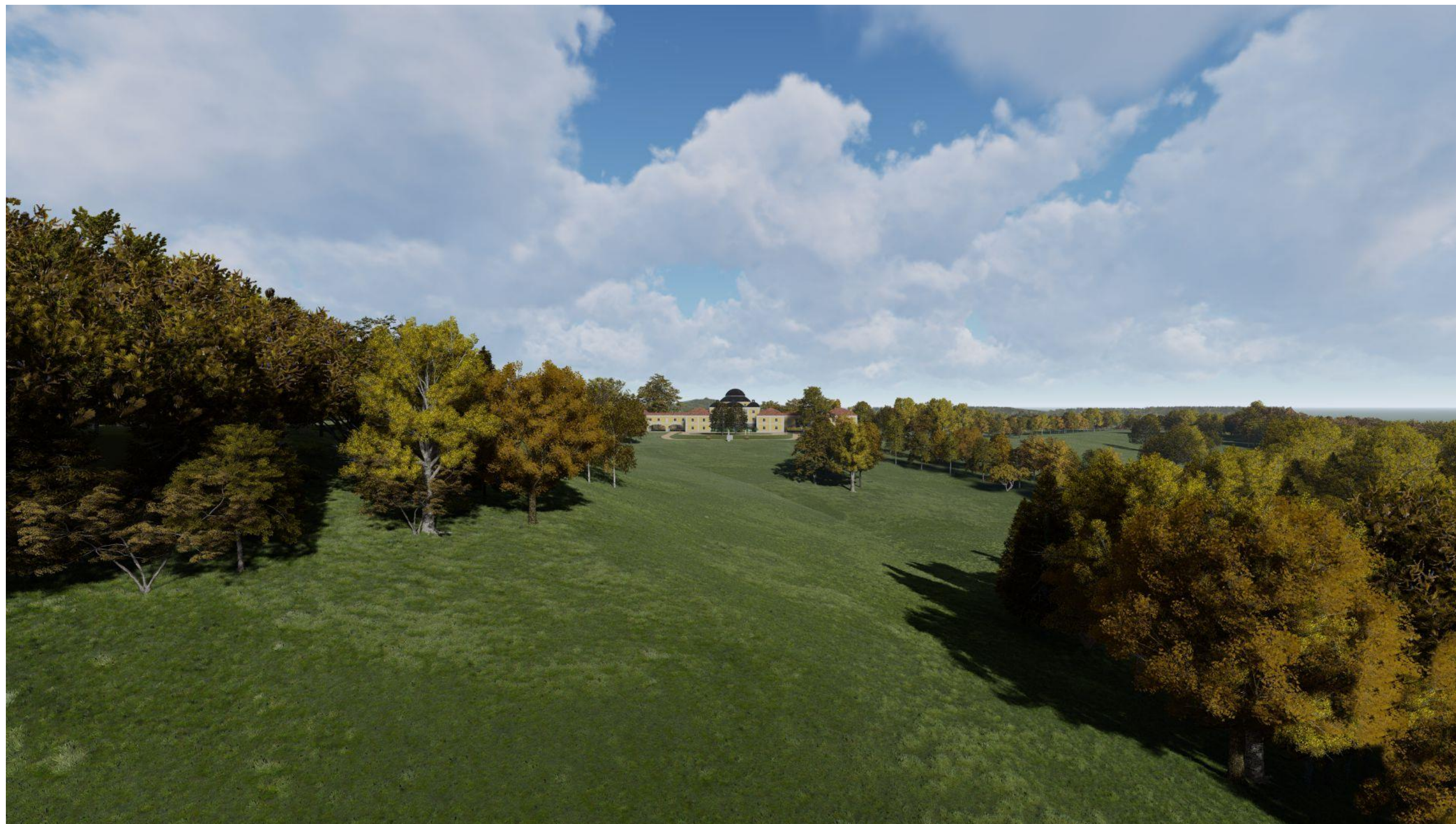
Obrázek 92: Obnovená jihozápadní výhledová osa

Obrázek 93: Pohled na zámek přes obnovenou luční partii v ploše bývalého sadu, podzimní aspekt

Obrázek 94: Pohled k zámku od jihozápadu – ptačí perspektiva, podzimní aspekt

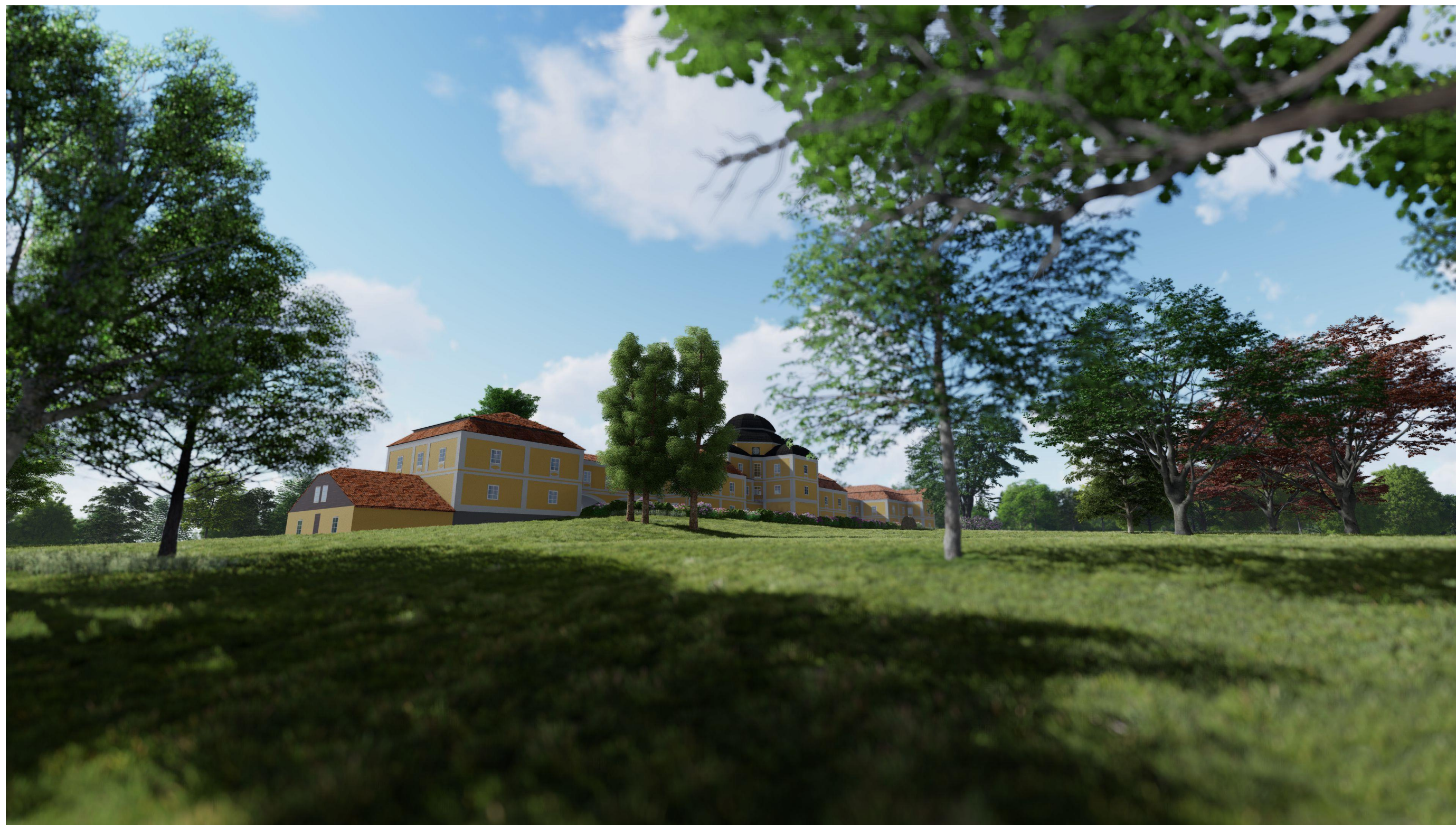
Obrázek 95: Severní průčelí s novou úpravou záhonu

Obrázek 96: Severní průčelí

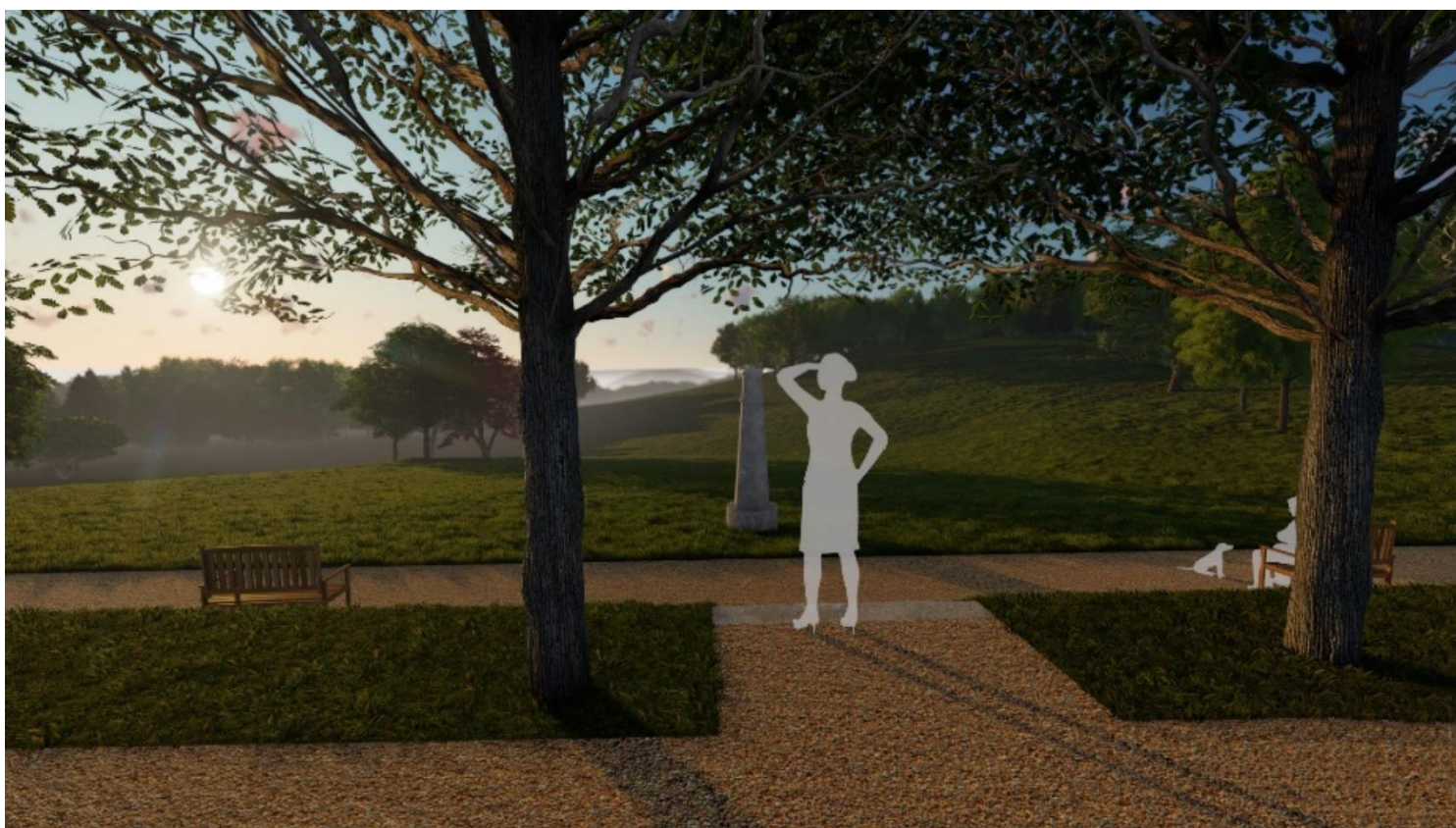
Obrázek 97: Pohled na severní průčelí. Okolí zámku vyčištěné od nežádoucích dřevin a budov

Obrázek 98: Nová kompozice v návaznosti na terén parku

Obrázek 99: Jihozápadní výhledová osa – večerní světlo

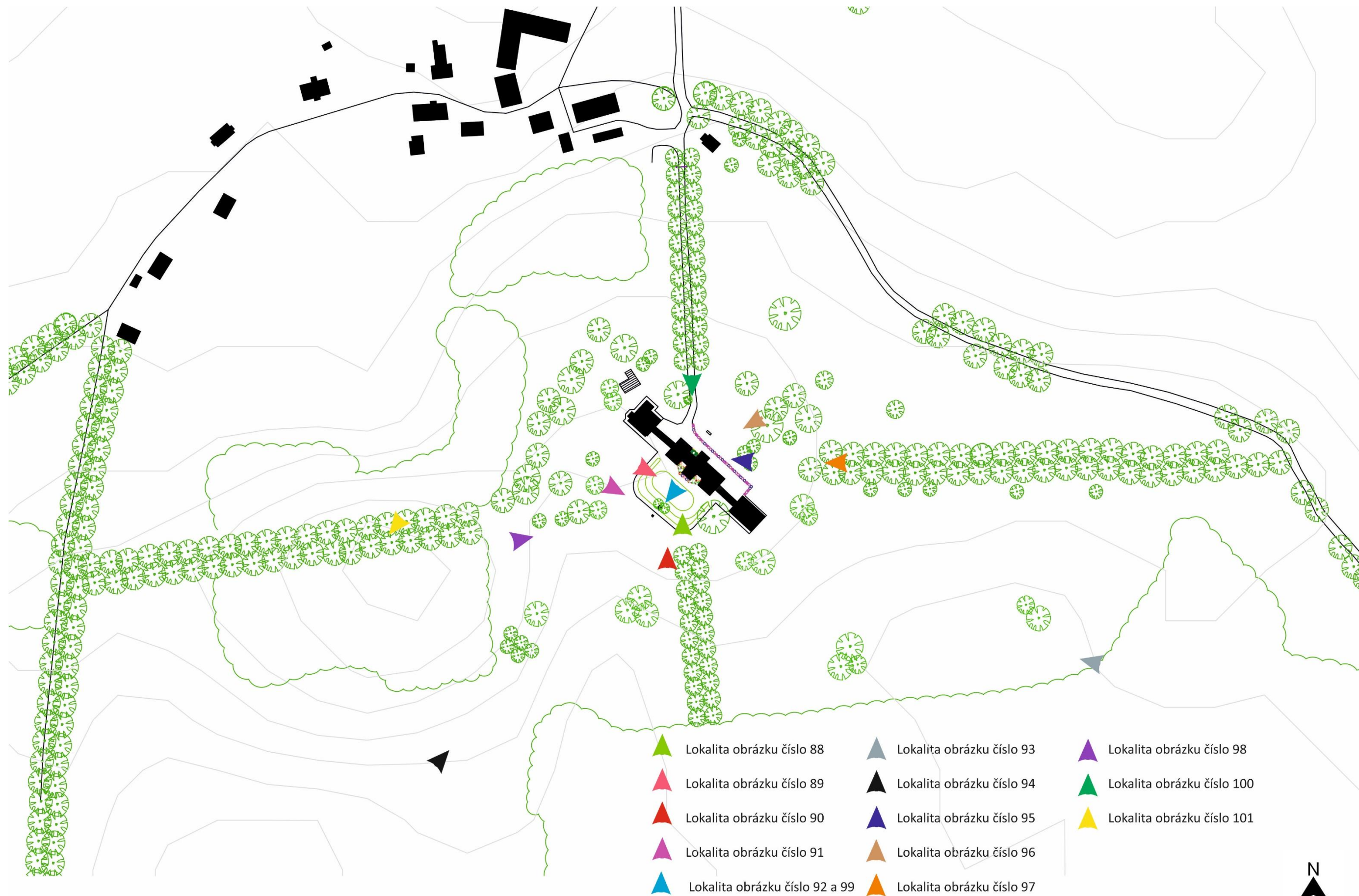

Obrázek 100: Přejezd k zámku

Obrázek 101: Možná podoba sochy bohyně Diany v bukovém háji

Obrázek 102: Lokality pohledů 88-101

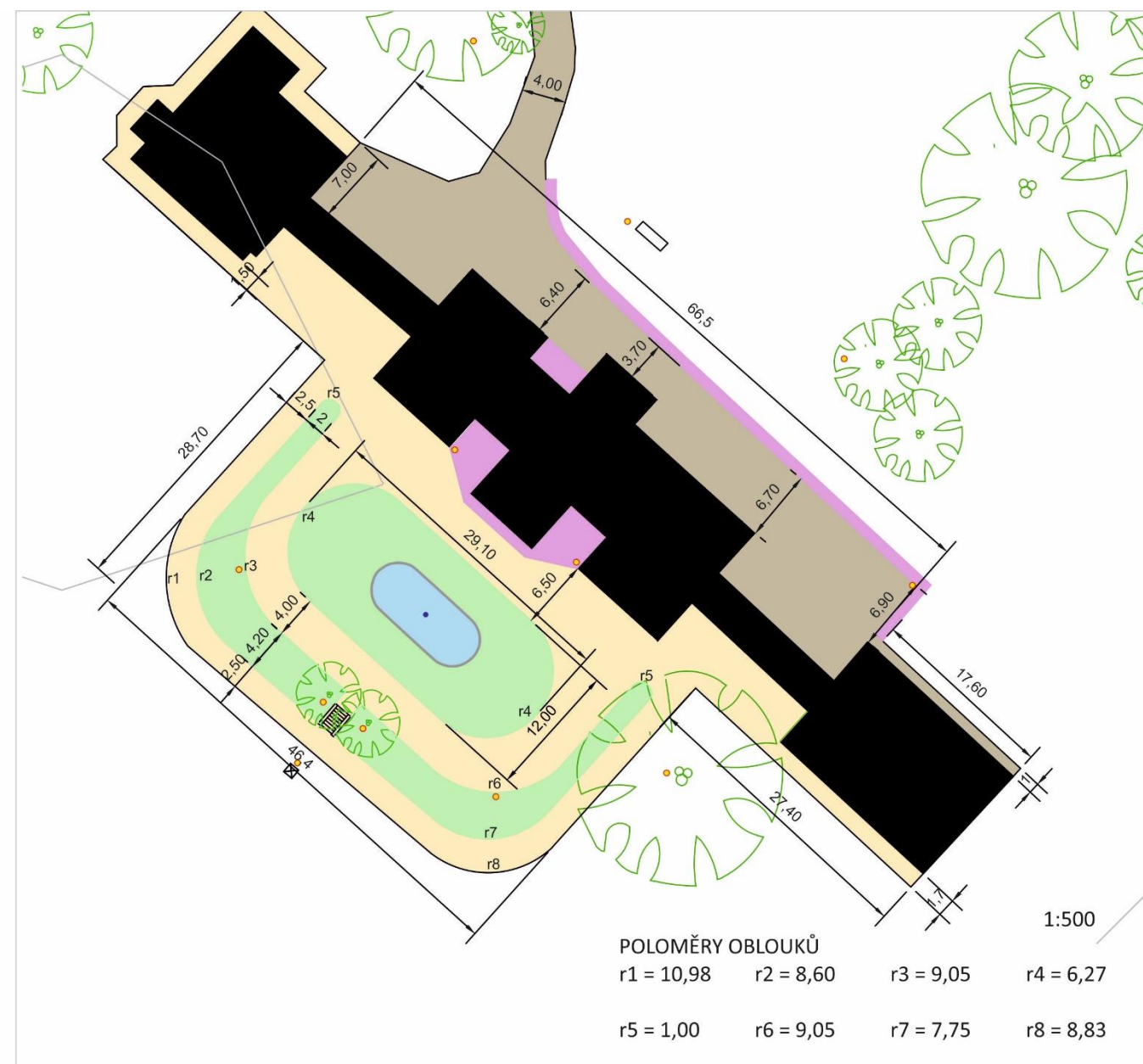

5.2.12 Stavebně technické prvky

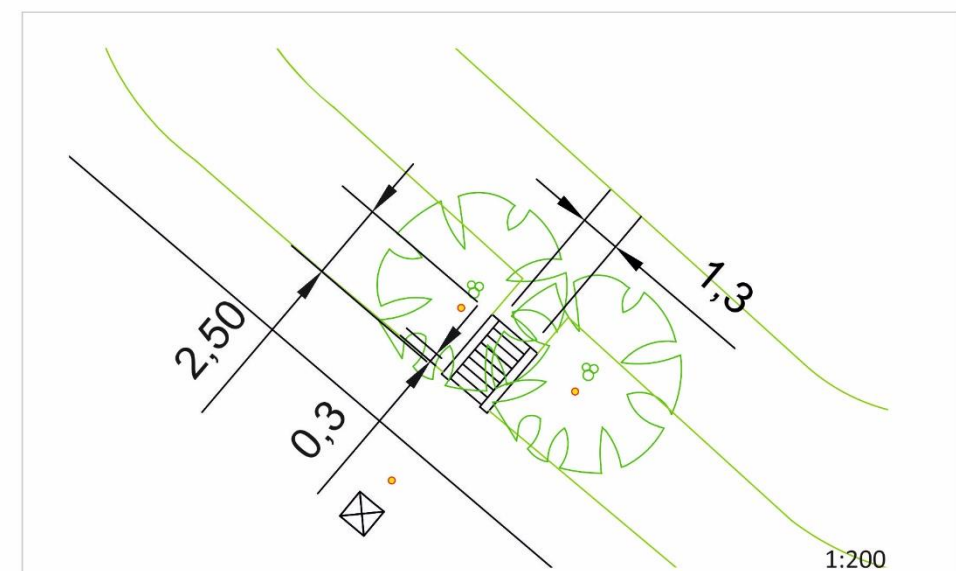

1:2000

Obrázek 103: Povrchy cest a rozměry cestní sítě (rozměry uváděny v metrech)

- Parkový trávník
- Mlatová cesta
- Štětovaná cesta
- Plochy záhonů
- Štěrkový trávník
- Fontána s tryskou
- Solární reflektory

1:200

Mlatové cesty

V reprezentativní zahradě s přímou návazností na objekt zámku bude pro cestní síť využit mlatový povrch. Tyto cesty mají u historických objektů dlouhou tradici a jsou často využívány. Skladba cesty a mocnost jednotlivých vrstev vyplývá z celkové zatíženosti typu provozu. Mlatové cesty v zámeckém parku na Dianě jsou určeny výhradně pro pěší a nikoli pro pojezd automobilů. Mocnosti jednotlivých vrstev jsou znázorněny v následujícím řezu (viz obr. č. 104).

Jako lemy mlatových povrchů je využita ocelová pásovina, která splňuje požadavek na minimální nápadnost technického prvku. Lemy tak plní především stabilizační funkci mlatu a nijak nezasahují do vizuální stránky parku. Obruba z ocelové pásoviny bude ukotvena ocelovými kolíky. Ty se na pásovinu přichycují pomocí navařených oček. (Zlatuška, a další, 2015)

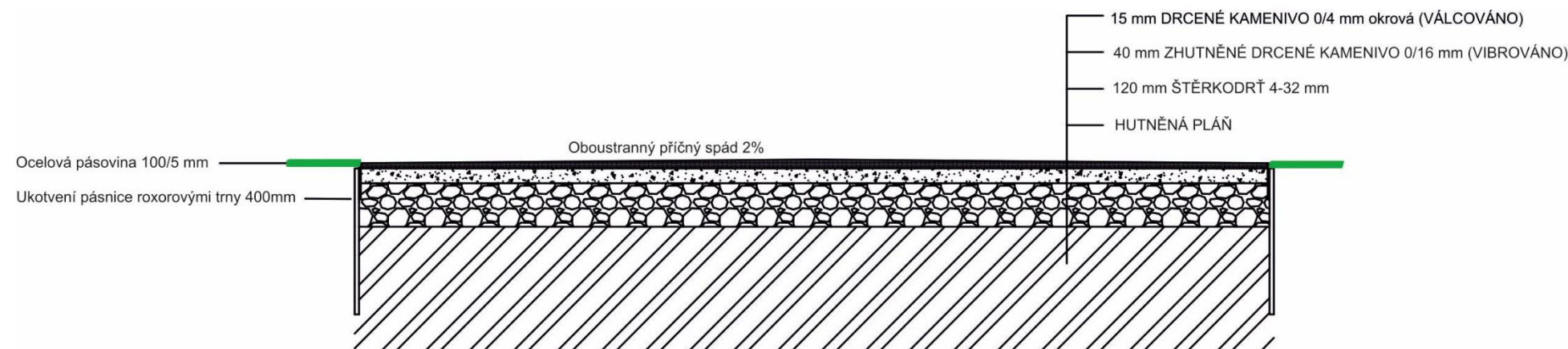
Štětovaná cesta

Povrch štětované cesty se dnes často využívá v blízkosti historických objektů. Jedná se o esteticky pěkný a funkční povrch vhodný i k občasnému pojezdu těžších vozidel. Použitým materiálem povrchu je v tomto případě žula. Kameny jsou ukládány na výšku, vyklínovány menšími a prosypány materiálem jemnější frakce. Celá plocha je následně zasypána jemným štěrskem 0-4 mm a zhutněna (viz obr. č.105).

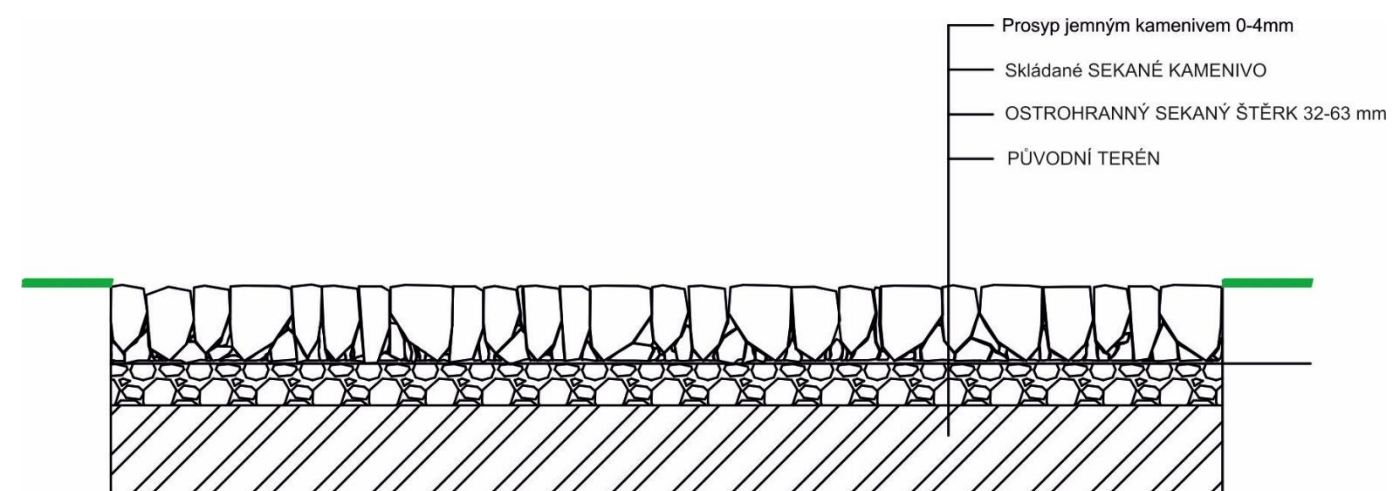
Tento povrch bude použit na příjezdové cestě ze severu v úseku od kostela sv. Žofie až k zámku a na ploše před zámkem.

Štěrkový trávník

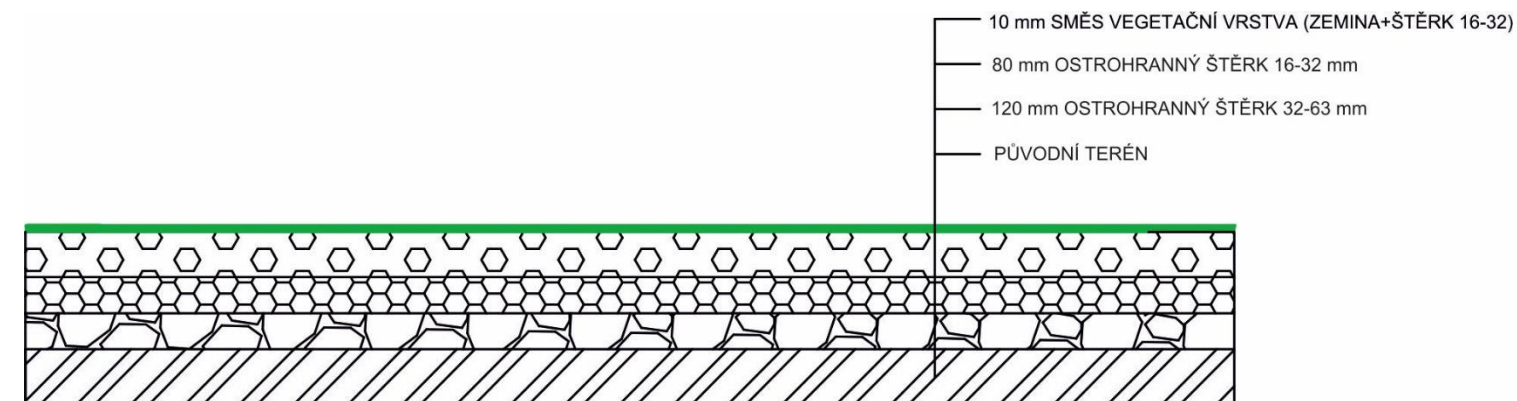
Na některých místech zámeckého parku je nutno do budoucna počítat s pojezdem vozidel i v rámci travnatých ploch. Bude se jednat o příležitostný provoz vozidel správy lesů a údržby parku například v rámci jižní aleje. V těchto partiích je využit štěrkový trávník, který vizuálně nenarušuje kompozici parku a zároveň je pro daný typ provozu funkční (viz obr. č. 106).

Obrázek 104: Řez mlatovou cestou určenou pro pěší, 1:20

Obrázek 105: Řez štětovanou cestou, 1:20

Obrázek 106: Řez štěrkovým trávníkem určeným pro příležitostný pojezd vozidel, 1:20

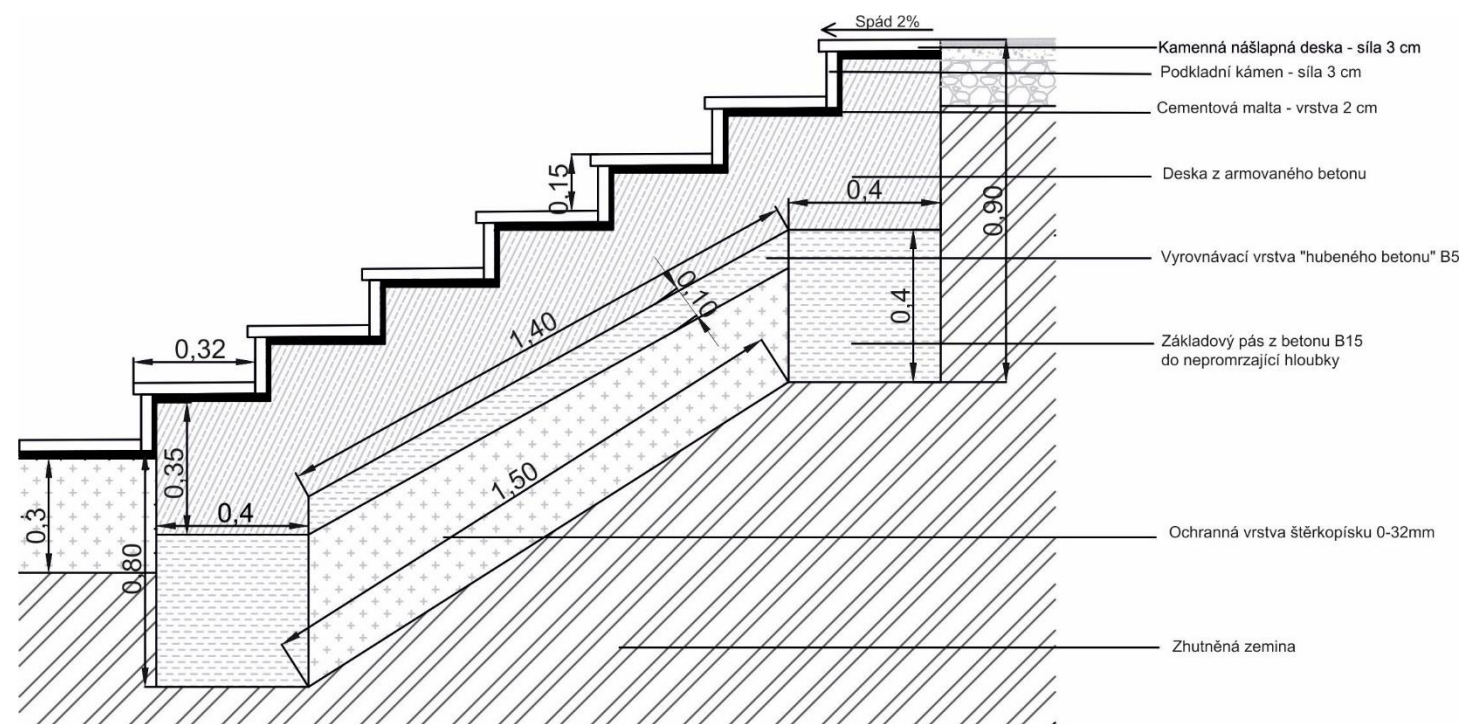

Obnova schodiště

Na jižní výhledové ose bude obnoveno venkovní schodiště. Jedná se o sedmistupňové schodiště. Je potřebná konstrukce základů do nezámrazné hloubky (viz obr. č. 107). Povrchovým materiálem schodů budou žulové desky. Realizace obnovy prvku bude provedena odbornou firmou podle samostatného projektu, kde bude brán ohled na dřeviny vysazené v blízkosti schodů.

Mobiliář

Vzhledem k relativně nízké návštěvnosti bude mobiliář v parku umístěn pouze sezónně. Na zimní období se bude ukládat do zázemí správy Kolowratských lesů. Tento faktor vyžaduje snadnou manipulaci s mobiliářem, proto zde není řešeno kotvení prvků k podkladu. Bude se jednat o zahradní dřevěné lavice TON (viz obr. č. 108).

Obrázek 107: Řez – skladba schodiště, 1:20

Renovace obelisku

Rekonstrukce sochařské dekorace bude provedena restaurátory na základě odborného projektu konzultovaného a schváleného příslušným NPÚ. Restaurátoři také posoudí stav a míru poškození objektu a následně určí nutné zásahy a způsob opravy.

Jedná se o důležitou součást parku. Pro krajinnou kompozici je nezbytné, aby byl obelisk v dobrém stavu a měl vyšší estetickou hodnotu, než je tomu dnes.

Osvětlení

Pro příležitostné osvětlení zámecké budovy budou v ploše parku rozmístěny reflektory. Nejintenzivnější osvětlení bude směřovat na centrální část objektu, postranní křídla budou osvětlena méně intenzivně (viz obr. č. 109). V ploše parku budou dále umístěny reflektory pro osvětlení dřevin. Jedná se o dva jírovce před jižním průčelím zámku a buk u příjezdové cesty ze severu. Stejně bude osvětlen také obelisk. Pro nasvícení budou využity solární reflektory LITOM solar light s různými intenzitami svícení.

Obrázek 108: Obnovené zámecké schody, obelisk a nový mobiliář

Obrázek 109: Večerní osvětlení – jihozápadní průčelí

Vodní prvek s fontánou

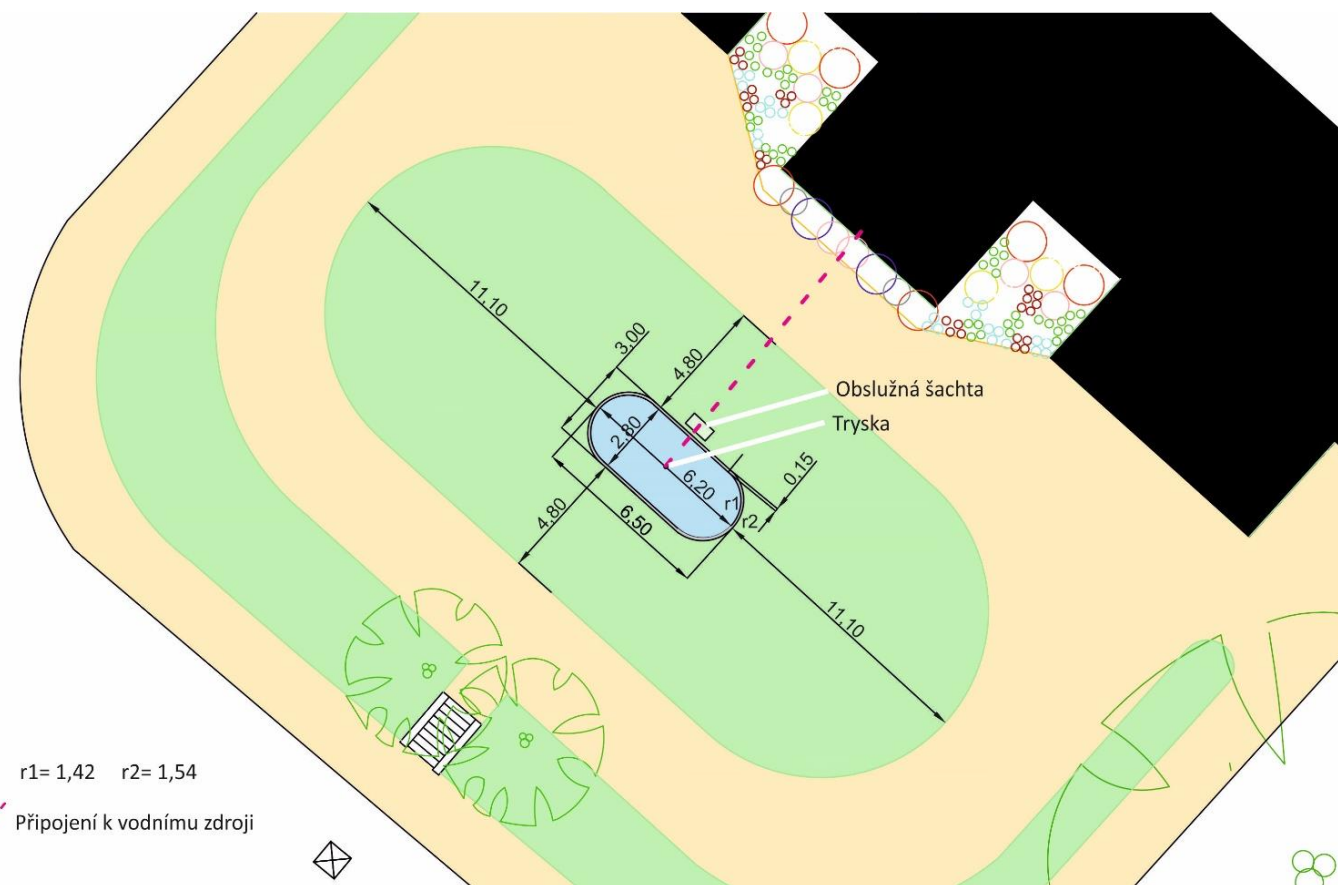
Dominantou reprezentativní zahrady je oválná fontána s jednou tryskou. Tento prvek přináší do plochy další zvukový vjem. Zurčení vody tak doplňuje šum okolních stromů a zpěv ptáků.

Fontána zasazená do travnatého oválu má vyvýšený lem z umělého kamene. Použitá bude tryska Oase Vulkan 43–3 K. Pro docílení 2 metrů výšky vodotrysku bude použito čerpadlo Aquarius Universal Premium 9000. (na obrázku č. 110 je totožná tryska, ale s méně výkonným čerpadlem, tvar proudění je stejného charakteru)

Přívod vody bude do fontány přiveden v průběhu rekonstrukce zámku.

Obrázek 110: Struktura vodotrysku použité trysky (der-gartenteich.com, 2020)

Obrázek 111: Rozměry a připojení fontány (měřítko 1:200)

Obrázek 112: Vizualizace večerního nasvícení vodního prvku

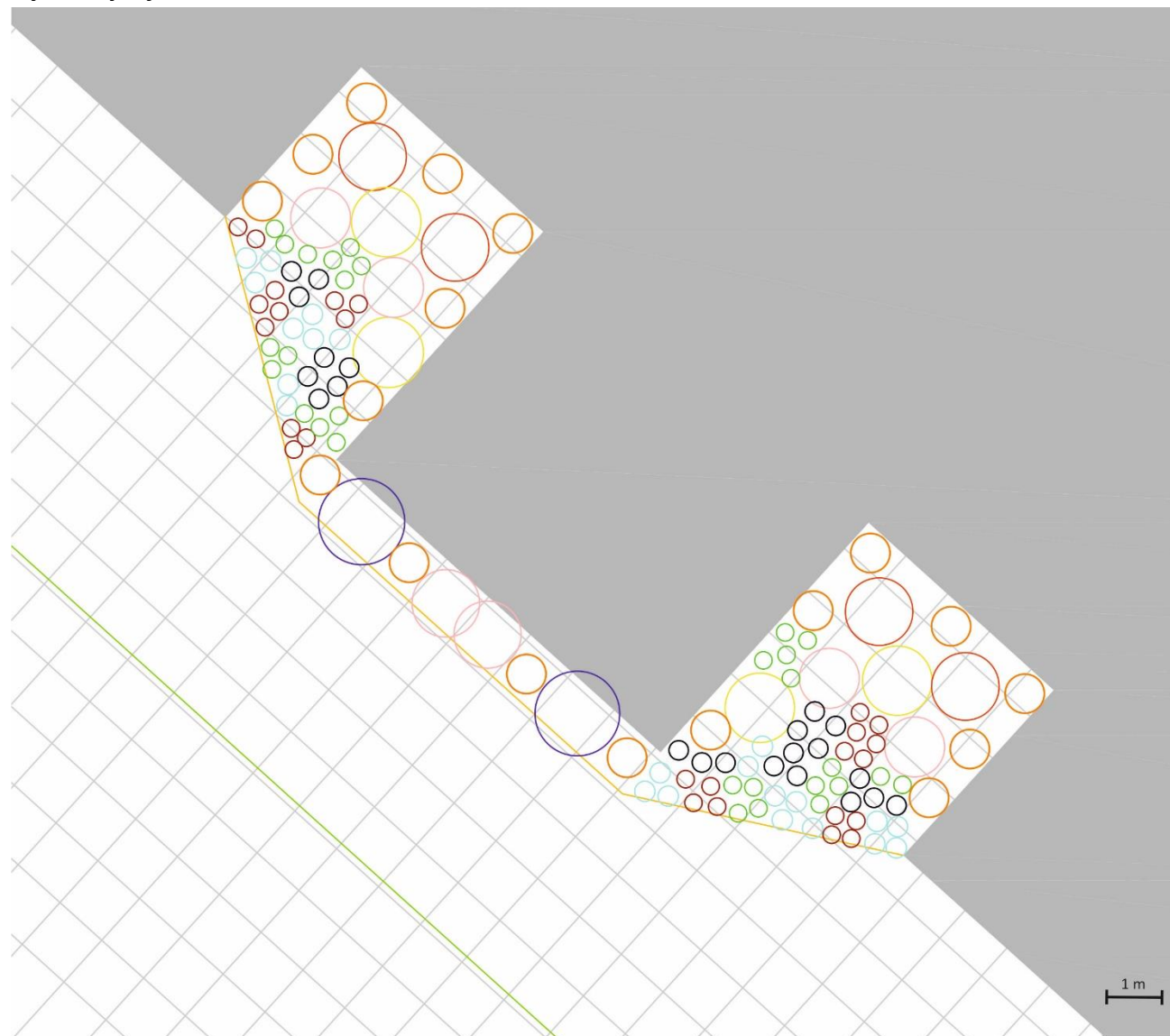

Obrázek 113: Vizualizace fontány

5.2.13 Osazovací plány

Výklenky – jižní strana

KEŘE ○ Hydrangea paniculata 'Fire Light' ○ Cornus alba 'Sibirica' ○ Hydrangea petiolaris ○ Viburnum Farreri ○ Lonicera tatarica	PODSADBA ○ Vinca minor + Vinca minor bílá ○ Lamium maculatum 'White Nancy' ○ Stachis byzantina ○ Dianthus deltoides

Obrázek 114: Osazovací plán jižních výklenků

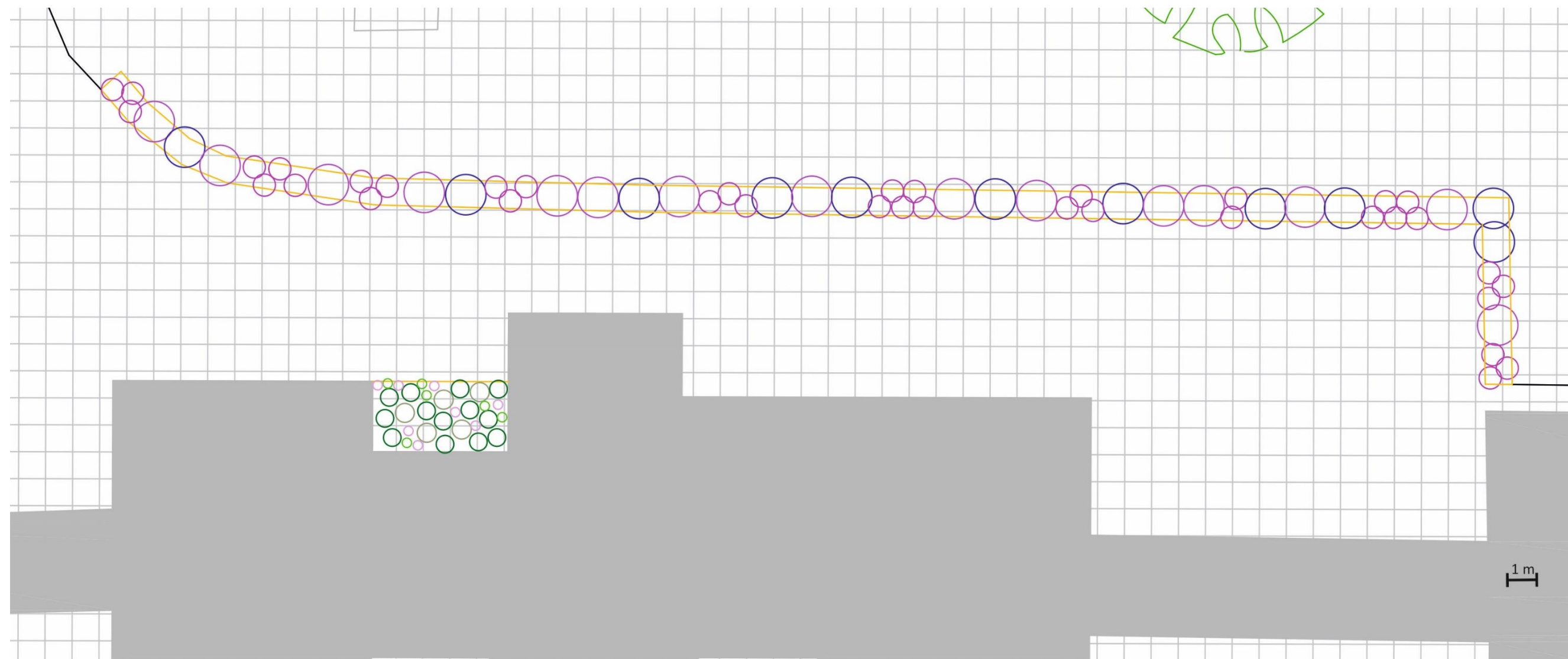
Obrázek 115: Vizualizace osázení jižních výklenků

Obrázek 116: Vizualizace osázení jižních výklenků – čelní pohled

Severní záhony

- LINIOVÝ ZÁHON**
- *Hydrangea paniculata* 'Grandiflora'
  - *Paeonia suffruticosa* 'Yachiyo tsubaki'
  - *Spiraea japonica* 'Manon'

- SEVERNÍ VÝKLENEK**
- *Aruncus dioicus* 'Kneiffi'
  - *Dryopteris filix mas* 'Barnesii'
  - *Lamium maculatum* 'White Nancy'
  - *Pulmonaria officinalis*

Obrázek 117: Osazovací plán záhonů severně od zámku

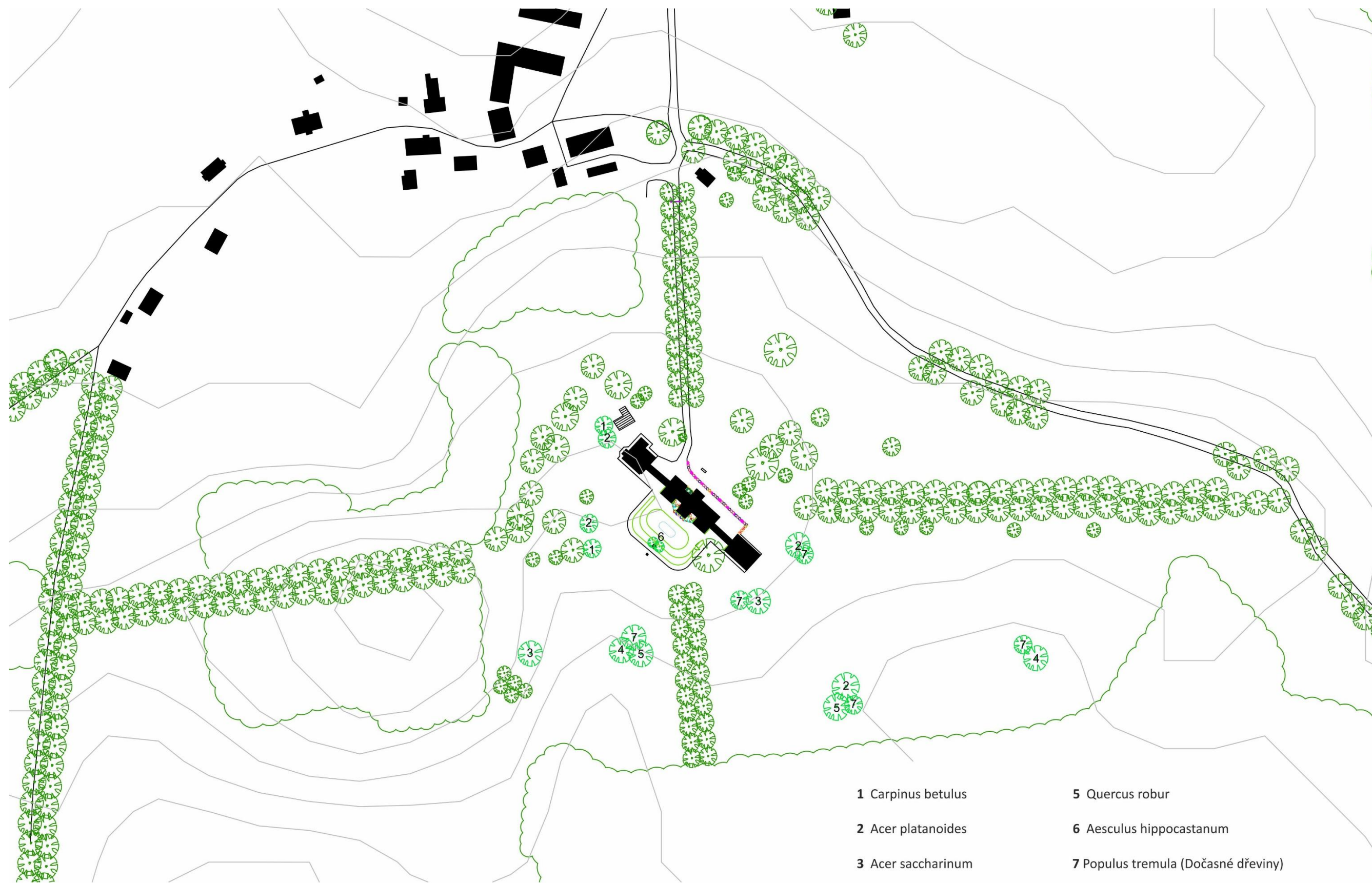
Obrázek 118: Vizualizace záhonu v severním výklenku

Obrázek 119: Linie severního záhonu

1 <i>Carpinus betulus</i>	5 <i>Quercus robur</i>
2 <i>Acer platanoides</i>	6 <i>Aesculus hippocastanum</i>
3 <i>Acer saccharinum</i>	7 <i>Populus tremula</i> (Dočasné dřeviny)
4 <i>Fagus sylvatica</i> 'Atropurpurea'	

Obrázek 120: Rozmístění nově vysazených stromů, 1:2000

5.2.14 Sortiment

Tabulka 4: Vysazované rostliny

	Český název	Latinský název	Kultivar
Cílová dřevina	buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	Atropurpurea
	habr obecný	<i>Carpinus betulus</i>	
	javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	
	javor stříbrný	<i>Acer saccharinum</i>	
	jírovec maďal	<i>Aesculus hippocastanum</i>	
	lípa velkolistá	<i>Tilia platyphyllos</i>	
	dub letní	<i>Quercus robur</i>	
Dočasná dřevina	topol osika	<i>Populus tremula</i>	
Záhony	barvínek menší	<i>Vinca minor</i>	Alba
	čistec vlnatý	<i>Stachys byzantina</i>	
	hluchavka skvrnitá	<i>Lamium maculatum</i>	White Nancy
	hortenzie latnatá	<i>Hydrangea paniculata</i>	Fire Light
	hortenzie latnatá	<i>Hydrangea paniculata</i>	Grandiflora
	hortenzie řapíkatá	<i>Hydrangea petiolaris</i>	
	hvozdík kropenatý	<i>Dianthus deltoides</i>	
	kalina vonná	<i>Viburnum farreri</i>	
	kaprad' samec	<i>Dryopteris filix mas</i>	Barnesii
	pivoňka keřovitá	<i>Paeonia suffruticosa</i>	Yachiyto tsubaki
	plicník lékařský	<i>Pulmonaria officinalis</i>	
	svída bílá	<i>Cornus alba</i>	Sibirica
	tavolník japonský	<i>Spiraea japonica</i>	Manon
	udatna lesní	<i>Aruncus dioicus</i>	Kneiffi
	zimolez tatarský	<i>Lonicera tatarica</i>	

Zvolený sortiment splňuje požadavky na nižší údržbu a vychází z informací o stanovištích zjištěných v rámci analýz. Každý ze tří záhonů má jiné specifické podmínky. Jižní záhon má například vyšší denní oslunění. Záhon ze severu je naopak v celodenním hlubokém stínu. S tím souvisí i vyšší vlhkost. Linie záhonu severně od zámku je zastíněna částečně a stín zde přes den hodně putuje.

S ohledem na charakter prostředí je v záhonech velký podíl původních druhů. V místních lesích se například běžně vyskytuje udatna lesní (*Aruncus dioicus*), plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis*), barvínek menší (*Vinca minor*), kaprad' samec (*Dryopteris filix mas*) a většina druhů vysazovaných stromů. Na lučních stanovištích je pak četný i hvozdík kropenatý (*Dianthus deltoides*). Některé z těchto rostlin jsou vysazovány ve šlechtěných zahradnických kultivarech, jiné jsou ve své přirozené formě. Popínavé dřeviny jsou zastoupeny hortenzií řapíkatou (*Hydrangea petiolaris*), která se bude pnout po trelážích kolem jihozápadního rizalitu.

Barevně jsou záhony v jižních výklencích laděny do odstínů červené v kontrastu s bílými květy a šedavými listy některých rostlin. Linie záhonu u příjezdové cesty je ve fialových a růžových tónech. Výklenek na severní straně je vytvořen převážně z domácích rostlin a barevně bude spíše umírněný zelený s proměnlivými různobarevnými květy.

Rostliny ve všech záhonech mají celoroční efekt. Jižní výklenky se brzy na jaře rozzáří růžovou kalinou vonnou (*Viburnum farreri*), bude následovat rašení listů doprovázené květem zimolezu tatarského (*Lonicera tatarica*) a svídy krvavé (*Cornus alba*), následně bohaté bílé kvetení hortenzie řapíkaté (*Hydrangea petiolaris*). Následně se připojí hortenzie latnatá (*Hydrangea paniculata*), která si suché květy ponechá do zimy. Zimě pak budou mít největší efekt červené pruty svídy bílé (*Cornus alba*). Severní záhon bude na jaře nabízet pohled na fialové plicníky doplněné bělavými hluchavkami a přes léto pak bílá udatna a množství kapradiny. Pás záhonu u příjezdové cesty je vytvořen pouze ze tří taxonů. Jedná se o dřevité pivoňky (*Paeonia suffruticosa*), tavolník japonský (*Spiraea japonica*) a hortenzii latnatou (*Hydrangea paniculata*). Zde budou první kvést pivoňky, následované hortenzií. Tavolník japonský zde bude kvést celé léto.

Ohledně výsadby stromů bude využito domácích taxonů i dřevin nepůvodních. Dynamika proměn v průběhu ročních dob je využita i u vysazovaných stromů. V březnu vykvétá červeně javor stříbrný (*Acer saccharinum*) následovaný žlutými květy javoru mléče (*Acer platanoides*). Po rašení listů se projeví květy jírovců (*Aesculus hippocastanum*) následované vonnými květy lip (*Tilia platyphyllos*). Výrazně barevnými prvky jsou pak v ploše parku červenolisté buky lesní (*Fagus sylvatica* 'Atropurpurea'). Podzimní zbarvení se jako první projeví u topolů osik (*Populus tremula*).

Osiky jsou zde využity především jako dočasné dřeviny. Jejich hlavní funkce spočívá v rychlém růstu, a tedy v rychlém prostorovém efektu. Po nástupu cílových dřevin budou odstraněny.

5.3 Finanční zhodnocení

Tabulka 5: Oceněný výkaz výměr

Celková položka	Jednotky	Množství	Za jednotku	Celkem
Mlatová cesta	m ²	1050	500	525 000
Založení s přípravou lože, konstrukce, materiálů a doprava				
Štěťová cesta	m ²	1270	1200	1 524 000
Založení s přípravou lože, konstrukce, materiálů a doprava				
Štěrkový trávník	m ²	1 500	450	675 000
Založení s přípravou lože, výsev včetně materiálů a prací, doprava				
Parkový trávník	m ²	560	350	196 000
Založení s přípravou lože, výsev včetně materiálů a prací, doprava				
Mobiliář	ks	4	5 200	20 800
Zahradní dřevěná lavice TON				
Osvětlení	ks	8	5 000	40 000
Montáž, připojení, doprava, materiál				
Obnova schodiště	ks	1	200 000	200 000
Odstranění původního, zednické práce, materiál, doprava				
Obnova obelisku	ks	1	200 000	200 000
Restaurátorské práce				
Realizace fontány	ks	1	150 000	150 000
Zbudování nádrže, instalace čerpadla a trysky, připojení na vodní zdroj, materiály				
Kácení stromů	ks	77	1 500	115 500
Včetně odstranění pařezů a štěpkování				
Kácení porostů	m ²	800	100	80 000
Včetně odstranění pařezů				
Výsadby trvalek a keřů	m ²	130	1 200	156 000
Včetně přípravy záhonu, výsady, materiálů a dopravy				
Výsadba stromu	ks	17	8000	136 000
Včetně přípravy zeminy, výsadbové jámy, materiálu a dopravy*				
Odhadovaná cena celkem				4 018 300
Cena údržby za 1 rok				1 000 000
Úprava mlatů, péče o výsadby, údržba prostoru, provoz fontány				

* Vysazované stromy budou z většiny pocházet z lesního podniku majitelů

K odhadované celkové částce je nutno dále počítat s částkou za demolice bouraných objektů

6 Diskuze

Studie zámeckého parku vychází z informací a dat zjištěných v literární rešerši, analýzách a terénních průzkumech. Detailní historická analýza vývoje zámecké budovy, zahrady a okolní krajiny umožnila vytvoření představy a prvních vizí podoby návrhu. Analýza kompozice dále odhalila zanikající krajinné struktury hodné obnovy.

Před samotným navrhováním byla položena otázka, zda má být lokalita přesnou kopií historického stavu, nebo zda zde může vzniknout úprava zcela nová, odpovídající plánované budoucnosti parku. Bylo přistoupeno k novému řešení, které otevře nové možnosti a poskytne nový obraz celé lokality.

Následování dat zjištěných při analýzách směřovalo původně k vytvoření pravidelného parteru s kompozicí založenou na křížení krajinných os ve tvaru husí nožky jižně od zámeckého objektu. Tato úprava se stříhanými plůtky by byla náročnější na údržbu.

Pro unikátnost lokality, kde krajinné osy alejí nesměřují kolmo ke stavbě ani přímo čelně na rizality ani na postranní křídla objektu, byl vytvořen nový návrh parteru vycházející z nových poznatků. Krajinné osy totiž nesměřují na geometrický střed objektu (vyvýšenou kupoli), ale každá zvlášť míří na jeden z rizalitů. Jedná se o značnou odlišnost od typických harmonicky uspořádaných barokních kompozic způsobenou pootočením zámecké budovy o 45° vůči hlavním světovým stranám. Osy (k hlavním světovým stranám orientované) půdorysného pravoúhlého kříže alejí tak směřují na rohy rizalitů.

V době, kdy byla utvářena krajina kolem zámku Diana se ve Francii budovala velkolepá díla jako Versailles, která měla vliv na většinu podobných celků. V okolí zámku Diana ale vliv přímých kompozic Andrého Le Nôtre viditelný není. (Hazlehurst, 1981)

Při plánování nové podoby zámeckého parteru bylo nutno vycházet z výše zmíněných poznatků s přihlédnutím k jiným objektům památek zahradního umění. Navrhovaná podoba parteru je novým útvarem, který respektuje historické podoby plochy, ale zároveň přináší zcela nové formy. Nové řešení je kombinací původní kompozice krajinných os, které plně

respektuje, a jednoduchého travnatého oválného parteru poskytujícího volné výhledy a pohyb plochou.

V rámci nových úprav bude přistoupeno k v celku radikálnímu kácení a demolicím objektů. V těsné blízkosti budovy zámku dojde k odstraňování nepůvodních objektů. Tím se otevrou dávno ztracené výhledy od severovýchodního zámeckého křídla. Studie počítá s relativně masivním kácením nevhodných dřevin. Tento krok počítá s odstraněním především dřevin sadu, vysazených po roce 1960. Dnes přestárlé ovocné dřeviny uvolní místo rozlehlé luční partii. Dále proběhne průklest v rámci lesního porostu, kterým bude obnoven průhled hlavní výhledové osy. Další kácení bude v areálu spíše výjimečnou záležitostí. Tyto zásahy jsou nezbytné pro obnovu původní hodnoty objektu zámku a zámeckého parku. Dojde zde i k výsadbě nových hodnotných dřevin, které budou doplňovat a vytvářet novou krajinnou kompozici nebo zdůrazňovat stávající celky.

Spolu s romantickým propojením s bohyní Dianou, krajinnými kompozicemi s několikakilometrovými osami a celkovým půvabem chráněné krajinné oblasti Českého lesa je lovecký zámeček na Dianě velmi zajímavou lokalitou, která si zaslouží péči a rozvoj. Lokalit v podobném stavu jako Diana je v oblasti západních Čech několik. Lze mluvit o štěstí, že se o tento objekt majitelé starají a začínají s jeho obnovou. Je důležité zachovávat podobné lokality pro budoucí generace.

Obnova objektu loveckého zámku s realizací revitalizačních zásahů v zámeckém parku a krajinně bude dlouhodobou záležitostí. Výsledků rekonstrukce zámku se pravděpodobně dočkáme v horizontu několika let. Výsledky obnovy zámeckých zahrad však ocení až následující generace.

7 Závěr

Tématem diplomového projektu byla revitalizace zámeckého parku u loveckého zámku Diana poblíž Rozvadova v Českém lese.

Na základě údajů a dat shromážděných v literární rešerši a po shrnutí současného stavu lokality byla vypracována studie úprav a byla stanovena doporučení pro širší okolí zámku. Data byla sesbírána z literatury, historických materiálů jako jsou mapy a snímky, vědeckých článků, terénních průzkumů a z komunikace s místními obyvateli a správou Kolowratových lesů. Provedena byla také kompoziční analýza. Dále byla shromážděna data ohledně přírodních podmínek, ochrany přírody a památkové péče. Lokalita Diany byla také porovnávána s podobnými zámeckými areály jak v Čechách, tak v Evropě. Informace a požadavky, z těchto analýz vzešlé byly důležitým podkladem při plánování.

Součástí práce bylo také vypracování SWOT analýzy, která shrnuje veškeré faktory jejichž potenciál bylo nutné posoudit k vypracování studie parku.

Studie je zaměřena jak na blízké okolí zámeckého objektu, tak i na anglický park a na okolní krajinu. V nejbližším okolí zámku byla vytvořena reprezentativní zahrada. Ze severní strany zámku se jednalo spíše o kosmetické úpravy povrchů a odstraňování nežádoucích prvků. Byly odstraněny budovy zbudované po roce 1960. Tento radikální krok uvolnil celkové vzezření zámku a znovu otevřel výhledy na anglický park a do okolní krajiny. Pod jižním průčelím zámku byla vytvořena jednoduchá úprava ve formě vyvýšené terasy pozvolna ukončené travnatým srázem.

Dominantu terasy vytváří dvojice jírovců nad travnatým oválem v rámci mlatové cestní sítě. Pod dřevinami byly obnoveny schody. Do travnatého oválu byl usazen nízký vodní prvek s vodotryskem. Tímto prvkem začíná výhledová osa směrem na jihozápad. Tato osa byla dále prodloužena a obohacena o několik skupin stromů. Jihovýchodně od objektu zámku byl odstraněn sad založený po roce 1960. Uvolnila se tak další rozlehlá luční partie a vytvořil se zde nový výhled ohraničený lesem a původní lipovou alejí. Do západní aleje byla umístěna stylizovaná socha bohyně Diany jako symbolická připomínka historie lokality.

Návrh zohledňuje historickou hodnotu loveckého zámku a využívá potenciálu zanikajících kompozic parku. Výsledná studie úprav reaguje na současné problémy a nedostatky lokality a dotváří okolí zámeckého objektu. Propojuje objekt zámku a francouzskou zahradu s komponovanou v krajinou. Také reaguje na připravovanou budoucnost sídla a zohledňuje faktory údržby a požadavky na estetiku.

Pro širší okolí lokality byly doporučeny změny příjezdových tras, a to v několika možných variantách.

V rámci diplomové práce jsou navrhovány následující činnosti:

- Odstranění nevhodných dřevin a porostů, a to jak pro nevhodnost v zamýšlené krajinné kompozici, tak i pro estetickou nevhodnost či zhoršující se stav a vitalitu.
- Obnova průseku lesem na jihozápadní ose.
- Demolice nežádoucích staveb zbudovaných po roce 1960.
- Terénní úpravy pro vytvoření nové podoby reprezentativní zahrady.
- Založení mlatových povrchů a renovace příjezdové cesty od severu.
- Renovace sochařské výzdoby – obelisku, obnova venkovních schodů a usazení a připojení fontány.
- Založení záhonů a výsadby solitérních dřevin, které jsou hlavním kompozičním prvkem lučních partií.
- Doplnění blízkého okolí zámku lavičkami a reflektory pro příležitostné osvětlení budovy, fontány, obelisku a několika dřevin v parku.
- Změna příjezdové trasy.

Vzhledem k plánované rekonstrukci objektu zámku bude vhodné prozatím udržovat stávající zeleň v co nejlepším stavu, případně již odstranit nevhodné dřeviny a postupně vytvořit průsek lesem na jihozápadní ose. Vhodné bude i vysazení solitérních dřevin a drobných skupin do prostor lučních partií.

Parkové úpravy v těsné blízkosti zámeckého objektu a celou obnovu cestní sítě bude vhodné realizovat po dokončení rekonstrukce a stavebních prací. Celá realizace se tím rozdělí minimálně na dvě etapy.

Práce může být použita jako součást podkladů pro další zásahy v parku a okolí s ohledem na plánovanou obnovu zámecké budovy.

8 Citovaná literatura

AOPK ČR. 2014. *Plán péče o Chráněnou krajinnou oblast Český les na období 2017-2026.* : AOPK ČR, 2014. Sv. Rozbory Chráněné krajinné oblasti Český les k 31.12.2014.

Ayram, Camilo A. Correa, a další. 2016. Habitat connectivity in biodiversity conservation: A review of recent studies and applications. *Progres in Physical Geography.* 2016, 40 (I).

Bailey, John P a Conolly, A P. 2000. Prize-winners to paria hs: A history of Japanese Knotweed s. l. (Polygonaceae) in the British Isles. *Watsonia.* 2000, 23.

Baridon, Michel. 2012. The scientific imagination and the Baroque garden. *Studies in the History of Gardens & Designed Landscapes An International Quarterly.* 18, 2012.

Barth, Fritz. 2004. *Santini 1677-1723. Ein Baumester des Barock in Bohmen.* Berlin: Hatje Cantz Verlag, 2004. ISBN 978-3775714686.

Baxa, Václav, Novotná, Markéta a Prášil, Petr. 2008. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích.* Hostivice: Prášil, 2008. stránky 162-167. ISBN 978-80-86914-57-2.

Becker, Udo. 2000. *Lexikon der Symbole.* Freiburg: Herder, 2000. ISBN 978-3451048708.

Beirer, Paul a Noos, Reed. 1998. Do Habitat Corridors Provide Connectivity? *Conservation Biology.* 1998, stránky 1241-1252.

Born, Martin. 1977. *Geographie der ländlichen Siedlungen: Die Genese der Siedlungsformen in Mitteleuropa (Teubner Studienbücher der Geographie).* : Vieweg+Teubner, 1977. ISBN 978-3519034094.

Borský, Jan. 2010. Barokní aleje v minulosti a za současné plurality názorů. *Urbanismus a územní rozvoj.* 2010, Sv. Ročník XIII, 6/2010.

Boults, Elizabeth a Sullivan, Chip. 2010. *Illustrated History of Landscape Design.* New Jersey: Wiley, 2010. ISBN 978-0-470-28933-4.

Bukačová, Irena. 2016. Tvář barokního Plzeňska. *Turistů ráj.* [Online] Plzeňský kraj, 2016. [Citace: 3. 1. 2020.] <https://www.turisturaj.cz/historik/zapadoceske-baroko/tvar-barokniho-plzenska>.

Büttner, Rudolf. 1982. *Burgen und Schlösser in Niederösterreich - Band 13: Vom Marchfeld bis Falkenstein.* Wien: Birken Verlag, 1982.

Coombes, Allen J. 1992. *Trees.* místo neznámé: DK ADULT, 1992. ISBN 978-1564580726.

Culek, Martin, a další. 2013. *Biogeografické regiony České republiky.* Brno: Masarykova univerzita, 2013. stránky 271-286. 978-80-210-6693-9.

ČSÚ. 2019. Databáze demografických údajů za obce ČR. *Český statistický úřad.* [Online] Český statistický úřad, 4. 12. 2019. [Citace: 18. 2. 2020.] <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>.

ČÚZK. 2020. Informace o pozemku. *Nahlížení do katastru nemovitostí.* [Online] Český úřad zeměměřičský a katastrální, 2020. [Citace: 25. 2. 2020.] <https://nahlizeniidokn.cuzk.cz/>.

ČÚZK. 2019. Ústřední archiv zeměměřictví a katastru - Archivní mapy. *Český úřad zeměměřičský a katastrální.* [Online] 2019. [Citace: 12. 1. 2020.] <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html#>.

Dobrilovič, Marko. 2010. Vegetation elements in baroque gardens (the influence of foreign plants on the baroque programme). *Acta Horticulturae.* 2010, Sv. 881.

Fleming, Laurence a Gore, Alan. 1979. *English Garden.* : Michael Joseph, 1979. ISBN 978-0718118167.

Fortuna-Antoszkiewicz, Beata, a další. 2019. Fruit alleys in rural landscape - In Poland and Moravia. 2019.

Generel regionálního ÚSES PK. 2005. Generel regionálního ÚSES Plzeňského kraje - Podrobná karta prvku č. 75 Diana. *Mapové služby Plzeňského kraje.* [Online] 2005. [Citace: 8. 2. 2020.] <http://mapy.kr-plzensky.cz/gis/uses/>.

Halla, Karel. 2019. *Osobní sdělení pracovníka infocentra města Přimdy.* 2019.

Halley, Duncan, Rosell, Frank a Saveljev, Alexander. 2012. Population and Distribution of Eurasian Beaver (Castor fiber). *Baltic forestry.* 2012, ISSN 2029-9230, stránky 168-175.

Hamperl, Wolf-Dieter. 2004. *Die verschwundenen Dörfer im ehemaligen Bezirk Tachau im südlichen Egerland. Dokumentation von Zerstörung und Verfall der Egerländer Kulturlandschaft in der Mitte Europas nach 1946.* 2004. ISBN 978-3980362207.

Hazlehurst, Franklin Hamilton. 1981. *Gardens of Illusion: The Genius of Andre Le Nostre.* místo neznámé: Vanderbilt, 1981. ISBN 978-0826512093.

Heřmanová, Eva. 2009. "Barokní krajina" obecně a na Plzeňsku. *Pod Zelenou Horou: vlastivědný sborník jižního Plzeňska.* Roč. 12 (24), 2009, Sv. č.4, ISSN 1802-8594.

Hieke, Karel. 1984. *České zámecké parky a jejich dřeviny.* Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984. str.

Horváth, Dominik. 2014. Palárikovo – Nové Zámky Okolie. *Nové Zámky fotoalbum.* [Online] Nové Zámky, 12. 2. 2014. [Citace: 2. 2. 2020.] <https://www.novezamkyfotoalbum.sk/palarikovo-nove-zamky-okolie/#comments>.

Chytrý, Milan, a další. 2010. *Katalog biotopů České republiky, druhé vydání.* Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 2010. stránky 302-305 a 343-346. ISBN 978-80-87-457-20-3.

Jánský, Jiří. 2001. *Kronika česko-bavorské hranice I. domažlice:* Nakladatelství Českého lesa, 2001. stránky 4-41. ISBN 80-86125-28-9.

Jílek, Tomáš a Jílková, Alena. 2006. *Železná opona, Česko-bavorská hranice 1948-1989.* Praha: Baset, 2006.

Jílek, Tomáš. 2005. *Dějiny.* [autor knihy] Kolektiv autorů. *Český les - příroda, historie, život.* Praha: Baset, 2005.

Kirby, Kieth J. a Watkins, Charles. 2015. *Europe's Changing woods and Forests - From Wildwood to Managed Landscapes.* Wallingford: CAB International, 2015. ISBN 978 1 78064 337 3.

Kluckert, Ehrenfried, Bassler, Markus a Bednorz, Achim. 2005. *Gartenkunst in Europa.* Berlin: Ullmann, 2005. ISBN 9783833110443.

Kolowrat-Krakowští. 2020. Kolowrat-Krakowští. *Kolowrat-Krakowští.* [Online] 2020. [Citace: 29. 1. 2020.] <http://www.kolowrat.cz/cs>.

Lehmann, Ingo a Michael, Rohde. 2006. *Alleen in Deutschland: Bedeutung, Pflege und Entwicklung.* Leipzig: Edition Leipzig, 2006. ISBN 978-3361006133.

Leuschner, Christoph a Ellenberg, Heinz. 2010. *Ecology of Central European Non-Forest Vegetation: Coastal to Alpine, Natural to Man-Made Habitats Vegetation Ecology of Central Europe, Volume II.* Cham: Springer, 2010. ISBN 978-3-319-43048-5.

Löw, Jiří, Novák, Jaroslav a Culek, Martin. 2005. *Typologie české krajiny.* místo neznámé: Ministerstvo životního prostředí, 2005.

Luchner, Laurin. 1978. *Schlösser in Österreich, Band. 1., Residenzen und Landsitze in Wien, Niederösterreich und dem Burgenland.* München: C. H. Beck, 1978. ISBN 9783406045073.

- Martinic, Georg Clam. 1991.** *Österreichisches Burgenlexikon: Burgen und Ruinen, Ansitze, Schlösser und Palais.* Berlin : Landesverlag, 1991. 9783852145594.
- Nařízení vlády 70/2005 Sb.** Nařízení, kterým se vyhlašuje Chráněná krajinná oblast Český les.
- Neuhäuslová, Zdenka, a další. 1997.** *Mapa potenciální přirozené vegetace České republiky.* Průhonice : Academia, 1997. ISBN 80-200-0687-7.
- NPÚ. 2020.** Ústřední seznam kulturních památek. *Památkový katalog.* [Online] Párodní památkový ústav, 2020. [Citace: 11. 2 2020.] <https://pamatkovykatalog.cz/uskp>.
- . **2015.** Zámek Diana. *Památkový katalog.* [Online] Národní památkový ústav, 2015. [Citace: 16. 11. 2020.] <https://www.pamatkovykatalog.cz/zamek-diana-18893137>.
- Obec Lány. 2020.** Lánský zámek. *Obec Lány, brána do křivoklátských lesů.* [Online] 2020. [Citace: 13. duben 2020.] <https://www.obec-lany.cz/cz/tip/1.lansky-zamek>.
- Oldmaps - Staré mapy. 2017.** Oldmaps - Staré mapy. *Laboratoř geoinformatiky.* [Online] Fakulta životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně, 2017. [Citace: 9. 2. 2020.] <http://oldmaps.geolab.cz/>.
- Pačes, Dalibor. 2016.** Uplynulá desetiletí a nevhodná výsadba zničily park na Dianě. Teď prochází obnovou. *Zprávy z oboru myslivost.* [Online] 29. 4. 2016. [Citace: 10. 2. 2020.] <http://www.silvarium.cz/zpravy-z-oboru-myslivost/historie-loveckeho-zamecku-diana-tachovsky-denik>.
- Palazy, Lucille, a další. 2011.** Rarity, trophy hunting and ungulates. *Animal Conservation.* 2011.
- Paprštejn, František, Sedlák, Jiří a Holubec, Vojtěch. 2018.** In situ conservation of fruit crops in the territory of the Czech Republic. 2018.
- Pegler, D. N., Lossoe, T. a Spooner, B. M. 1995.** *British Puffballs, Earthstars and Stinkhorns; an account of the British gasteroid fungi.* místo neznámé : Kew Publishing, 1995. str. 255. ISBN 978-0947643812.
- Plechl, Maria Pia. 1985.** *Traumschlösser: Die Schlösser u. Burgen Österreichs.* München : Molden, 1985. ISBN 9783217008519.
- Poche, Emanuel a další. 1982.** *Umělecké památky Čech 4.* Prava : Academia, 1982.
- . **1980.** *Umělecké památky Čech svazek 3.* Praha : Academia, 1980.
- Prokopová, Milada. 2019.** Památkáři se přou s armádou, bojí se o osud zámečku mezi střelnicemi. *iDnes.cz.* [Online] 12. 6. 2019. [Citace: 22. 1. 2020.] https://www.idnes.cz/brno/zpravy/zamecek-ferdinandsko-vojensky-ujezd-brezina-spor-pamatkari-armada.A190611_481647_brno-zpravy_krut.
- Procházka, Zdeněk a Úlovec, Jiří. 1988.** *Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov. Díl 1.* Tachov : Okresní muzeum v Tachově, 1988.
- Procházka, Zdeněk a Vetrák, Miroslav. 2019.** *Cestami krajánek aneb putování po mlýnech a vodních provozech na Tachovsku a Stříbrsku Díl III.* Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2019. stránky 344-350. ISBN 978-80-97316-85-6.
- Procházka, Zdeněk. 2005.** *Po stopách zaniklých vsí Českého lesa.* Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2005.
- . **2007.** *Putování po zaniklých místech Českého lesa I. Domažlicko.* Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2007. 978-80-86125-78-7.
- PÚSR. 2012.** Kaštieľ s areálom. *Pamiatkový objekt - podrobnosti.* [Online] 2012. [Citace: 8. 2. 2020.] <https://www.pamiatky.sk/po/po/Details?id=6674>.
- Rogers, Elizabeth. 2001.** *Landscape Design: A Cultural and architectural History.* místo neznámé : Harry N. Abrams, 2001. ISBN 978-0810942530.
- Rosenberg, Daniel K., Meslow, Charles E. a Noon, Barry R. 1997.** Biological Corridors: Form, Function, and Efficacy - Linear conservation areas may function as biological corridors, but they may not mitigate against additional habitat loss. *BioScience.* 1997, Sv. 47, November.
- Růžková, Jiřina, a další. 2006.** *Historický lexikon obcí České republiky 1869-2005.* Praha : Český statistický úřad ve spolupráci s nakladatelstvím Daranus s.r.o., 2006. stránky 334-335. Sv. Díl I. ISBN 80-250-1310-3.
- Ryšavý, Vratislav. 2012.** Lovecký zámek Diana u Rozvadova. [autor knihy] Jan Kaigl, a další. *Památky západních Čech II-2012.* Plzeň : Územní odborné pracoviště NPÚ v Plzni, 2012, stránky 59-62.
- Schnabl, Josef. 1973.** *Heimatatlas des ehem politischen Bezirkes Tachau-Pfraumberg : nach Sammlung von geretteten Kt., Plänen, Fotos sowie Überlieferungen d. Ortsbetreuer u. Einwohner d. ehemaligen Gemeinden.* 1973.
- Schüler, Isabella. 2016.** *Franz Anton Graf von Kolowrat-Liebstein (1778-1861) Der Prager Oberstburggraf und Wiener Staats- und Konferenzminister.* München : Herbert Utz Verlag, 2016. ISBN 978-3-8316-4552-7.
- Schulz, Olaf. 2006.** *Die schönsten Alleen in Deutschland: Eine Bildreise von der Ostsee bis zum Alpenvorland.* München : BVL Buchverlag, 2006. ISBN 3835400878.
- Schuster. 1962.** *Tachau-Pfraumberger Heimat.* 1962.
- Sloberg-Wernigerode, Otto Graf, a další. 1952.** *Neue Deutsche Biographie - Herausgegeben von der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften Ester Band: Aachen - Benhaim.* Berlin : Duncker & Humboldt, 1952.
- Souček, Michal. 2020.** Osobní sdělení překladatele. 8. 2. 2020.
- Spohn, Margot a Spohn, Roland. 2011.** *Kosmos - Baumführer Europa.* Stuttgart : Kosmos Verlags-GmbH, 2011. ISBN 3440117413.
- Sypher, Wylie. 1955.** *Four Stages of Renaissance Style (Transformation in Art and Literature 1400-1700).* New York : Doubleday Anchor, 1955. ASIN B0015S9J5I.
- Tarabra, Daniela a Zanlungo, Claudia. 2011.** *The Story of Baroque Architecture.* Munich : Prestel Publishers, 2011. ISBN 978-3-7913-4595-6.
- Thieme, Ulrich. 2011.** *Allgemeines Lexikon der Bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart.* místo neznámé : Books on Demand, 2011. ISBN 1247990788.
- Thompson, Ian. 2006.** *The Sun King's Garden: Louis XIV, Andre le Notre and the Creation of the Gardens of Versailles.* New York : Bloomsbury USA, 2006. ISBN 978-1582346311.
- Turner, Tom. 2013.** *British gardens - History, philosophy and design.* Abington : Routledge, 2013. ISBN 978-0-415-51878-8.
- . **2011.** *European Gardens - History, philosophy and design.* Abington : Routledge, 2011. ISBN 978-0-415-49684-1.
- . **2005.** *Garden history - philosophy and design 2000 BC - 2000 AD.* Abington : Spon Press, 2005. ISBN 0-415-1748-7.
- Ústřední seznam ochrany přírody. 2020.** Registr objektů Ústředního seznamu ochrany přírody. *Ústřední seznam ochrany přírody AOPK.* [Online] Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2020. [Citace: 29. 1. 2020.] <https://drusop.nature.cz/portal/>.

Vadas, Eugen. 1914. *Die Monographie der Robinie mit besonderer Rücksicht auf ihre Forstwirtschaftliche Bedeutung.* – Selmečbánya : August Joerges WWE & Sohn, 1914.

van Estrik, Sophia Harms. 2015. *Bronze sculpture "Abstract Woman"*. Artelier Sophia, Amsterdam : 2015.

von Dassanowsky, Robert. 2012. 13 October 1922: Alexander Kolowrat-Krakowsky Sets Course for Austrian (Inter)National Film. [autor knihy] Jennifer Kapczynski a Michael Richardson. *A New History of German Cinema*. Suffolk : Boydell & Brewes, 2012.

Vorel, Aleš, a další. 2008. The Eurasian beaver population monitoring status in the Czech republic. *Natura Croatia: Periodicum Musei Historiae Naturalis Croatici*. 2008.

Vyhláška 189/2013 Sb. Vyhláška 189/2013 O ochraně dřevin a povolování jejich kácení.

Wagner, Friedrich. 1928. Prehistoric Fortifications in Bavaria. *Antiquity Publications*. 1928, Sv. Volume 2.

Zákon 114/1992 Sb. O ochraně přírody a krajiny.

Zákon 20/1987 Sb. Zákon České národní rady o státní památkové péči.

Zlatuška, Karel, a další. 2015. *Cesty s nestmeleným povrchem v památkách zahradního umění*. Praha : NPÚ - Metodické centrum zahradní kultury v Kroměříži, 2015. Sv. 62. ISBN 978-80-7480-033-7.

Žižka, Jan. 2018. *Hospodářské dvory bývalých panství v Čechách*. Praha : NPÚ, ÚOP středních Čech, 2018. ISBN 978-80-86516-92-9.

Zdroje obrázků

Baxa, Václav, Novotná, Markéta a Prášil, Petr. 2008. *Přimdsko a Borsko na starých pohlednicích*. Hostivice : Prášil, 2008. stránky 162-167. ISBN 978-80-86914-57-2.

ČUZK. 2019. Ústřední archiv zeměměřictví a katastru - Archivní mapy. *Český úřad zeměměřičský a katastrální*. [Online] 2019. [Citace: 12. 1. 2020.] <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html#>.

der-gartenteich.com. 2020. Vulkan 43-3 K von OASE. *der-gartenteich.com*. [Online] 2020. [Citace: 15. 7 2020.]

<https://www.der-gartenteich.com/vulkan-43-3-t-von-oase-art.nr.-50766>.

Grüssl, Stefanie. Vorher - Nachher - Aufnahmen des Barockgartens auf Schloss Hof. *Der Garten*. [Online] [Citace: 26. 1. 2020.] <https://www.schlosshof.at/der-standort/der-garten/>.

Gurka, Pavel. Diana - Artemis - Bohyně lovu. *Myslivočské památky*. [Online] [Citace: 11. 1. 2020.] <http://myslivost.wz.cz/1pamatky.html>.

Jesenice.cz. Jesenice.cz. [Online] [Citace: 3. 3. 2020.] <https://www.jesenice-ra.cz/turistika/vylety/>.

Kolowrat-Krakowští. 2020. Kolowrat-Krakowští. *Kolowrat-Krakowští*. [Online] 2020. [Citace: 29. 1. 2020.] <http://www.kolowrat.cz/cs.>

Kultura.cz. 2020. České hrady a zámky. *Kultura.cz, s.r.o.* [Online] 2020. [Citace: 1. 3. 2020.] <http://www.kultura.cz/>.

Lafc.at. 2020. Schloss Hof. *Lower Austrian Film Commission*. [Online] 2020. [Citace: 28. 2. 2020.] https://www.lafc.at/locationguide/motiv.php?si=1&kid=421512&motiv_ID=8.

Louč, Michal. 2006. Snímek průčelí zámku Kalštejn. [Online] 23. 9. 2006. [Citace: 25. 1. 2020.] [https://cs.wikipedia.org/wiki/Karl%C5%A1tejn_\(z%C3%A1mek\)#/media/Soubor:Svratouch_-_Karl%C5%A1tejn.JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Karl%C5%A1tejn_(z%C3%A1mek)#/media/Soubor:Svratouch_-_Karl%C5%A1tejn.JPG).

Mapio.net. Mapio.net. *Bývalý lovecký pavilon Valdštejsko*. [Online] [Citace: 29. 2. 2020.] <https://mapio.net/pic/p-52791412/>.

Mapy.cz. 2020. Mapy.cz - Základní mapa. *Seznam.cz a.s.* [Online] 2020. [Citace: 7. 2 2020.] <https://mapy.cz/zakladni>.

Morkusová, Andrea. Lovecký areál Valdštejsko. *Informuji.cz*. [Online] [Citace: 29. 2. 2020.] <https://www.informuji.cz/objekt/10996-valdstejsko/>.

NPÚ. 2020. Ústřední seznam kulturních památek. *Památkový katalog*. [Online] Párodní památkový ústav, 2020. [Citace: 11. 2 2020.] <https://pamatkovykatalog.cz/uskp>.

Obec Lány. 2020. Lánský zámek. *Obec Lány, brána do křivoklátských lesů*. [Online] 2020. [Citace: 13. duben 2020.] <https://www.obec-lany.cz/cz/tip/1.lansky-zamek>.

Oldmaps - Staré mapy. 2017. Oldmaps - Staré mapy. *Laboratoř geoinformatiky*. [Online] Fakulta životního prostředí Univerzity J.E.Purkyně, 2017. [Citace: 9. 2. 2020.] <http://oldmaps.geolab.cz/>.

Plzeňský kraj. 2014. Katastrální mapa Plzeňského kraje. *Portál digitální mapy veřejné správy Plzeňského kraje*. [Online] 2014. [Citace: 29. 2. 2020.] <http://mapy.kr-plzensky.cz/gis/katastr/>.

Procházka, Zdeněk a Úlovec, Jiří. 1988. *Hrady, zámky a tvrze okresu Tachov. Díl 1*. Tachov : Okresní muzeum v Tachově, 1988.

Ryšavý, Vratislav. 2012. Lovecký zámeček Diana u Rozvadova. [autor knihy] Jan Kaigl, a další. *Památky západních Čech II-2012*. Plzeň : Územní odborné pracoviště NPÚ v Plzni, 2012, stránky 59-62.

Správa zámku Veltrusy. Architektura "kříže". *Veltrusy.net*. [Online] [Citace: 18. 2. 2020.] http://www.veltrusy.net/zajmavosti/architektura-krize/cs_CZ-88143.html.

Vlastní fotografie autorky

Zamekusobi.cz. 2019. Exterior, Photo Gallery. *Zámek Úsobí*. [Online] První zámecká s.r.o., 2019. <https://www.zamekusobi.cz/en/fotogalerie-zamku/exterior-zamku/>.

Zdroje obrázků dále graficky zpracovaných

Mapy.cz. 2020. Mapy.cz - Základní mapa. *Seznam.cz a.s.* [Online] 2020. [Citace: 7. 2 2020.] <https://mapy.cz/zakladni>.

Plzeňský kraj. 2014. Katastrální mapa Plzeňského kraje. *Portál digitální mapy veřejné správy Plzeňského kraje*. [Online] 2014. [Citace: 29. 2. 2020.] <http://mapy.kr-plzensky.cz/gis/katastr/>.

Pinterest. Pinterest. *pinterest.com*. [Online] <https://cz.pinterest.com/veselanves/p%C5%AFdorys/>.

van Estrik, Sophia Harms. 2015. *Bronze sculpture "Abstract Woman"*. Artelier Sophia, Amsterdam : 2015.

Vecteezy. vecteezy.com. *North Icon vector illustration*. [Online] <https://www.vecteezy.com/vector-art/576398-north-icon-vector-illustration>.

9 Seznam obrázků a tabulek

Obrázek 1: Erb rodu Kolowrat – Krakowských (Kolowrat-Krakowští, 2020).....	4
Obrázek 2: Pohled ze zámeckého návrší na osadu Diana, v pozadí Přimda, rok 1943 (Baxa, a další, 2008)	5
Obrázek 3: Obec Diana – zámek, správa Kolowratských lesů a objekty v osadě Diana (Baxa, a další, 2008).....	5
Obrázek 4: Nákres přiložený k latinsky psaným dopisům 1732 (Ryšavý, 2012)	6
Obrázek 5: Freska bohyně Diany v hodovní síni zámku (Gurka) .	6
Obrázek 6: Nákres půdorysu zámku (Procházka, a další, 1988) .	7
Obrázek 7: Průčelí a situace podle indikační skici a plánu z roku 1938 (Procházka, a další, 1988).....	7
Obrázek 8: Zámecký park roku 1947 (ČUZK, 2019)	8
Obrázek 9: Efekt dosadeb a nižší péče o dřeviny – 1960 (ČUZK, 2019).....	8
Obrázek 10: Východní průčelí zámku (Baxa, a další, 2008)	9
Obrázek 11: Pohled ze západu – přibližně 1920 (Správa zámku Veltrusy).....	9
Obrázek 12: Jihozápadní průčelí (Baxa, a další, 2008)	9
Obrázek 13: Severovýchodní průčelí v popředí anglický park 1924 (Baxa, a další, 2008).....	10
Obrázek 14: Centrální část přes park - 1935 (Baxa, a další, 2008)	10
Obrázek 15: Pohled od severu a příjezdová cesta (Baxa, a další, 2008).....	10
Obrázek 16: Pohled z jihu – rok 1936 (Baxa, a další, 2008).....	10
Obrázek 17: Zámecká budova ze severu (Kultura.cz, 2020).....	10
Obrázek 18: Pohled z ptačí perspektivy – rok 2015 (Kultura.cz, 2020).....	11
Obrázek 19: Dnešní průhled odhalující budovu zámku ze severu (Foto autorky).....	11
Obrázek 20: Rok 2015 (Kolowrat-Krakowští, 2020)	11
Obrázek 21: Müllerova mapa (Oldmaps – Staré mapy, 2017)..	12
Obrázek 22: I. Vojenské mapování – širší krajinný celek (Oldmaps – Staré mapy, 2017).....	12
Obrázek 23: I. Vojenské mapování – Detail Diany (Oldmaps - Staré mapy, 2017)	12
Obrázek 24: II. Vojenské mapování – širší pohled (Oldmaps - Staré mapy, 2017)	13

Obrázek 25: II. Vojenské mapování – Detail (Oldmaps - Staré mapy, 2017)	13
Obrázek 26: Indikační skica – Detail lokality (Oldmaps - Staré mapy, 2017)	14
Obrázek 27: Širší souvislosti Indikační skici (Oldmaps - Staré mapy, 2017)	14
Obrázek 28: III. Vojenské mapování (Oldmaps - Staré mapy, 2017).....	14
Obrázek 29: III. Vojenské mapování (Oldmaps - Staré mapy, 2017).....	15
Obrázek 30: Lokalita Diany po krátku po 2. světové válce (ČUZK, 2019).....	15
Obrázek 31: Detail okolí zámku 1947 (ČUZK, 2019).....	15
Obrázek 32: Diana v roce 1962 (ČUZK, 2019)	15
Obrázek 33: Zanikající krajinné kompozice v roce 2003 (Mapy.cz, 2020).....	16
Obrázek 34: Současný stav (Mapy.cz, 2020)	16
Obrázek 35: Pohled za ptačí perspektivy na areál zámku Veltrusy (NPÚ, 2020).....	17
Obrázek 36: Mapa zámeckého areálu Veltrusy (Mapy.cz, 2020)	17
Obrázek 37: Průčelí loveckého zámku Ferdinandsko (Kultura.cz, 2020).....	18
Obrázek 38: Satelitní snímek zámeckého areálu v rámci vojenského prostoru (Mapy.cz, 2020).....	18
Obrázek 39: Průčelí jednoho ze zbylých objektů Valdštejska (Mapio.net)	19
Obrázek 40: Pvodní kompozice loveckého areálu Valdštejsko (Morkusová).....	19
Obrázek 41: Dnešní stav hvězdčicové kompozice lesních průseků (Mapy.cz, 2020).....	19
Obrázek 42: Průčelí zámku v Lánech (Obec Lány, 2020).....	19
Obrázek 43: kompozice parku v blízkosti zámku Lány (Mapy.cz, 2020).....	19
Obrázek 44: Průčelí zámku Manětín (NPÚ, 2020)	20
Obrázek 45: Plánek zámeckého parku zámku Manětín (Mapy.cz, 2020).....	20
Obrázek 46: Letecký pohled na zámek Úsobí (Zamekusobi.cz, 2019).....	21
Obrázek 47: Průčelí a čestný dvůr zámku Karlštejn (Louč, 2006)	21

Obrázek 48: Krajinná osa u zámku Karlštejn (Mapy.cz, 2020)..	21
Obrázek 49: Průhled okolní zelení na zámeček Svatý Hubert (Jesenice.cz)	22
Obrázek 50: Krajinné osy u svatého Huberta (Mapy.cz, 2020)	22
Obrázek 51: Letecký pohled na zámek Palárikovo (Horváth, 2014)	22
Obrázek 52: Zámecký park Palárikovo (Mapy.cz, 2020)	23
Obrázek 53: Reprezentativní průčelí zámku Schloss Hof ((Lafc.at, 2020).....	23
Obrázek 54: Porovnání stavu parku před a po rozsáhlé rekonstrukci (Grüssl).....	23
Obrázek 55: Mapka využívání pouemnků (Plzeňský kraj, 2014)	24
Obrázek 56: Kompozice zámku z jižní strany (Foto autorky)....	25
Obrázek 57: Centrální pavilon z jihu (Foto autorky)	25
Obrázek 58: Centrální pavilon – severovýchodní balkony (Foto autorky)	25
Obrázek 59: Nepůvodní budova přistavěná přímo k zámku (Foto autorky)	26
Obrázek 60: Nepůvodní budova přistavěná přímo k zámku (Foto autorky)	26
Obrázek 61: Pohled z východu – kůlny v těsné blízkosti zámku (Foto autorky)	26
Obrázek 62: Kaple matky boží a sv. Žofie (Foto autorky).....	26
Obrázek 63: Památník Leopolda Filipa Kolowrat-Krakovského (Foto autorky)	26
Obrázek 64: Obelisk v zámeckém parku (Foto autorky)	27
Obrázek 65: Jedno z dochovaných schodišť se sochařskou výzdobou (Foto autorky)	27
Obrázek 66: Osvětlení parku (Foto autorky)	27
Obrázek 67: Zastoupení listnatých a jehličnatých dřevin – jaro 2005 (ČUZK, 2019).....	28
Obrázek 68: Stárnoucí sad (Foto autorky).....	28
Obrázek 69: Přibližné rozložení významných dřevin a taxonů v ploše (upraveno z Mapy.cz, 2020).....	29
Obrázek 70: Východní alej (Foto autorky)	30
Obrázek 71: Stav jižní aleje s osou na centrální část zámku (Foto autorky)	30
Obrázek 72: Západní alej návazností na soustavu jírovcových stromořadí (Foto autorky)	31
Obrázek 73: Letničková výsadba 2019 (Foto autorky).....	31

Obrázek 74: Podoba záhonů ve výklencích (Foto autorky)	31
Obrázek 75: Umístění zámeckého objektu v terénu (Foto autorky).....	32
Obrázek 76: Kompozice Diany v kontextu okolní krajiny – růžová přímka značí hlavní krajinnou osu, žlutá tečka je zámecký objekt (upraveno z Mapy.cz, 2020).....	32
Obrázek 77: Výhledová osa na vrch s hradem Přimda (Foto autorky).....	33
Obrázek 78: Zbytky jihozápadní krajinné osy (Foto autorky) ...	33
Obrázek 79: Schéma analýzy krajinné kompozice (upraveno z Mapy.cz, 2020)	34
Obrázek 80: Sněženka podsněžník (<i>Galanthus nivalis</i>) - březen 2019 (Foto autorky)	35
Obrázek 81: Výkres bouraných budov a kácených dřevin v měřítku 1:2000	41
Obrázek 82: Půdorys návrhu - 1:2000 vrstevnice po 5 metrech	42
Obrázek 83: Půdorys návrhu 1:1000	44
Obrázek 84: Schéma nových příjezdových cest (upraveno z Mapy.cz, 2020)	45
Obrázek 85: Řez terénem A-A' v měřítku 1:200.....	46
Obrázek 86: Řez terénem B-B' v měřítku 1:200.....	47
Obrázek 87: Schéma výhledů nové krajinné kompozice (1:2000)	48
Obrázek 88: Vizualizace jižní průčelí zámku	49
Obrázek 89: Jižní průčelí zámku a reprezentativní zahrada	50
Obrázek 90: Vyvýšení terénu před jižním průčelím, podzimní aspekt.....	51
Obrázek 91: Kompozice na začátku jihozápadní výhledové osy, podzimní aspekt	52
Obrázek 92: Obnovená jihozápadní výhledová osa	53
Obrázek 93: Pohled na zámek přes obnovenou luční partii v ploše bývalého sadu, podzimní aspekt.....	54
Obrázek 94: Pohled k zámku od jihozápadu – ptačí perspektiva, podzimní aspekt	55
Obrázek 95: Severní průčelí s novou úpravou záhonu.....	56
Obrázek 96: Severní průčelí	57
Obrázek 97: Pohled na severní průčelí. Okolí zámku vyčištěné od nežádoucích dřevin a budov	58
Obrázek 98: Nová kompozice v návaznosti na terén parku	59
Obrázek 99: Jihozápadní výhledová osa – večerní světlo.....	60

Obrázek 100: Příjezd k zámku	60
Obrázek 101: Možná podoba sochy bohyně Diany v bukovém háji	60
Obrázek 102: Lokality pohledů 88-101.....	61
Obrázek 103: Povrchy cest a rozměry cestní sítě (rozměry uváděny v metrech).....	62
Obrázek 104: Řez mlatovou cestou určenou pro pěší, 1:20.....	63
Obrázek 105: Řez štetovanou cestou, 1:20	63
Obrázek 106: Řez šterkovým trávníkem určeným pro příležitostný pojezd vozidel, 1:20.....	63
Obrázek 107: Řez – skladba schodiště, 1:20.....	64
Obrázek 108: Obnovené zámecké schody, obelisk a nový mobiliář.....	64
Obrázek 109: Večerní osvětlení – jihozápadní průčelí.....	65
Obrázek 110: Struktura vodotrysku použité trysky (<i>dergartenteich.com</i> , 2020)	66
Obrázek 111: Rozměry a připojení fontány (měřítko 1:200)....	66
Obrázek 112: Vizualizace večerního nasvícení vodního prvku .	66
Obrázek 113: Vizualizace fontány	67
Obrázek 114: Osazovací plán jižních výklenků.....	68
Obrázek 115: Vizualizace osázení jižních výklenků	68
Obrázek 116: Vizualizace osázení jižních výklenků – čelní pohled	68
Obrázek 117: Osazovací plán záhonů severně od zámku	69
Obrázek 118: Vizualizace záhonu v severním výklenku	69
Obrázek 119: Linie severního záhonu	70
Obrázek 120: Rozmístění nově vysazených stromů, 1:2000	71

Tabulka 1: Druhy pozemků, způsoby využití parcel a jejich zastoupení v lokalitě.....	24
Tabulka 2: Zastoupení dřevin v areálu parku	28
Tabulka 3: Zastoupení dřevin v sadu.....	28
Tabulka 4: Vysazované rostliny.....	72
Tabulka 5: Oceněný výkaz výměr.....	73